T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE FİNANSMAN BİLİM DALI

TÜRKİYE'DEKİ ÖZEL VE KAMU SERMAYELİ MEVDUAT BANKALARININ CAMELS YAKLAŞIMI İLE PERFORMANS ANALİZİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Ozan Faruk ŞAHBAZ

KOCAELİ 2020

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE FİNANSMAN BİLİM DALI

TÜRKİYE'DEKİ ÖZEL VE KAMU SERMAYELİ MEVDUAT BANKALARININ CAMELS YAKLAŞIMI İLE PERFORMANS ANALİZİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Ozan Faruk ŞAHBAZ

Doç.Dr. Sibel FETTAHOĞLU

KOCAELİ 2020

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE FİNANSMAN BİLİM DALI

TÜRKİYE'DEKİ ÖZEL VE KAMU SERMAYELİ MEVDUAT BANKALARININ CAMELS YAKLAŞIMI İLE PERFORMANS ANALİZİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Tezi Hazırlayan: Ozan Faruk ŞAHBAZ

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar Ve No: 22.01.2020/2

Jüri Başkanı: Prof.Dr. Ümit GÜMRAH

Jüri Üyesi: Doç.Dr. Hakan KAPUCU

Jüri Üyesi (Danışman): Doç.Dr. Sibel FETTAHOĞLU

KOCAELİ 2020

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın hazırlanması sırasında, baştan sona her aşamada; bilgi, görüş ve desteklerini esirgemeyerek çalışmamı tamamlamamda büyük katkıları olan sayın danışman hocam Doç.Dr. Sibel FETTAHOĞLU'na, çalışmaya katkı sağlayan ve bu süreçte beni destekleyen değerli arkadaşım Volkan OMAĞ'a ve çalışma süresince desteklerini esirgemeyen, manevi desteklerini hep yanımda hissettiğim, motivasyon kaynağım değerli aileme sonsuz teşekkür ederim.

Ozan Faruk ŞAHBAZ

İstanbul, 2020

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **I**
İÇİNDEKİLER ..... **II**
ÖZET ..... **IV**
ABSTRACT ..... **V**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **VII**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **VIII**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

1.TEMEL KAVRAMLAR **3**
1.1.FİNANSAL SİSTEM VE BANKACILIK **3**
1.1.1.Türkiye'de Finansal Sistem ve Bankacılık 5
1.1.2. Dünyada Finansal Sistem ve Bankacılık 14
1.1.3. Bankacılık Sistemine Özgü Riskler 16
1.2.BASEL KRİTERLERİ **17**
1.3.TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ SINIFLANDIRMASI **21**
1.3.1.Ölçeklerine Göre Bankalar 22
1.3.2.Faaliyet Alanlarına Göre Bankalar 23
1.3.2.1.Mevduat Bankaları 23
1.3.2.2.Kalkınma ve Yatırım Bankaları 23
1.3.2.3.Katılım Bankaları 24
1.3.3.Mülkiyet Yapılarına Göre Bankalar 25
1.3.3.1.Kamu Sermayeli Bankalar 25
1.3.3.2.Özel Sermayeli Bankalar 25
1.3.3.3.Yabancı Sermayeli Bankalar 26

İKİNCİ BÖLÜM

2.BANKALARDA PERFORMANS VE DEĞERLEMESİ **27**
2.1.PERFORMANS TANIMI VE TÜRLERİ **27**
2.2.PERFORMANS DEĞERLEME SÜRECİ **29**
2.3. BANKALARDA PERFORMANS DEĞERLEME YÖNTEMLERİ **32**
2.3.1.CAMELS Derecelendirme Sistemi ve Bileşenleri 35
2.3.1.1. Sermaye Yeterliliği 38

2.3.1.2. Varlık Kalitesi 40
2.3.1.3. Yönetim Kalitesi 40
2.3.1.4. Kârlılık 41
2.3.1.5. Likidite Yeterliliği 41
2.3.1.6. Piyasa Riskine Duyarlılık 42
2.3.2.Parametrik Yöntemler 43
2.3.2.1.Stokastik Sınır Yaklaşımı 43
2.3.2.2.Serbest Dağılım Yaklaşımı 44
2.3.2.3.Kalın Sınır Yaklaşımı 44
2.3.3.Parametrik Olmayan Yöntemler 44
2.3.3.1.Veri Zarflama Analizi 45
2.3.3.2. Serbest Atılabilir Zarf Yöntemi 45
2.3.4.Oran Analizi Yöntemi 46

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.TÜRKİYE'DE MEVDUAT BANKALARININ 2014-2018 DÖNEMİNE İLİŞKİN CAMELS PERFORMANS DERECELENDİRME YÖNTEMİ İLE PERFORMANS ANALİZİ 48
3.1.ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ 48
3.2.ÇALIŞMANIN KISITLARI 49
3.3.LİTERATÜR İNCELEMESİ 50
3.4.ÇALIŞMANIN VERİ SETİ VE YÖNTEMİ 53
3.5.ÇALIŞMANIN BULGULARI 58
4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 80
KAYNAKÇA 88
EKLER 93
ÖZGEÇMİŞ 100

ÖZET

Türkiye'de ve dünyada finansal sistemin en önemli parçası olan bankaların, küreselleşme ve serbestleşmenin etkisiyle önemi daha da artmıştır. Aynı zamanda küreselleşme ve serbestleşmenin getirdiği yoğun rekabet ortamı, artan riskler ve oluşabilecek krizler ile birlikte bankacılık sektöründe denetim ve performans ölçümünü daha da önemli hale getirmiştir. Denetim otoriterlerinin veya bankaların kendi bünyelerinde oluşturdukları performans değerleme ile bankaların finansal performansları, mevcut durumları, taşıdıkları riskler, potansiyelleri ve yönetim kaliteleri, sektörün durumu ve bankanın rekabet gücü açısından önemlidir. Yapılan performans ölçümlerinin sürekliliği ve finansal verilere dayanarak oluşturulması ayrı bir önem taşımaktadır. Yapılan bu çalışmada TBB'nin her yıl açıkladığı finansal oranlar yardımıyla, CAMELS performans değerleme modeli ile 2014-2018 yılları arasında, kamu sermayeli mevduat bankaları ile özel sermayeli mevduat bankalarının performansları ölçülmüş ve CAMELS bileşenleri bazında değerlendirilmiştir. Analiz sonucunda çıkan veriler ile kamu bankalarının performansı daha yüksek çıkmış ancak 2018 yılında yaşanan faiz ve döviz kuru dalgalanmalarına karşı, devletin ekonomiyi düzeltme çabalarına aracılık etmeleriyle birlikte daha fazla etkilendikleri tespit edilmiştir. Özel sermayeli mevduat bankaları ise ilgili yıllarda çıkan sonuçlara göre, performanslarındaki dalgalanma az ve yıllar içinde birbirine yakın bir grafik çizmiştir. Daha iyi likidite oranları ve piyasa risklerine karşı daha iyi performans sergileyen özel sermayeli mevduat bankaları, 2018 yılında yaşanan faiz ve döviz kurlarındaki dalgalanmalara karşı daha sağlam bir yapıda oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık, Mevduat Bankaları, Performans Değerleme, CAMELS.

ABSTRACT

The importance of banks which are the most important unit of the financial system in Turkey and the world has been increased with the effect of globalisation and liberalisation. Also the intense competition atmosphere that the globalisation and liberalisation brought, made supervision and performance measurement so crucial because of the increasing risks and potential crises. Performance measurements and financial performences that made by banks themselves or audit authorities are so important in terms of their current situations, risks that they carry, potentials, menagement quality, status of business sector and competitiveness of the bank. The continuity and being made by financial data holds a great importance for performance measurements. In tis work, with the assistance of financial ratios that TBB declares, performances of public-capital deposit banks and private-capital deposit banks between 2014 and 2018 were measured via CAMELS performance measurement model and they were evaluated on the basis of CAMELS components. At the end of the analysis it was seen that performances of public-capital deposit banks were greater than the latter but also seen that public-capital banks were more affected from the interest and currency fluctuations of 2018 with the interference of the state. Private-capital deposit banks on the other hand were not much affected from this fluctuations and they had closer graphics in the years that were reasearched. As a result of the analyisis it was concluded that private-capital deposit banks that have better performance risks against market risks, stated stronger towards the interest and currency fluctuations of 2018 with their liquidity ratios.

Keywords: Banking, Deposit Banks, Performance Measurement, CAMELS.

SİMGE VE KISALTMALAR

ABD	**:Amerika Birleşik Devletleri**
BDDK	**:Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu**
BIS	**:Bank For International Settlements (Uluslararası Ödemeler Bankası)**
DTH	**:Döviz Tevdiat Hesabı**
IMF	**:International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)**
İMKB	**:İstanbul Menkul Kıymetler Borsası**
OECD	**:Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)**
SPKa	**:Sermaye Piyasası Kanunu**
TBB	**:Türkiye Bankalar Birliği**
TCMB	**:Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası**
TDK	**:Türk Dil Kurumu**
TKBB	**:Türkiye Kalkınma Bankaları Birliği**
TPKK	**:Türk Parası Kıymetini Koruma**
USD	**:United States Dollar (Amerikan Doları)**
WB	**:World Bank (Dünya Bankası)**

ŞEKİLLER VE GRAFİKLER LİSTESİ

Şekil 1: Finansal Sistem İçerisindeki Fon Akışı..... 4

Şekil 2: Türk Bankacılık Sektörü Sınıflandırması..... 21

Şekil 3: Deming Sürekli İyileştirme Modeli (PUKÖ Döngüsü)..... 31

Grafik 1: Mevduatın Türk Lirası ve Yabancı Para Dağılımı (%)..... 12

Grafik 2: Yıllar İtibariyle C-Sermaye Yeterliliği Bileşeninin Grafiği..... 62

Grafik 3: Yıllar İtibariyle A-Aktif Kalitesi Bileşeni Grafiği..... 65

Grafik 4: Yıllar İtibariyle M-Yönetim Kalitesi Bileşeni Grafiği..... 68

Grafik 5: Yıllar İtibariyle E-Kârlılık Bileşeni Grafiği..... 71

Grafik 6: Yıllar İtibariyle L-Likidite Bileşeni Grafiği..... 74

Grafik 7: Yıllar İtibariyle S-Piyasa Riskine Duyarlılık Bileşeni Grafiği..... 77

TABLOLAR LİSTESİ

TABLO 1: 1960-1980 Yılları Arası Planlı Dönemde Banka ve Şube Sayıları 9

TABLO 2: 1980-2000 Yılları Arası Banka ve Şube Sayıları 11

TABLO 3: Analize Dâhil Edilen Bankalar 54

TABLO 4: CAMELS Bileşenleri..... 56

TABLO 5: 2014-2018 Yılları CAMELS Bileşik Değerleri..... 61

TABLO 6: Yıllar İtibariyle C-Sermaye Yeterliliği Bileşeni 62

TABLO 7: Grup Bazında Sermaye Yeterlilik Oranları 64

TABLO 8: Yıllar İtibariyle A-Varlık Kalitesi Bileşeni 65

TABLO 9: Grup Bazında Sermaye Yeterlilik Oranları 66

TABLO 10: Yıllar İtibariyle M-Yönetim Kalitesi Bileşeni..... 68

TABLO 11: Grup Bazında Yönetim Kalitesi Oranları..... 69

TABLO 12: Yıllar İtibariyle E-Kârlılık Bileşeni..... 71

TABLO 13: Grup Bazında Kârlılık Oranları..... 72

TABLO 14: Yıllar İtibariyle L-Likidite Bileşeni..... 73

TABLO 15: Grup Bazında Likidite Oranları..... 75

TABLO 16: Yıllar İtibariyle S-Piyasa Riskine Duyarlılık Bileşeni 76

TABLO 17: Grup Bazında Piyasa Riskine Duyarlılık Oranları..... 78

TABLO 18: 2014-2018 Yılları İçin Hesaplanan Referans Değerler 93

TABLO 19: 2014 Yılı Kamu Sermayeli Bankalar CAMELS Değerleri..... 94

TABLO 20: Bankaların 2014 Yılı CAMELS Bileşik Değerleri..... 95

TABLO 21: Bankaların 2015 Yılı CAMELS Bileşik Değerleri..... 96

TABLO 22: Bankaların 2016 Yılı CAMELS Bileşik Değerleri..... 97

TABLO 23: Bankaların 2017 Yılı CAMELS Bileşik Değerleri..... 98

TABLO 24: Bankaların 2018 Yılı CAMELS Bileşik Değerleri..... 99

GİRİŞ

Etkin bir finansal sistem için fon akımlarının güvenli bir şekilde yönetilmesi, risklerin en az seviyede tutulması, finansal araç ve aracılar çeşitliliği, verimliliği, kontrolü ve denetimi gibi etmenler büyük önem taşımaktadır. Dünya ve Türk finans piyasalarında aracılık görevinin büyük bir kısmını bankalar üstlenmektedir. Finans piyasalarında birçok işleme aracılık eden bankalar, finansal sistemde meydana gelebilecek en ufak olumsuzluklardan bile etkilenmektedir. Bankacılık sektöründe yaşanan olumlu veya olumsuz gelişmeler dolaylı veya direkt olarak reel sektöre de yansımakta, üretim ve hizmet sektörü etkilenmekte ve dolayısıyla ülke ekonomisine yansımaktadır. Finans piyasalarında bu kadar etkin rol oynayan bankaların yapıları gereği taşıdıkları çeşitli riskler vardır. Bu nedenle sektörde faaliyet gösteren bankaların denetimi ve performans ölçümleri büyük önem taşımaktadır.

Finansal sistemde yaşanacak döviz kuru, faiz, enflasyondaki dalgalanmalar direkt olarak bankaları etkileyebilmektedir. Bankalardaki kredi oranlarının düşmesi, takipteki kredi oranlarının yükselmesi, likidite sorunları, aktif kalitenin bozulması gibi birçok probleme yol açabilmektedir. Reel sektörün ve ülke ekonomisinin olumsuz etkileneceği bu tür sorunlar bankaların iflasına kadar yol açabilmektedir. Bu nedenle bankaların finansal yapıları, özellikle kriz anında yönetilebilmeleri oldukça önemli ve karmaşıktır. Finansal performans analizleri ise kriz öncesi önlem alabilme ve banka yönetimi açısından önemli göstergeler sunabilmektedir.

Bankalarda performans ölçümünün; sistematik, objektif, sayısal ve güvenilir verilere dayanması sektör ve bankaların taşıdığı riskleri ölçmede hayati önem taşımaktadır. Sürekli ve doğru finansal performans analizleri, sektörün ve analizi yapılan bankaların geleceği, dolayısıyla finansal sistemin etkin ve güvenli bir şekilde yönetilebilmesi açısından önemli bir ihtiyaçtır. İlk olarak Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde ortaya çıkan CAMELS performans ölçüm modeli daha sonra dünyada ve Türkiye'de de kullanılmaya başlanmıştır. Gerçekleşmiş finansal verilere ve objektif ölçülere dayanan bu analiz yöntemi ile güvenilir sonuçlar elde edilebilmektedir. Yapılan performans ölçümleri, serbestleşen ve yoğun

rekabetin yaşandığı finansal piyasalarda bankalar açısından rekabet avantajı sağlayabilmektedir.

Yapılan çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde dünyada ve Türkiye'de finansal sistemin ve bankacılık sektörünün tarihsel gelişimi, yaşanılan krizlerin nedenleri ve sonuçları, bankaların taşıdıkları riskler ve bankaların sınıflandırılması gibi konulara değinilecektir. İkinci bölümde, dünyada kullanılan performans değerleme modelleri, özellikleri ve yöntemlerine yer verilecektir. Ayrıca CAMELS modelinin kullanımı ve özellikleri bu bölümde açıklanacaktır. Üçüncü ve son bölümde, çalışmanın konusunu oluşturan CAMELS performans değerleme modeli ile kamu sermayeli mevduat banka grupları ve özel sermayeli mevduat banka gruplarının 2014-2018 yılları arasındaki performans ölçümleri, banka grupları arasında performans karşılaştırmaları ve sonuçların genel bir değerlendirilmesi yapılarak sonlandırılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.TEMEL KAVRAMLAR

Serbestleşmenin etkisiyle 2020'li yıllarda yaşanan yoğun rekabet ortamı finansal piyasalar üzerinde de etkisini göstermektedir. Teknolojik gelişmeler ve yeniliklerle beraber hızlanan küreselleşme ile birlikte ülke ekonomileri dünyaya açılmış ve küresel boyutta bir finans piyasası haline gelmiştir. Bu gelişmeler ile birlikte, oluşabilecek riskler artmış ve daha hızlı yayılabilir hale gelmiştir. Bu bölümde, 2020 yılına kadar finans piyasası ve bankacılık sektörünün gelişimi, geçirdiği süreçler ve yaşanan krizler ile birlikte hangi evrelerden geçtiği, dünyadaki ve Türkiye'deki gelişmeler ve değişimler açısından ayrı ayrı incelenecektir.

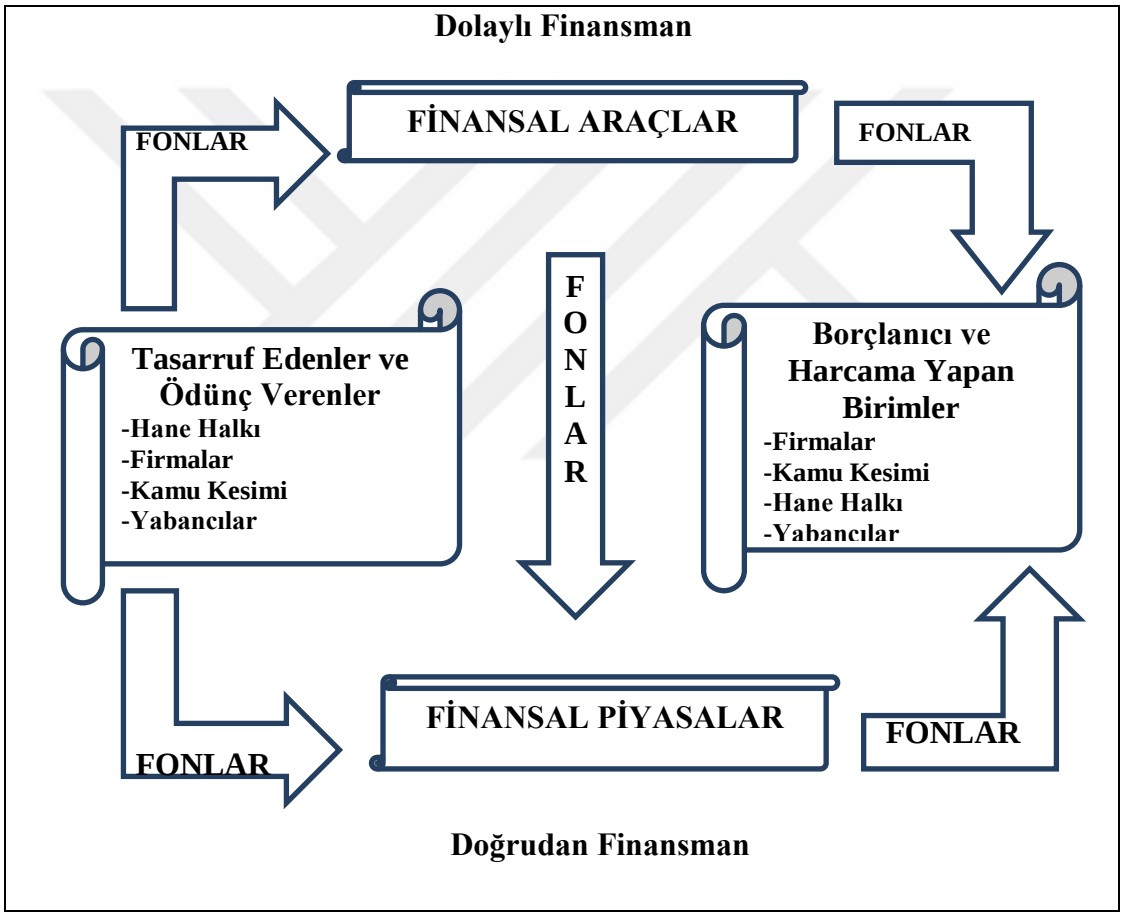
1.1.FİNANSAL SİSTEM VE BANKACILIK

Bir ekonomide finansal sistemin temel işlevi ekonomi içerisindeki fon akımlarını düzenleyerek fon fazlası olan ekonomik birimlerden fon gereksinimi olanlara doğru gerekli fon aktarımını gerçekleştirmek şeklinde tanımlanmaktadır (İncekara, 2011: 17). Finansal sistemin temel unsurları arasında: fon arz edenler, fon talep edenler, finansal aracı kurumlar, finansal araçlar, hukuki düzenlemeler ve idari düzenlemeler sayılabilir. Finansal sistemlerin iyi bir şekilde işlemesi ile birlikte, fon arz edenler ile fon talep edenler arasında sağlıklı bir aktarıma olanak sağlanmış ve üretken bir yapı ile birlikte ekonomik verimlilik artmış olacaktır. Finansal sitemde aracılar, taraflar arasındaki finansal işlemleri gerçekleştirirken çeşitli finansal araçların kullanılmasına aracılık ederler. Ayrıca ilgili taraflar arasında sağlıklı ilişkiler kurulması için gerekli olan hukuki ve idari birtakım düzenlemelerde bulunur (Yazıcı, 2011: 17).

Finans piyasalarını, iktisadi birimlerin elde ettikleri gelirlerinin tamamını harcamayarak tasarruf fazlası oluşturdukları ve bu tasarruf fazlasını ekonomide gelirlerinden daha fazlasını harcamak durumunda olan iktisadi birimlere yönlendirdikleri piyasalar olarak tanımlamak mümkündür (Mishkin, 1997: 21). Fon arz edenler ile fon talep

edenler arasındaki finansal işlemlerin gerçekleşmesine olanak sağlayan kurumlar veya birimler aracılığıyla ekonomi içerisinde fon akımlarının oluşması sağlanmaktadır. Fon arz ve talep edenler arasındaki bu işlemlerin finansal aracılar ile gerçekleştirilmesi durumunda dolaylı finansmanın, fon açığı olan kesimlerin herhangi bir aracı birime ihtiyaç duymadan, çeşitli finansal araçlar kullanarak fon arz edenlerden ödünç alma yoluna gitmeleri durumunda ise doğrudan finansmanın varlığından söz edilmektedir (İncekara, 2011: 21). Finansal piyasaların işleyiş mekanizması Şekil 1'de gösterildiği gibidir (Mishkin, 1997: 21):

Şekil 1: Finansal Sistem İçerisindeki Fon Akışı

Kaynak: Mishkin, 1997: 21

Şekil 1'de çeşitli ekonomik birimlerin tasarruflarından oluşan fonlar ok yönünde ilerlemekte ve doğrudan finansman veya dolaylı finansman seçenekleri ile tasarruf edenlerden harcama yapan birimlere doğru hareket etmektedir. Doğrudan finansman ile borçlanıcı birimler ödünç veren birimlere menkul kıymet satarak fon elde edebilmekte iken

dolaylı finansmanda ise ödünç verenlerin finansman araçlarına aktardıkları fonların borçlanıcı birimler tarafından kredi olarak kullanılması yoluyla fon aktarımı yapılabilmektedir (Öçal vd 1997: 19).

Bir ekonomide yatırımların yapılabilmesi için gerekli fonların sağlanması ve ekonominin gelişebilmesi, etkin bir finansal sistem ile mümkün olabilmektedir. Finansal piyasaların etkili ve sağlıklı işlemesi için finansal sistemin fonksiyonları bulunmaktadır. Bu fonksiyonlar şunlardır (Özgür, 2007: 5-6):

- **Tasarruf hacmini artırma fonksiyonu,** tasarrufların riski daha az alanlara yönlendirerek daha fazla tasarruf sağlar.
- **Ödeme aracı olma fonksiyonu,** mal ve hizmetlerin alınıp satılması sırasında ödeme araçları ile (para, kredi kartı ve çek gibi) ödemede kolaylık sağlar.
- **Likidite sağlama fonksiyonu** ile birlikte elinde bulunduran kişi açısından herhangi bir ödeme aracı olmayan varlıkların finansal aracılar ile birlikte likit hale getirilmesini sağlar.
- **Kredi kullandırma fonksiyonu,** finansal araçların çeşitlendirilmesi ile birlikte yatırımların finansmanı sağlanır.
- **Politika oluşturma fonksiyonu,** hedeflenen amaçlar doğrultusunda devletin elinde bulunan çeşitli ekonomik müdahale araçları (döviz kurları ve faiz oranları gibi değişkenlerle) ve yasal düzenlemelerle müdahale edip politika oluşturması sağlanır.
- **Servet birikimi sağlama fonksiyonu,** tasarruf sahiplerinin oluşturdukları fonları etkili ve çeşitli finansal araçlarla yatırımlara aktarılması yoluyla gelir artışı sağlanır.

1.1.1.Türkiye'de Finansal Sistem ve Bankacılık

Finansal sistemlerde faaliyet gösteren ve amacı aracılık olan finansal kurumlar ülke ekonomilerinin gelişimi açısından büyük önem taşımaktadırlar. Gelişmiş ekonomilere sahip ülkelerin finansal sistemlerine bakıldığında farklı sayıda ve farklı çeşitlikte, derin bir finansal sisteme sahip oldukları görülebilmektedir. Ekonomilerin gelişmelerine önemli ölçüde katkıda bulunan finansal aracıların etkinliği, ekonomideki tasarrufların en etkin ve hızlı bir şekilde finansal sistemlere aktarılması, başka bir deyişle tasarrufların en az atıl kalacak şekilde finansal sistemlere aktarılması ile doğru orantılı olarak önem kazanmaktadır.

Bankalar finansal sistem içerisinde sistemin işleyişine katkıda bulunan en önemli aracı kurumlar arasında yer almaktadır. Bu özellikleri öncelikle finansal piyasalarda gerçekleştirilen işlemlere aracılık etmelerinden kaynaklanmaktadır, ayrıca bir yandan bu piyasalardan menkul kıymet talep ederken diğer yandan piyasalara menkul kıymet arz eden bir işlev görmeleri finansal sistemin bütünü açısından bankaların taşıdıkları önemi daha da artmasına neden olmaktadır (İncekara, 2011: 75-76).

Türk finansal sisteminde, özellikle Batı ülkelerinde görüldüğü gibi, banka dışı finansal aracıların gelişmemiş olması nedeniyle bankalar, özellikle Türk finansal sisteminin temelini oluşturmakta ve ekonominin işleyişi, tasarrufların toplanması ve bunların fon ihtiyacı olan kesimlere dağıtılması açısından önemli rol oynamaktadır (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 3).

Finansal piyasa içinde önemli bir paya sahip olan bankacılık sistemi, diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de ülke ve dünya ekonomisinin gelişme süreci, teknolojik ilerleme ve sermaye birikimi ve dağılımı ile birlikte şekillenmektedir. Türk bankacılık sisteminin tarihsel gelişiminde, bankacılık sisteminin başlangıcı Osmanlı dönemine uzanmaktadır. Osmanlı döneminden 2020 yılı bankacılık sistemine kadar geçen süreçte Türk bankacılık sistemi küresel ekonomik gelişmelerden etkilenerek, dünya finansal sisteminde de olduğu gibi finansal sistemin öncü ve en önemli aracı olmuştur.

Türkiye'de bankacılığın tarihsel gelişimini, Cumhuriyet öncesi bankacılık ve Cumhuriyet döneminde bankacılık olmak üzere iki döneme ayırarak incelenebilir.

a) Cumhuriyet'ten Önce Bankacılık Sistemi

Cumhuriyet öncesinde Tanzimat'a kadar geçen dönemde bankacılık adına herhangi bir faaliyete rastlanmamaktadır. Bu dönemde bankacılık sisteminin gelişmemesinin asıl nedeni olarak, Osmanlı ekonomisinin Avrupa'da gerçekleştirilen sanayi devrimini takip edememesi ve esnaf ve sanatkârlara dayanan kapalı bir ekonomik yapıda olması gösterilebilir. Bu dönemde Türklerin daha çok askerlik ve yöneticilik gibi alanlara yoğunlaşması nedeni ile ticaret, bankerlik, sarraflık gibi mesleklerin gayrimüslimler tarafından yapılması, Osmanlı döneminde finansal sistemin yabancıların yönetiminde gelişmesine yol açmıştır.

Cumhuriyet öncesi dönemde kurulan milli banka sayısı oldukça azdır. Bu dönemde milli bankacılığın ilk örneği Mithat Paşa'nın 1863 yılında kurduğu "Memleket Sandıkları" olmuştur. Yine Mithat Paşa öncülüğünde, halkta bulunan az miktarda ve dağınık birikimleri bir araya getirerek, halkın ihtiyaçlarını karşılamak ve halkta tasarruf bilincinin gelişimini sağlamak amacıyla İstanbul Emniyet Sandığı sermayesiz olarak kurulmuştur. 1888 yılında Ziraat Bankası'nın kurulması ile Memleket Sandıkları bu bankanın şubelerine dönüştürülmüş, İstanbul Emniyet Sandığı ise 1907 yılında Ziraat Bankası'na bağlanmıştır. 1911-1923 yılları arasında ise 19 ulusal banka kurulmuştur (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 4).

b) Cumhuriyet Döneminde Bankacılık Sistemi

Bu bölümde Cumhuriyet döneminde Türk bankacılık sistemi üç bölümde: 1923-1943 dönemi, 1944-1980 dönemi ve 1980 sonrası Türk bankacılığı olarak incelenmektedir:

1923-1943 Dönemi Türk Bankacılık Sistemi: Cumhuriyetin ilk yıllarını da kapsayan bu dönemin en önemli gelişmeleri; sermayesinin önemli bir kısmının Atatürk tarafından karşılanarak Celal Bayar yönetiminde, her türlü sanayi ve ticari alandaki faaliyetler ve gelişmeler ile ilgilenmesi ve krediler ile desteklemesi amacı ile Türkiye İş Bankası'nın kurulmasıdır. Ziraat Bankası'nın anonim ortaklık yapısına kavuşturulması ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın kurulması da bu dönemde olmuştur. Bu gelişmeler dışında 1923-1932 yılları arasında özellikle iş insanlarının bankacılık hizmetleri ve kredi taleplerinin karşılanması amacıyla çok sayıda yerel bankaların kurulması da önemli gelişmeler olarak gösterilebilir.

Bu dönemin Türk bankacılık sistemi açısından bir başka belirgin özelliği, önemli ve büyük devlet bankalarının kurulmasıdır. 1934 yılında başlayan 1. Sanayi Planı ile birlikte, devlet sermayesi ile oluşturulan bu büyük bankaların önemli katkıları olmuştur.

1925 yılında kurulan Sanayi ve Kredi Bankası ile başlayan ve kısa dönemde özel kanunlar ile kurulan devlet bankaları ve kuruluş amaçları şu şekilde sıralanabilir: Sümerbank (1933); sanayinin gelişmesini sağlamak ve desteklemek amacıyla kurulmuştur. İller Bankası (Belediyeler Bankası) (1933); orta ve uzun vadeli kredilerle yerel yönetimlerin geliştirilmesi, imar planlarının hazırlanması, su-elektrik-kanalizasyon gibi

önemli alt yapı hizmetlerinin yerine getirilmesini sağlamak. Etibank (1935); Türkiye'nin sahip olduğu yer altı kaynaklarını değerlendirmek ve işletmek üzere, sanayinin ihtiyaç duyduğu madenleri, endüstriyel hammaddeleri, enerjiyi üretmek ve bu işlerin yapılmasında kullanılacak sermayenin sağlanması. Denizcilik Bankası (1938); yabancı ve Türk limanları arasında deniz ulaşımını sağlamak, feribot işletmelerinin kurulması, liman yatırımlarını sağlamak ve şehir içi deniz ulaşım ve nakliye işlerinin yapılmasına sermaye desteğinin sağlanması amacıyla kurulmuştur. Son olarak Halk Bankası (1938) ise; küçük ve orta ölçekli esnaf ve sanatkârlara sermaye ve kredi sağlayarak gelişmelerine öncülük etmek amacıyla kurulmuştur (TBB, 2008: 5-6). Bir başka önemli gelişme ise 1930'lu yıllarda, tek şubeli bankacılık anlayışının yerine yaygın şube anlayışının önem kazanması ve yaygınlaşması olmuştur.

1944-1980 Dönemi Türk Bankacılık Sistemi: 1945 yılından sonra ulusal sermaye yoğunlaşması, ekonomide parasallaşma sürecinin hız kazanması, ticari faaliyetlerde etkinliğin artması ve sanayileşmenin canlanması ile birlikte bankacılık sistemi gelişmiştir (Aslan, 2014: 22). Bu dönemde II. Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda Türkiye'de ticari faaliyetlerin hız kazanması nedeniyle yeni bankalara olan ihtiyaç artmış ve bunun sonucunda Türkiye'de çok sayıda özel banka kurulmuştur (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 5). Yapı ve Kredi Bankası (1944), Akbank ve Türkiye Kredi Bankası (1948), Türkiye Garanti Bankası (1964) bu dönemde kurulan başlıca bankalardır (TBB, 2008: 5-6).

1962 yılı ve sonrasında Türkiye'de serbest ekonominin yerini dışa kapalı ve devletin ekonomi üzerindeki müdahalesinin yoğunlaştığı bir döneme bırakmıştır. Bu dönemde sanayi ve üretim alanında gelişme sağlanması amacıyla düşük faiz politikası izlenmiş ve ithal ikameci sanayileşme stratejisi benimsenmiştir. Yeni banka kurulmasına karşı çeşitli sınırlama ve özel hükümler getirilmiştir. Devlet müdahalesi ile 15 özel mevduat bankasının varlığına son verilmiş, buna karşın 5 kalkınma bankası ve 2 ticaret bankası kurulmuştur (TBB, 2008: 11-12). 1960-1980 yılları arası dışa kapalı ve planlı dönemde bankalar, mülkiyet yapıları ve şube sayıları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: 1960-1980 Yılları Arası Planlı Dönemde Banka ve Şube Sayıları

	Banka Sayısı			Şube Sayısı		
Yıllar	**Ulusal**	**Yabancı**	**Toplam**	**Ulusal**	**Yabancı**	**Toplam**
1960	53	6	59	4699	60	1759
1961	48	5	53	1675	61	1736
1962	47	5	52	1697	62	1759
1963	47	5	52	1776	64	1840
1964	44	5	49	1841	68	1909
1965	44	5	49	1913	68	1981
1966	42	5	47	1990	68	2058
1967	42	5	47	2155	68	2223
1968	43	5	48	2465	86	2551
1969	43	5	48	2846	102	2948
1970	43	5	48	3099	111	3210
1971	42	5	47	3314	113	3427
1972	41	5	46	3568	114	3682
1973	39	5	44	3909	114	4023
1974	39	5	44	4311	114	4425
1975	38	5	43	4491	114	4605
1976	39	5	44	4721	114	4835
1977	40	4	44	5129	109	5238
1978	40	4	44	5381	104	5485
1979	40	4	44	5665	104	5769
1980	40	4	44	5870	105	5975

Kaynak: TBB, 2008 s:183.

1980 yılı ve öncesinde Türkiye'de bankacılık sektörü ve bankaların temel özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Şahin, 2009: 482-483):

- Bankacılık sektörüne devlet egemen durumdaydı ve yönetimde bulunanlar kamu bankaları ve TCMB aracılığıyla bankacılık sektörüne yön veriyor ve kontrol altında tutuyordu.

- Bu dönemde bankacılık sektöründe rekabet yok denecek kadar az ve birkaç kamu bankasının egemenliğindeydi.
- Bankacılık sektörüne girişler mevzuat ve yasalarla kısıtlanmıştır.
- 1970'li yıllar ile birlikte ülkede sanayi ve hizmet alanında holdinglerin sayıları hızlıca artmış ve bu durum bankacılık sektörünü de etkileyerek holding bankacılığı yaygınlaşmaya başlamıştır.

1980 Sonrası Türk Bankacılık Sistemi: 1980 Haziran sonrasında kredi faizlerinin tekrar serbest bırakılması ve 24 Ocak kararları ile birlikte serbest ekonomi ve rekabetçi politikalara tekrar dönüş yapılmıştır. Serbestleşme ve dışa açılma sürecinde bankacılık sektöründe yapılan düzenlemeler ve gelişmeler şu şekilde sıralanabilir (Ural, 1999: 150; Coşkun, 1999: 103):

- Faiz oranlarının serbestleşmesi ile birlikte kredi faiz oranları artış göstermiş ve piyasada rekabet artmış,
- Uluslararası bankacılık standartları benimsenmiş,
- Bankacılık sektörüne yabancı ve yerli bankalar girmiş,
- Tek düzen hesap planı benimsenmiş,
- Denetimin önemi artmış ve bankacılık sektöründe dış denetim yaygınlaşmış,
- Bankacılık sektöründe döviz ve faiz riskleri artmış,
- Büyük bankaların Pazar payı düşerken, küçük ve orta ölçekli bankaların sayısı yükselerek Pazar payları artmış,
- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) kurulmuş,
- Bankaların likidite ihtiyaçlarının karşılamak amaçlı İnterbank piyasası kurulmuş,
- Sermaye Piyasası Kanunu (SPKa) çıkarılarak sermaye piyasası araçlarının kullanımı için gerekli kurumsal yapı oluşturulmuş, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) faaliyete geçmiş ve finansman araçları çeşitlenerek tasarruf sahiplerinin seçenek şansı artmış,
- Finansal sistemdeki kaynakların etkin ve verimli kullanımını sağlamak amacıyla bankalar arası Para Piyasası kurulmuştur.

1980-2000 yılları dönemde bankalar, mülkiyet yapıları ve şube sayıları Tablo 2'de gösterilmiştir.

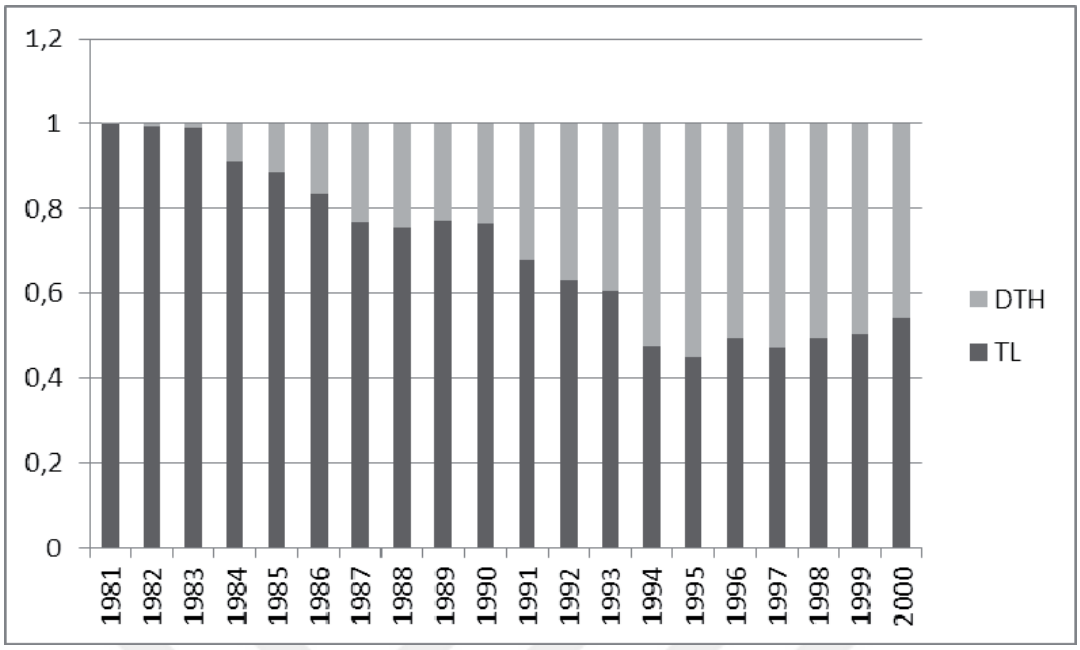
Tablo 2: 1980-2000 Yılları Arası Banka ve Şube Sayıları

	Banka Sayısı			**Şube Sayısı**		
Yıllar	**Ulusal**	**Yabancı**	**Toplam**	**Ulusal**	**Yabancı**	**Toplam**
1980	39	4	43	5849	105	5954
1981	39	6	45	6121	123	6244
1983	35	10	45	6168	113	6281
1984	34	13	47	6085	117	6202
1986	38	17	55	6220	128	6348
1987	39	17	56	6313	104	6417
1989	41	21	62	6487	106	6593
1990	43	23	66	6447	113	6560
1991	44	21	65	6369	108	6477
1992	48	21	69	6097	109	6206
1994	47	20	67	5999	105	6104
1997	54	18	72	6703	116	6819
1999	62	19	81	7570	121	7691
2000	61	18	79	7720	117	7837

Kaynak: TBB, 2008: 183

1980'li yıllar itibari ile sermaye hareketlerinin ve döviz işlemlerinin serbestleşmesi neticesinde yurtdışı kaynaklı fonlar bankaların mevduatları arasında önemini artırarak bankalar açısından önemli bir kaynak olmuştur. Bunula birlikte 1984 yılının Temmuz ayında yürürlüğe giren Türk Parası Kıymetini Koruma (TPKK) hakkında karar ile yurtiçi yerleşik kişilerin döviz tevdiat hesapları (DTH) açmalarına izin verilmiş ve böylelikle bankaların döviz mevduatları önemli ölçüde artış göstermiştir. Şekil 2'de gösterildiği gibi 1981 yılında mevduatların on binde 2'sini döviz hesapları oluştururken bu oran 1995 yılında toplam mevduatların %55'ini ve 2000'lere gelindiğinde %46'sını oluşturmuştur (Coşkun vd 2012: 17-18).

Grafik 1: Mevduatın Türk Lirası ve Yabancı Para Dağılımı (%)

Kaynak: TBB s.18

1982 yılı ve sonrasında bankerler arasında yaşanan yoğun rekabet sonucu mevduat faizleri oldukça yükselmiş ve yüksek faizleri karşılamak için daha yüksek faizler ile borçlanan bankerlerin birçoğu batmış ve banker krizi patlak vermiştir. 1990 yılına kadar bankacılık sektöründe yaşanan olumlu gelişmelere karşın bu dönemden sonra ekonomide yaşanan istikrarsızlık ve kamu borçlarının hızlı bir şekilde artması sonucu ilk olarak bankalar etkilenmiştir.

Bu döneme kadar bankacılık sistemi açısından her ne kadar olumlu gelişmeler yaşansa da bankaların piyasa risklerine karşı savunmasız yapıları kısa sürede yapısal sorunlara yol açmıştır. 1991 Körfez krizi ve erken seçim kararları likidite yetersizliğine yol açarak bankalar ve finansal sistem mali sıkıntılara girmiştir. Bu dönemde bankaların; dar ölçek ve parçalı yapısı, aktif kalitesindeki zayıflık, kontrol yetersizliği, öz kaynak yetersizliği, piyasa risklerine aşırı duyarlılık gibi yapısal sorunlar ön plana çıkmıştır (BDDK, 2002: 4).

1994 yılana gelindiğinde, artan kamu borçlarını düşürmek amacıyla kurlarda ortaya çıkan aşırı dalgalanma ve devalüasyon ile birlikte bankacılık sisteminden yüksek miktarlarda mevduat çıkışı olmuştur. Merkez Bankası'nın oluşan bu duruma zamanında müdahale edebilecek gerekli rezervi ve ekonomik önlem hazırlığı olmaması nedeni ile

1994 krizi meydana gelmiştir. Meydana gelen kriz TMSF'nin tasarruf mevduat hesapların tümünün güvence kapsamına dâhil edilmesiyle aşılabilmiştir.

1999 yılında bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması, bankaların kuruluş ve denetimlerinin artırılması amacıyla Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) kurulmuştur. Bu dönemde; Sümerbank, Etibank, Denizbank ve Anadolu Bankası gibi bazı kamu bankaları özelleştirilmiştir. 1999 yılında başlayan Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund-IMF) ile yapılan ekonomik yapısal değişimleri içeren görüşmeler sonucunda Ocak 2000 yılında bu politikalar uygulanmaya başlanmıştır. Gecikmeli olarak uygulanan ekonomik yapısal değişimler yüksek enflasyon oranı ve iç talebin kontrol altına alınamaması sonucu finans sektörü Kasım 2000'de darbe almış ve ekonomi sarsılmıştır. Bankaların yaşadığı likidite sıkıntısı nedeni ile 2001 yılında kriz meydana gelmiştir (TBB, 2008: 17-18).

Türkiye'de bankacılık sektöründe meydana gelen 2000 krizi ile birlikte faiz riski, 2001 krizi sonucunda da döviz kuru riski ile karşı karşıya kalmıştır. Yaşanan bu krizler sonucunda bankalar bilançolarında önemli kayıplar verirken karşılaşılan iki önemli riske karşı da savunmasız durumda kalmışlardır. Bankacılık sektörünün karşılaştığı döviz kuru ve faiz riskine karşı önlem almak amacıyla 2001 yılında "Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı" adı altında toplanan kararlar alınmıştır. Bu kararlar şu şekilde sıralanabilir (Parasız, 2007: 180):

- Finansal sistem içerisinde istikrarsızlık yaratan kamu bankalarının etkilerinin azaltılması,
- Finansal sistem içerisinde yaşanan krizler sonucunda TMSF bünyesine alınan bankaların sorunlarını en kısa sürede çözüme kavuşturmak,
- Ekonomide yaşanan krizlerden etkilenen tüm özel bankaların sermaye yapılarını güçlendirmek için gerekli önlemleri ve düzenlemeleri hızla uygulamaya almak.

Alınan bu kararlar sonucunda kamu bankalarının zararları Hazine Müsteşarlığı tarafından karşılanarak sermayeleri güçlendirilmiştir, daha verimli olmaları açısından çalışan ve şube sayılarında azalmaya gidilmiştir. TMSF yönetimindeki bankalar ise birleştirme ve satma yoluyla çözüme kavuşturulmuştur. Diğer yandan özel bankaların

sorunlarını çözmek adına ise sermayelerinde artışa gidilerek ve enflasyon muhasebesi tekniğinin uygulamaya alınması ile problemler azaltılmaya çalışılmıştır (Gökçen, 2012: 39).

2008 yılına gelindiğinde ABD'de yaşanan finansal kriz küresel ekonomiyi etkilediği gibi Türkiye ekonomisini de olumsuz etkilemiştir. Krizin merkezi olan ABD'de krizin nedeni olarak, bankaların aşırı derecede konut kredisi vermesi ve verilen bu kredilerin geri dönüşünde yaşanan problemler sonucunda, ABD'nin önde gelen yatırım bankası olan Lehman Brothers'ın da iflas etmesiyle birlikte kriz patlak vermiştir. ABD'de yaşanan bu finansal kriz küresel ekonomiyi ve dolayısıyla Türkiye ekonomisi de zora sokmuştur. 2008 küresel krizinin Türkiye bankacılık sektörüne etkisi daralan krediler nedeni ile bankaların kârlarında meydana gelen düşüşle kendini göstermiştir (Göçer ve Özdemir, 2012: 192).

1.1.2. Dünyada Finansal Sistem ve Bankacılık

Dünyada finansal sistem ve bankacılık ilk çağlardan günümüze kadar çeşitli gelişmeler, finansal krizler ve teknolojik ilerlemeler ile birlikte günümüzdeki yapısına kavuşmuştur. Finans piyasalarında yapısal yenilikler ve değişimler genelde yaşanan ekonomik krizler sonrasında meydana gelmektedir. Buna paralel olarak bankacılık sektöründeki değişimler de özellikle son 30 yıl içinde meydana gelen olumsuz etkenlerle hız kazanmıştır (Gençay, 2005: 39). II. Dünya savaşından sonra dünya ekonomisinde meydana gelen küreselleşme, uluslararası finansal aracıların ve bankaların önemini farklı bir boyuta taşımıştır.

Dünya ekonomisinde yaşanan küreselleşme, ulusal finansal sistemlerin birbirine olan bağlılığını arttırmıştır. Eskiden yalnızca büyük ölçekli firmaların ve zengin insanların sahip olduğu bir ayrıcalık olan küresel pazar imkânı, günümüzde küçük ve orta ölçekli işletmelerin de kolayca ulaşıp faydalanabildiği bir pazar haline gelmiştir. Artan bu finansal dolaşım özgürlüğü, küresel ticareti kolaylaştırarak, finansal varlıkların çeşitliliğini artırarak ve kalkınma için kaynakları genişleterek tüm fon arz ve fon talep eden kişilere önemli bir potansiyel sağlamıştır (Dünya Bankası[WB], ty: 1).

Bu dönemde küreselleşme eğilimleri uluslararası piyasaların en belirgin süreci olmuştur. Bu süreç 20. yüzyılın son yıllarında; ekonomik süreçler, teknik gelişmeler,

iletişim teknolojilerindeki yenilikler ve serbestleşmenin de etkisiyle hız kazanmıştır (Hlavatá ve Feranec, 2006: 22). 1990'lı yıllarda uluslararası finansal piyasaların taşıdıkları ciddi problemler ve eksiklikler nedeniyle dünyada yaşanan finansal krizler sadece ülkeleri değil pek çok insanın da hayatını etkilemiştir.

1970'li yıllar ve sonrasında finansal araçlarda yaşanan oynaklık ile beraber dört finansal kriz meydana geldi. Pek çok ülkede birçok banka iflas etti. Her kriz sonrasında durgunluk yaşandı. 2008'de yaşanan küresel kriz, 1930'lu yıllarda meydana gelen Büyük Buhran'dan beri yaşanan en yıkıcı küresel kriz oldu. Küresel finans piyasalarını ve ülke ekonomilerini etkileyen üç önemli olay aşağıdaki gibidir:

Büyük Buhran: I. Dünya Savaşı esnasında Avrupa dışına kayan üretim, savaşın bitmesiyle birlikte Avrupa'nın yeniden üretime geçmesiyle birlikte küresel aşırı arzın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bununla birlikte savaş sonrasında ortaya çıkan savaş borçları ve tazminatlar mali dengesizliğe yol açtı. Ekonomik yapısı bozulan Almanya, azalan para akışına ekonomisini yavaşlatarak önlem aldı ve savaş tazminatlarını ancak bu şekilde ödeyebildi. Avustralya, Uruguay, Arjantin ve Brezilya; şeker, ipek, pamuk, buğday, kahve gibi ürünlerin fiyatlarının düşmesiyle beraber vadesi gelen borçlarını ödeyemez hale geldi ve ülkelerin para birimleri değer kaybetti. İngiliz sterlini ve sterline endeksli para birimlerindeki değer kaybı ABD'de durgunluğa neden oldu (Kindleberger ve Aliber, 2013: 260-261). Birbirini takip eden ulusal krizler küresel bir krize dönüşerek "Büyük Buhran" patlak verdi. Krizin etkisiyle; Almanya, Fransa ve Avustralya'da birçok banka battı.

Bretton Woods Anlaşması: II. Dünya Savaşı sonrasında küresel ekonominin uyumu ve geliştirilebilmesi amacıyla kurların saptanması ve uluslararası ödemelerde kullanılmak üzere yeni bir sistem geliştirmek amacıyla 1944 yılında 44 ülkenin katılımıyla "Bretton Woods Anlaşması" imzalanmıştır (Özkan, 2010: 4). Finansal piyasaları etkileyen ve uluslararası para sistemine yön veren bu anlaşmayla birlikte; Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası'nın kurulmasına karar verilmiştir. İmzalanan bu anlaşma ile birlikte ortaya çıkan yeni para sisteminin özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Anlaşmaya katılan ülke paralarının değerleri Amerikan Doları (USD)'na göre belirlenecektir.
- USD altın ile dönüştürülebilir tek para birimi olacaktır.
- İmzalanan anlaşma ile birlikte 35 USD 1 ons altın veya 1 Amerikan Doları 0,88867 gram altın olarak sabitlenmiştir.
- Anlaşma ile ancak düzeltilmesi olanaksız ekonomik dengesizlikte ülke parasının USD karşısında değerini değiştirmesine izin vermektedir. Bu oran ise en fazla %10 olarak belirlenecek, bu oranı aşan durumlarda IMF izni alınacaktır.

Bretton Woods anlaşması ile değişen uluslararası para sistemi 1971 yılına kadar geçerliliğini koruyabilmiş, ABD'nin dış ticaret açığı vermesi ve aşırı borçlanmasın nedeni ile ekonomisinin bozulması, USD'nin altına dönüştürülebilmesi uygulamasının sonlanmasına neden olmuştur.

2008 Küresel Finans Krizi (Mortgage Krizi): 2002-2006 yılları arasından ABD'de mortgage kredilerinin kolayca alınabilir olması sonucunda konut olarak kullanılan gayrimenkullere olan talep aşırı derecede artmıştı. 2006 yılının sonunda konut fiyatları hızla yükselmişti. Yaşanan konut bolluğu nedeni ile 2008 yılının ortalarından itibaren gayrimenkul fiyatları düşüşe geçti. ABD'nin en büyük yatırım bankaları arasında yer alan Lehman Brothers fiyatların arttığı dönemde yüksek kaldıraç kullandırarak çok sayıda yatırımcı çekmişti. Bankanın varlıkları sermayesinin otuz katına ulaşmıştı. Konut fiyatlarının hızla düşmeye başlaması ile birlikte Lehman Brothers yatırımcılarını hızla kaybetmeye başladı. Tüm bu gelişmeler sonucunda Lehman Brothers'ın iflası ile birlikte kredi piyasası durdu ve piyasadaki likidite bir anda yok oldu. Lehman Brothers'ın iflasıyla birlikte 2008 küresel krizi tetiklenmiş oldu (Kindleberger ve Aliber, 2013: 397-398).

1.1.3. Bankacılık Sistemine Özgü Riskler

Finansal piyasalarda yer alan en önemli finansal aracı olan bankaların, ekonomik birimlerin tasarruf ve yatırım kararları alması esnasında finansal piyasalara özgü bazı risk faktörlerinin göz önünde bulundurmaları gerekmektedir. Bankalara özgü bazı riskler aşağıdaki gibi açıklanabilir (İncekara, 2011: 77):

- **Faiz Riski:** Faiz riski, kısaca gelecekteki bilinmeyen faiz oranlarındaki değişkenliği ifade etmektedir. Banka bilançolarında yer alan vadeli hesapların veya taşıdıkları faiz oranlarının gelecekte uyumsuzluk göstermesiyle ortaya çıkmaktadır.
- **Kur Riski:** Ulusal ve uluslararası ekonomilerde meydana gelen gelişmeler sonucu yerli para biriminin yabancı para birimi karşısındaki değer artış ya da azalışın nedeniyle oluşan riski ifade etmektedir.
- **Kredi Riski:** Kredi riski bankaların taşıdığı en önemli risklerin başında gelmektedir. Bankaların kuruluş amaçları, topladıkları mevduatları kredi olarak kullandırmasıdır. Kredi riski, yatırımcılara veya tüketicilere verilen kredilerin gelecek dönemde tahsilinin zor ya da imkânsız hale gelmesi olarak tanımlanabilir.
- **Likidite Riski:** Bankaların görevlerini yerine getirebilmeleri açısından likidite büyük önem taşımaktadır. Bankalar kısa vadeli yükümlülükleri için daima nakit veya likiditesi yüksek finansal araçlara sahip olmak durumundadırlar.
- **Piyasa Riski:** Ulusal veya küresel ekonomik koşulların sürekli değişebileceği önemli bir gerçektir. Bankaların, piyasalarda yaşanan veya yaşanabilecek olan her türlü riske karşı hazır olmak ve bu riskleri en aza indirebilecek finansal araçlara sahip olması gerekmektedir.
- **Sermaye Yetersizliği Riski:** Bankaların mevcut sermaye olanaklarının karşılaşılabilecek herhangi bir riske karşı kayıplarını en aza indirecek yapıda olması gerekmektedir. Finansal krizlerden ilk ve en çok etkilenen bankaların ortak özellikleri yeterli sermayeye sahip olmamalarıdır.

1.2.BASEL KRİTERLERİ

Bankacılık denetimi ile ilgili konuların anlaşılmasını kolaylaştırmak ve dünyadaki bankacılık denetiminin düzenlenmesi ve kalitesinin iyileştirilmesi amacı ile Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) bünyesinde 1974 yılında faaliyetine başlayan Basel Bankacılık Denetim Komitesi, 13 üye ülkenin merkez bankası ve bankacılık ile ilgili denetim otoriterlerinin yetkililerinden oluşmaktadır (Arslan, 2008: 51). Kurulan komite, sermaye yeterliliği hesaplama yöntemlerini ulusal anlamda birbirleriyle uyumlu olarak hesaplanması ve sermaye yeterliliği oranı konusunda asgari bir ölçü oluşturmak amacı ile ilk olarak Basel I adında Sermaye Yeterliliği Uzlaşısını 1988 yılında açıklamışlardır.

Uzlaşıya göre, bankaların sermaye yeterlilik oranları 1989 yılında %5, 1990 yılında %6, 1991 yılında %7 ve 1992 yılında %8 olarak belirlemeleri istenmiştir.

Basel I ile birlikte sermaye yeterliliği düzenlemesini, farklı ülkelerde farklı kurallar ile uygulanmasının önüne geçilerek, düzenli hale getirilmiş ve buna ek olarak 1996 yılında piyasa riski hesaplaması eklenmiştir. Basel I düzenlemesi kısa zamanda kabul görerek 100'den fazla ülke tarafından uygulamaya koyulmuştur. Türkiye Basel I Kriterleri ile belirlenen sermaye yeterliliği asgari oranına ilişkin düzenlemeyi ilk olarak uygulayan ülkelerden birisidir (Külahi vd. 2013: 187). Bunula birlikte 1992 yılından bu yana Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların sermaye yeterlilik oranının en az %8 oranında sağlamaları zorunlu hale getirilmiştir.

Sadece kredi riskleri dikkate alınarak hazırlanan Basel I'in yayımlanmasından sonra, bankaların finansal yapıları açısından piyasa risklerinin de önemli bir tehdit oluşturduğu ve bankacılık sektöründe oluşan gelişmelerle birlikte Basel I'in sermaye yeterliliği ölçümündeki eksiklikleri de göz önünde bulundurularak 2004 yılında Basel II Kriterleri yayımlanmıştır (BDDK, 2005: 2). Basel II'nin Basel I'den ayrılan temel farkları ise şunlardır:

- Kredi riskinin, krediyi alan tarafların uluslararası derecelendirme kuruluşları tarafından aldığı notlara göre belirlenmesi.
- Basel I'de kredi ve piyasa riskleri için sermaye zorunluluğu bulunurken, Basel II'de buna ilave olarak, operasyonel risk sermaye zorunluluğu eklenmiştir.
- Basel II'de bankaların sermaye yeterliliklerini kendileri tarafından değerlendirilmesi istenmiş ve bankaların kendilerini değerlendirmeleri ile sermaye yeterliliklerinin bankacılık denetim otoriterleri tarafından değerlendirilmesi ve denetlenmesi istenmiştir.
- Sermaye yeterliliğine ilişkin Basel II'de belirlenen bilgilerin kamuya açıklanma zorunluluğu getirilmiştir.
- Kredi riski açısından sermaye yükümlülüğünün OECD üye ülkesi olma zorunluluğu kaldırılmıştır.

2004 yılında yayımlanan Basel II Kriterleri'ne uyum çerçevesinde, Türkiye'de çalışmalar zaman kaybetmeden başlamış ve BDDK'nın denetiminde günümüze kadar başarılı bir şekilde uygulanmıştır.

Finansal piyasalarda yaşanan her krizde, daha sonra yeni krizlerin yaşanmaması için, eksikliklerin deneyimlerle giderilmesi amacıyla yeni düzenlemeler ve önlemler gündeme gelmektedir. 2008 Küresel Finans Krizi dünya finans piyasaları açısından oldukça yıkıcı sonuçlar doğurmuştur. Bankacılık ve finans sisteminde gelecek dönemlerde kriz yaşanmaması için; likidite, sermaye yükümlülüğü, sermaye kalitesi gibi konuları gündeme getirmiştir. Yaşanan 2008 küresel krizi sonucunda, Türkiye'nin de üyeleri arasında olduğu Basel Bankacılık Denetim Komitesi, bankaların krizlere karşı dayanıklılığını artırmak ve sermayelerini güçlendirmek amacı ile yeniden çalışmalara başlamıştır (Yıldırım, 2015: 16). 2008 küresel krizinden sonra Basel II kriterlerinin eksik kalan kısımlarını yeniden düzenlemek ve bankaların daha sağlam yapıda faaliyetlerini sürdürmelerini sağlamak amacıyla Basel III Kriterleri yayımlanmıştır. Basel III Kriterleri'nin getirdiği yeni düzenlemeler ise şunlardır (Cicoğlu ve Çil, 2018:95):

- Asgari sermayenin arttırılması, asgari sermaye ihtiyacına standart getirilmesi ve gerektiğinde karşılık oranlarının arttırılması uygulaması getirilmiştir.
- Asgari likidite oranına ilişkin düzenlemeler getirilmiştir.
- Sermaye yeterliliği hesaplamalarında değişiklik yapılmıştır.
- Kredi riskinin hesaplanması konusunda değişiklik yapılmıştır.
- Uluslararası bankacılık kuralları geliştirilmiştir.
- Bankacılık denetimini tekrar gözden geçirerek, standart denetim uygulaması geliştirilmiştir.

Basel III ile yapılan yeni düzenlemelerle birlikte bankacılık sektörünün risklere karşı daha dayanıklı hale getirmiş ve küresel sermaye ile likidite oranını genişletmiştir. Türkiye'de özellikle 2001 krizi sonrasında Basel Kriterleri çerçevesinde yapılan düzenlemeler yıllar içerisinde etkisini göstermiş ve bankacılık sektörü daha sağlam bir

yapıya kavuşturulmuştur. Bu açıdan Basel Kriterleri'nin Türkiye açısından başarısı, 2008 Küresel Finans Krizi'nde bankacılık sektörünün en az şekilde etkilenmesiyle kanıtlanmıştır. Günümüzde Türkiye'de halen uygulamada olan Basel Kriterleri'nde belirtilen sermaye yeterlilik oranı, Türkiye'de faaliyet gösteren bankalarda, asgari düzeyin (%8) üzerinde olan %13,7'ye ulaşmıştır. Sonuç olarak, Basel I ile başlayıp 2010 yılında Basel III Kriterleri adıyla getirilen düzenlemeler, son düzenleme olarak kalmayacaktır. Gerçekleşebilecek her yeni finansal kriz veya finansal piyasalarda gerçekleşen gelişmeler, finansal piyasalardaki eksiklikleri ortaya çıkararak yeni düzenlemelerin getirilmesi zorunluluğunu ortaya çıkaracaktır.

Türkiye'de Basel II ile ilgili izlenecek yol ve uygulamalar 30 Mayıs 2005 tarihinde BDDK tarafından açıklanmıştır. Basel II'nin getirdiği temel kriterlerden olan operasyonel riske esas tutar Haziran 2007'den itibaren sermaye yeterlilik oranları hesaplamalarına eklenmiştir. Basel II'ye geçiş sürecinde bankaların etkin bir bilgi teknolojileri ve veri tabanına sahip olması gerekmektedir. Bu altyapı çalışmaları uzun sürelerde tamamlanabilen ve maliyetli bir çalışma olduğundan Basel II kriterlerine uyum süreci biraz zaman almıştır (Candan ve Özün, 2009:449). Basel II'ye uyum süreci sadece bankaları değil kamu sektörü ve reel sektörü de etkilediğinden ilgili sektörlerin bilgilendirilmesi de büyük önem taşımıştır.

Basel II standartları ile Türkiye'de bankacılık sisteminde risk yönetimi kültürü ve risk yönetimi sistemleri daha da gelişmiştir. Kredi riski ile ilgili basit yöntemlerin yanında gelişmiş yöntemlerin, diğer bir ifadeyle bankaların iç kaynakları ile hazırladığı kredi risk raporlarının da kullanılmasına olanak sağlamıştır (İmişiker, 2005: 34). Basel II kriterleri yalnızca bankaların sermaye yeterliliği oranları ile ilgili değildir. Bunun yanında denetim ve piyasa disiplini gibi amaçları da bulunmaktadır. Bu açıdan bankalar kendi risk yönetimi politikalarını belirleyebilmekte ve uygulayabilmektedir. Piyasa disiplini açısından önemi ise; Komite tarafından belirlenen kamuya açıklanması gereken bilgiler ile reel sektörün ve sermaye piyasası yatırımcılarının zarar görmesini engellemektir.

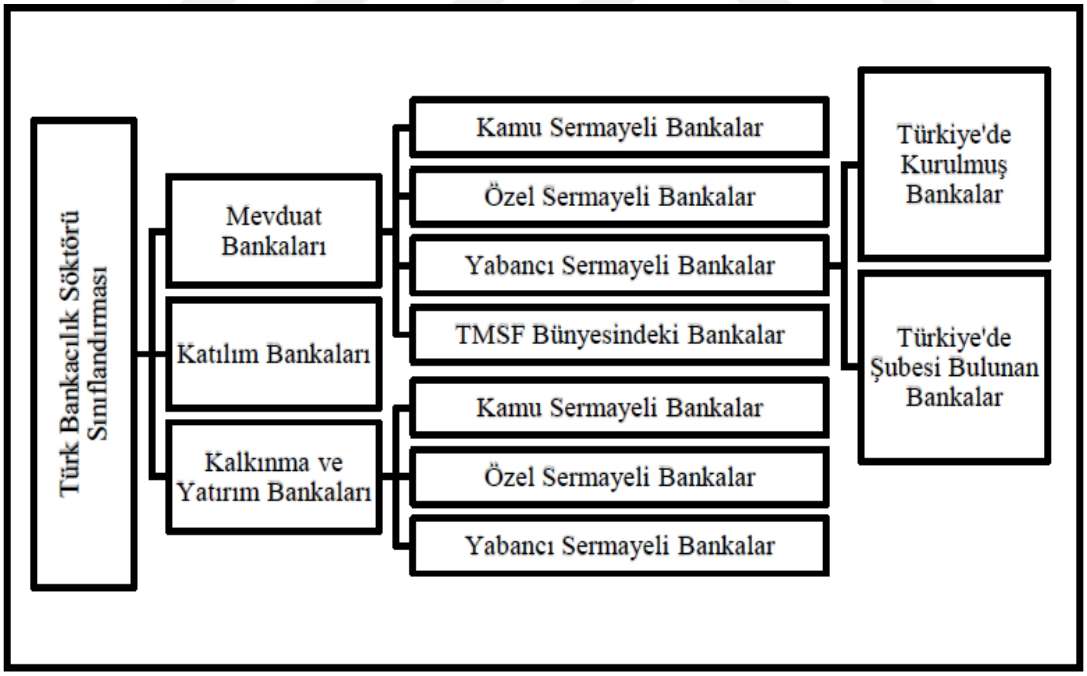
Türkiye'de Basel II kriterlerinin 2006 yılında yayımlanan yönetmelik ile uygulamaya geçmesiyle birlikte sermaye yeterlilik oranları; 2006 yılında 22,2, 2007 yılında 19,1, 2008 yılında 18,1, 2009 yılında 20,9 ve 2010 yılında 19,2 olarak gerçekleşmiştir. 2008 Küresel

Finansal Krizi'nin etkisiyle düşüş olsa da uygulamanın başladığı yıldan itibaren olumlu oranlar elde edilmiştir (Cicoğlu ve Çil, 2018:96).

1.3.TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ SINIFLANDIRMASI

Bankalar çeşitli özelliklerine göre farklı sınıflandırmalara tabi olmaktadır. Bu sınıflandırmalarda bankalar; ölçeklerine göre bankalar, faaliyet alanlarına göre bankalar ve mülkiyet yapılarına göre bankalar olmak üzere üçe ayrılmıştır. TBB'ye göre Türkiye'de Aralık 2019 itibariyle; 3 kamu sermayeli mevduat bankası, 9 özel sermayeli mevduat bankası, 21 yabancı sermayeli mevduat bankası, 13 adet kalkınma ve yatırım bankası, 1 TMSF bünyesinde bulunan banka ve 6 katılım bankası (TKBB, 2018: 46) ile birlikte toplam 53 banka bulunmaktadır (TBB, 2019: 5). Türk bankacılık sisteminde bulunan bankaları; mevduat bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları ve katılım bankaları olmak üzere üç gruba ayırmak mümkündür. Şekil 3'te TBB verilerine göre hazırlanmış banka grupları yer almaktadır.

Şekil 2: Türk Bankacılık Sektörü Sınıflandırması

Kaynak: Erdoğan, 2018: 9

Şekil 3'te yer alan banka sınıfları ve grupları aşağıda ayrıntılı bir şekilde incelenmektedir.

1.3.1.Ölçeklerine Göre Bankalar

Bankalar; aktif büyüklükleri, mevduat tutarları, sermaye miktarları, kredi payları, personel veya şube sayıları gibi çeşitli kıstaslara göre ölçeklendirilip sınıflandırılabilmektedir. Bu kıstaslardan, belirlenen herhangi biri ile yapılan ölçeklendirmeye göre bankalar; büyük ölçekli, orta ölçekli ve küçük ölçekli olmak üzere üçe ayrılmaktadır (KPMG, 2018: 13). Bankaların ölçek sınıflandırması için kullanılan en yaygın kıstas aktif büyüklüktür. Türkiye'de 2018 yılında KPMG'nin 'Sektörel Bakış-Bankacılık 2018' araştırmasına ve TBB'nin Aralık 2018 verilerine göre aktif büyüklük açısından ölçeklendirilmiş mevduat bankaları şu şekilde sıralanabilmektedir;

Büyük Ölçekli Bankalar: KPMG(2018)'e göre büyük ölçekli bankalar sırasıyla; Ziraat Bankası, Türkiye İş Bankası, Türkiye Halk Bankası, Garanti Bankası, Yapı ve Kredi Bankası, Türkiye Vakıflar Bankası ve Akbank olarak sıralanmaktadır. Bu sıralamada ilk sırayı alan Ziraat Bankasının Aralık 2018 tarihi itibariyle aktif büyüklüğü 537 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Son sırada yer alan Akbank'ın aktif büyüklüğü ise 327 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Araştırmada büyük ölçekli bankalar arasında üç kamu bankasının da yer alması dikkat çekmektedir.

Orta Ölçekli Bankalar: KPMG(2018)'ye göre orta ölçekli bankalar arasında 7 banka bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla; QNB Finansbank, Deniz Bank, Türk Ekonomi Bankası, ING Bank, HSCB Bank, Odea Bank ve Şekerbank'tır. Sıralamanın en başındaki banka olan QNB Finansbank'ın aktif büyüklüğü 157 milyar TL iken son sırada bulunan Şekerbank'ın aktif büyüklüğü 31 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Küçük Ölçekli Bankalar: Küçük ölçekli bankalar sınıflandırmasına sırasıyla; Fibabanka, Burgan Bank, MUFG Bank Turkey, Intesa Sanpaolo, Turkland Bank, ICBC, Citibank, Arap Türk Bankası, Anadolu Bank ve Deutsche Bank olmak toplam 111 banka katılmıştır. Sıralamanın en başında yer alan Fibabank'ın aktif büyüklüğü 20 milyar TL iken, son sırada yer alana Deutsche Bank'ın aktif büyüklüğü 2,6 milyar TL olarak gerçekleşmiştir (KPMG,2018).

Türkiye'de faaliyet gösteren mevduat bankalarının ölçeklere göre sınıflandırmasında, büyük ölçekli bankalar arasında oran olarak büyük farklar bulunmazken, orta ve küçük ölçekli bankalar arasında önemli farkların olması dikkat çekmektedir.

1.3.2.Faaliyet Alanlarına Göre Bankalar

Türkiye'de faaliyet gösteren bankalar, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile faaliyet alanlarına göre; mevduat bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları ve katılım bankaları olmak üzere üç gruba ayrılmıştır.

1.3.2.1.Mevduat Bankaları

Ticari bankalar olarak da adlandırılabilen mevduat bankalarının ana amacı, mevduat toplamak, topladıkları mevduatları genellikle kredi kullandırma yoluyla ekonomiye dâhil etmek ve bu şekilde gelir elde etmektir. Türk bankacılık sektöründe en yaygın faaliyet gösteren banka grubu olan mevduat bankaları, topladıkları mevduatların bir kısmını, kanunlarla belirtilen oranda TCMB nezdinde zorunlu karşılık olarak ayırdıktan sonra kredi kullandırabilmektedir. Mevduat bankaları, zorunlu karşılık ayırdıktan sonra kredi kullandırılması sonucunda ekonomide kaydi para yaratmış olurlar. Mevduat bankaları, mevduat toplayarak kredi vermenin yanında daha birçok bankacılık ve finansal işlemlerine aracılık etmektedir. Türk bankacılık sektörünün de temelini oluşturan mevduat bankaları, yaptıkları işlemler ve faaliyetleri ile ülke ekonomilerine ve finans piyasalarına yön verebilmektedir (Ilgın, 2013: 22).

Türkiye'de 2019 yılı itibariyle; 3 kamu sermayeli, 9 özel sermayeli, 21 yabancı sermayeli ve 1 TMSF bünyesinde bulunan mevduat bankası ile birlikte toplam 34 mevduat bankası bulunmaktadır (TBB, 2019).

1.3.2.2.Kalkınma ve Yatırım Bankaları

Kalkınma ve yatırım bankaları, özel işlevleri bulunan ve belirli amaçları gerçekleştirmek için kurulan ihtisas bankalarıdır. Kalkınma bankaları, gelişmekte olan ülkelerde kıt olan sermayeyi tamamlamak ve girişimlere destek vermek amacıyla, kaynakları kalkınma ve gelişme hedefleri doğrultusunda fon gereksinimi bulunan birimlere aktarmak ve bunun yanında ihtiyaç duyulan teknik yardımı da sağlayarak kalkınmaya destek olmak amacıyla kurulmuşlardır (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 59). Yatırım bankaları

ise, gelişmiş sermaye piyasasına sahip ülkelerde, tasarrufları sermaye piyasaları aracılığıyla kullanıcılara aktarmak amacıyla kurulmuşlardır.

Kalkınma bankaları iç kaynaklardan (devlet, merkez bankaları, sosyal güvenlik kurumları, iç finansman) ve uluslararası kaynaklardan (Dünya Bankası ve benzeri kurumlar, uluslararası mali kuruluşlar, uluslararası tahvil ihracı) sağladığı kaynakları orta ve uzun vadeler ile yatırımları finanse etmektedir. Kalkınma bankaları finanse edecekleri sektörlerin; gelişim potansiyeli, katma değeri, kârlılığı ve yatırım kapasitesi gibi durumlarını göz önünde bulundurarak saptamaktadır. Kalkınma bankaları finanse ettiği yatırımın yönetimine doğrudan veya dolaylı yoldan katılmaktadır.

Kalkınma bankalarının fonksiyonları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 63):

- ❖ Orta ve uzun vadede fon ihtiyaçlarını sağlamak,
- ❖ Kaynakları potansiyeli olan, gelişime açık belirli alanlara yönlendirmek,
- ❖ Sermaye piyasalarının gelişimini sağlamak,
- ❖ Yatırımcılara teknik ve idari destek sağlamak,
- ❖ Yeni yatırım alanlarına öncülük etmek.

Yatırım bankalarının ana amacı olarak; tasarrufların yatırıma dönüştürülmesi, konsorsiyum oluşturmak, danışmanlık hizmeti vermek, şirketlerin ihraç edeceği menkul kıymetlere aracılık etmek, ihraç edilen menkul kıymetlere yatırım yapan tarafların menfaatini korumak gibi işlevler sayılabilir.

Türkiye'de, aralarında Türkiye İhracat Kredi Bankası ve Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası'nın da bulunduğu; kamu, özel ve yabancı sermayeli olmak üzere toplam 13 kalkınma ve yatırım bankası bulunmaktadır (TBB, 2019).

1.3.2.3.Katılım Bankaları

Katılım bankaları, İslami kurallar dâhilinde bankacılık işlemlerini yerine getirmek amacıyla kurulmuş olan bankalardır. Katılım bankaları yaptıkları işlemler itibariyle

mevduat bankalarına benzemektedir. Katılım bankalarının kurulmasındaki amaç, faize hassasiyeti olan tasarruf sahiplerinin tasarruflarının atıl kalmasından kaynaklı ekonominin uğradığı kayıpları telafi etmek olarak açıklanabilir. Katılım bankaları 1983 yılında çıkarılan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile Türkiye'de faaliyet göstermeye başlamıştır.

Katılım bankaları ile tasarruf sahipleri arasında faiz kazancı yerine kâr-zarar ortaklığı adı altında sağlanan fayda veya kayıplar vardır. Katılım bankaları tasarruf sahiplerine, topladıkları tasarrufları ticari olarak işletmeyi ve bu faaliyet sonucunda ortaya çıkacak kârı veya zararı paylaşmayı taahhüt eder (Ilgın, 2013: 24).

Son yıllarda sayıları artmakla birlikte, 2019 yılı itibariyle Türkiye'de; Albaraka Türk Katılım Bankası, Kuveyt Türk Katılım Bankası, Türkiye Emlak Katılım Bankası, Türkiye Finans Katılım Bankası, Vakıf Katılım Bankası ve Ziraat Katılım Bankası olmak üzere toplam 6 katılım bankası bulunmaktadır.

1.3.3.Mülkiyet Yapılarına Göre Bankalar

Bankaların sermaye sahipliği tarafından sınıflandırmasında, kamu kurumu-özel kurum veya gerçek kişi-tüzel kişi olması yönünden bir ayrıma tabi tutularak sınıflandırma yapılmaktadır. Türkiye'de mülkiyet yapılarına göre üç tür sınıflandırma mevcuttur. Bunlar; kamu sermayeli, özel sermayeli veya yabancı sermayeli bankalar olarak ayrılmaktadır. Mülkiyet yapılarına göre banka grupları ayrı başlıklar altında incelenecektir.

1.3.3.1.Kamu Sermayeli Bankalar

Sermayesinin tamamına veya büyük bir kısmına devletin sahip olduğu bankalara, mülkiyeti açısından kamu sermayeli bankalar denilmektedir. Türkiye'de kurulmuş ve halen faaliyette bulunan kamu sermayeli mevduat bankaları; Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası, Türkiye Vakıflar Bankası'dır. Kamu sermayeli kalkınma ve yatırım bankaları ise; Türkiye Kalkınma Bankası, İller Bankası ve Türk Eximbank'tır (TBB, 2019).

1.3.3.2.Özel Sermayeli Bankalar

Sermayelerinin devlete ait olmadığı, tüzel veya gerçek kişilere ait olan bankalar, mülkiyeti açısından özel bankalar sınıflandırmasına dâhil edilmektedir. TBB verilerine göre Türkiye'de 2019 itibariyle, özel sermayeli mevduat bankaları; Adabank, Akbank, Anadolubank, Fibabank, Şekerbank, Turkish Bank, Türk Ekonomi Bankası, Türkiye İş

Bankası ve Yapı ve Kredi Bankası'dır. Özel sermayeli kalkınma ve yatırım bankaları ise; Aktif Yatırım Bankası, Diler Yatırım Bankası, GSD Yatırım Bankası, İMKB Takas ve Saklama Bankası, Nurol Yatırım Bankası ve Türkiye Sınai Kalkınma Bankası'dır (TBB, 2019).

1.3.3.3.Yabancı Sermayeli Bankalar

Sermayelerinin yurtdışı yerleşik tüzel veya gerçek kişilere ait olduğu bankalara yabancı sermayeli bankalar sınıflandırmasında yer verilmiştir. Türkiye'de kurulmuş ve Türkiye'de şube açmış bankalar olmak üzere iki gruba ayrılmıştır.

Türkiye'de kurulmuş olan yabancı sermayeli mevduat bankaları; Alternatifbank, Arap Türk Bankası, Bank of China Turkey, Burgan Bank, Citibank, Denizbank, Deutsche Bank, HSBC Bank, ICBC Turkey Bank, ING Bank, MUFG Bank Turkey, Odea Bank, QNB Finansbank, Rabobank, Turkland Bank ve Türkiye Garanti Bankası'dır. Türkiye'de şube açan mevduat bankaları; Bank Mellat, Habib Bank, Intesa Sanpaolo, JPMorgan Chase Bank ve Société Générale'dir. Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı sermayeli kalkınma ve yatırım bankaları ise; BankPozitif Kredi ve Kalkınma Bankası, Merrill Lynch Yatırım Bank, Pasha Yatırım Bankası ve Standard Chartered Yatırım Bankası'dır (TBB, 2019).

Türkiye'de faaliyette bulunan bankaların özellik ve yapılarına göre sınıflandırılması, yapılan bu çalışmada ve yapılacak olan çalışmalarda doğru bir analiz ve karşılaştırma yapabilmek için önemlidir. Aynı veya benzer özellik taşıyan, benzer yapıya sahip bankaların analiz edilmesi ve bu bankalar arasında karşılaştırma yapılması, yapılacak analizlerde daha doğru sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

2.BANKALARDA PERFORMANS VE DEĞERLEMESİ

Performans değerlemesi; performans ölçümü veya performans analizi gibi farklı isimlendirmelerle, farklı sektör ve iş dallarında, farklı yöntemlerle uygulanabilmektedir. Performans değerlemesinin hedeflenen amaca ulaşmasında, iş kolu veya sektöre göre en uygun yöntemin seçilmesi oldukça önemlidir. Bankacılık sektöründe performans değerlemesi, bankaların taşıdıkları risklerin yüksek önem taşıması, herhangi bir olumsuzluk durumunda reel sektörü ve ülke ekonomisini de etkileyebilmesinden dolayı diğer sektörlere göre çok daha önemli hale getirmektedir. Bu bölümde; performansın tanımı ve türleri, performans değerleme süreci ve yöntemleri hakkında bilgiler verilecektir.

2.1.PERFORMANS TANIMI VE TÜRLERİ

Performans, Fransızca kökenli bir kelime olup, sözlük anlamı, "1. Yapılan iş, uygulama, icraat; 2. Herhangi bir olayı veya durumu başarma isteği ve gücü; 3. Kişinin yapabileceği en iyi derece; 4. Başarım" olarak ifade edilmektedir (TDK, https://sozluk.gov.tr/: 14.12.2019).

Performansa ilişkin birçok tanımlama mevcut olup, kesin bir tanımlaması yoktur. Performansı etkileyen, birçok etken olduğu için tek ve kesin bir tanımını yapmak doğru olmayacaktır. Organizasyon yapısı, işin özellikleri, sektör, işi yapan birey gibi birçok etki eden durum vardır. Bu etkilerin doğru tespiti yapılacak olan performans tanımı ve performans değerlemesi açısından oldukça önemlidir.

Performans; ölçümün yapılacağı hedef, ölçümde kullanılacak yöntem, performans ölçümü hedefi gibi birçok etkene bağlı olarak değişebilmektedir. Bu etkenlere göre performans çeşitleri: mutlak veya nispi, formüle dayalı veya sübjektif, finansal veya finansal olmayan, dar ve geniş anlamda performans olarak incelenebilir (Beycan, 2007: 32).

Mutlak veya Nispi Performans: Mutlak performans, ölçülmek istenen hedefin dışında kalan diğer birim, çalışan veya işletmenin performansından bağımsız olarak ölçülen performans çeşididir. Nispi performans ise diğer birim, çalışan veya işletmenin performansları ile belirli bir ağırlık verilerek ölçülen performans çeşididir (Ilgın, 2013: 33).

Örneğin; dönem başında hedeflenen mevduat oranının şube bazında gerçekleşen değerinin performansı mutlak performansken, tüm şubeler bazında inceleme ve karşılaştırma nispi performans ölçümüdür.

Formüle Dayalı veya Subjektif Performans: Performans değerleme sürecinde en doğru sonuca ulaşmak amacıyla, rakamlardan ve formüllerden faydalanarak oluşturulmuş bir veri seti kullanılmalıdır. Ancak bazı ölçümlerde, rakamların olmaması veya formül kullanımın uygun olmaması durumunda sübjektif değerleme yöntemi ile performans değerleme yapılabilmektedir (Beycan, 2007: 33).

Örneğin; bankaların performans değerlemesinde kullanılan ve bankaların finansal göstergeleri açısından önemli bir oran olan sermaye yeterlilik oranı toplam sermaye/kredi riski formülü ile hesaplanır ve performansı değerlendirilir. Bunun yanında bankanın müşteri memnuniyeti performansı ölçülmek istendiğinde, bu sübjektif bir ölçüm olduğundan rakamlar veya formüller yardımıyla yapılamayacaktır.

Finansal veya Finansal Olmayan Performans: Kâr elde etmek amacıyla faaliyetini sürdüren işletmelerin amacı, finansal fayda elde ederek devamlılığını sağlamaktır. Finansal hedeflerin gerçekleşme düzeyini gösteren finansal performans, mali tablolar aracılığı ile finansal analiz teknikleri kullanılarak elde edilmektedir. Bankalar için yapılan analiz sonucunda ulaşılan likidite oranı, sermaye yeterlilik oranı, aktif kalite oranı gibi oranlar finansal performansta kullanılan ölçütler arasındadır.

İşletmelerin insan kaynakları, müşteri ilişkileri gibi bölümlerin performansını ölçmesi ise finansal olmayan performans analizine örnektir. Bu bölümler daha çok finansal performansı destekleyen ancak finansal olmayan, çalışan ve müşteri memnuniyetini daha çok nitel verilerle ölçen bölümlerdir.

Dar ve Geniş Anlamda Performans: Dar anlamda performans, işletmelerin en küçük birimi olan çalışanları veya işletmeye ait şube ve temsilcilikleri kapsamaktadır. Geniş anlamda performans ise, işletmenin bölümleri veya bölge müdürlükleri, üretim birimleri açısından yapılan ölçümlerdir (Beycan, 2007: 36). İşletmelerde yapılan performans ölçümlerinde, dar anlamda performans ölçümünden geniş anlamda performans ölçümüne doğru gidilmesinde maliyet, zaman açısından avantaj sağlarken, performans sonucunun güvenilirliği açısından da önemli avantajlar sağlamaktadır (Ilgın, 2013: 35).

Örneğin; dar anlamda çalışanların bireysel performansları ile başlayan ve geniş anlamda genel müdürlük bazında tüm işletmeyi ölçen performans değerlemesi hem ölçümü yapan kişiler bazında hem de işletmenin doğru performans ölçümü açısından büyük önem taşımaktadır. Sadece geniş anlamada ve kısıtlı değerlendirme ölçütleri ile yapılacak performans ölçümü yöneticiler ve yatırımcılar açısından yanıltıcı sonuçlar doğurabilecektir.

2.2.PERFORMANS DEĞERLEME SÜRECİ

Performans, işi yapan birey, grup veya örgütün yaptıkları iş ile ilgili yapmak istedikleri hedefe yönelik hangi aşamada olduğu veya neye ulaşabildiğinin, neleri sağlayabildiğinin nicel veya nitel bir sonucudur (Karakaş ve Ak, 2003: 338).

Ticari amaçla kurulan işletmeler, faaliyette bulundukları sektörler değişiklik gösterse de, belirli bir hedefe ulaşmak ve görevlerini gerçekleştirmek için faaliyet göstermektedirler. İşletmelerin belirlemiş olduğu hedeflere ulaşıp ulaşmadığı veya ne kadar ulaştığını bilmeleri, ekonomik fayda ve sektördeki rekabet avantajı için oldukça önemlidir. Bu sebeple işletmelerin, gerçekleştirilmek istenen noktanın neresinde olduklarını belirlemesinde izleyecekleri yol performans değerleme sürecidir.

1980 yılı sonrasında değişen sosyal ve ekonomik faktörlerin etkisiyle birlikte dünyada bankacılık sistemi de hızlı bir değişim ile birlikte yapısal değişim yaşamıştır. Küresel finans piyasaların büyümesi ile birlikte klasik bankacılık işlevleri değişmiş, teknolojideki gelişmenin de etkisiyle bankacılık dinamik ve küresel bir boyut kazanmıştır.

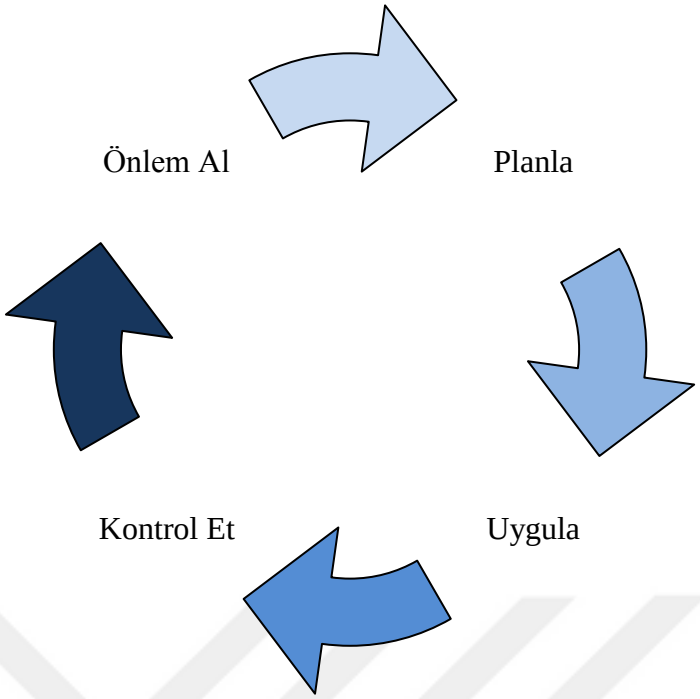
Ortaya çıkan yeni araçlar ile birlikte bankaların sunmuş olduğu ürün ve hizmetler çeşitlenerek pek çok değişime neden olmuştur. Artan rekabet, sadece ürün ve hizmetlerin

çeşitlenmesi veya yaygınlaşmasına neden olmamıştır. Fon arz ve talep edenler arasındaki faiz duyarlılığı artmış, uzun vadeli yatırım araçlarının cazibesini kaybetmesiyle, değişken faizli ve kısa vadeli yatırım araçlarının cazibesi artmıştır (Takan ve Boyacıoğlu, 2015: 515). Bunların sonucunda bankacılık sektöründeki yaşanan yoğun rekabet, ürün ve hizmetlerin çeşitlenmesinin yanında, bankaların varlık ve yükümlülük kalemleri arasında yapısal dönüşüme neden olmuştur (İncekara, 2011: 82). Tüm bu gelişmeler bankaların kâr marjları üzerinde baskı oluştururken, kaynakları etkin kullanmanın ve kârlılığın önemini ortaya çıkarmıştır. Bankacılık sektöründeki bu değişmeler, sektördeki diğer bankalar ile karşılaştırma yapmak ve performans analizi yaparak ihtiyaç duyulan tedbirlerin alınmasını zorunluluk haline getirmiştir.

Bankalarda yapılacak performans analizleri sürekli ve sistematik olarak yapılmalıdır. Faaliyet alanı açısından taşımış oldukları riskler, sektör içi rekabet, kurumun yönetimi ve denetim otoriterlerine karşı sorumlulukları açısından performans analizleri önemli hale gelmektedir.

Performans değerleme süreci, yönetim süreçlerinde de olduğu gibi; planlama, uygulama, kontrol etme ve önlem alma aşamaları olarak ortaya çıkmaktadır. Tüm ticari işletmelere uygulanabilecek performans değerleme süreci, W. Edwards Deming tarafından geliştirilen Deming Sürekli İyileştirme modeli ile açıklanabilmektedir (Ertürk, 2011: 173).

Şekil 3: Deming Sürekli İyileştirme Modeli (PUKÖ Döngüsü)

Kaynak: Bakırcı, 2006: 45

Şekil 4'te Deming Sürekli İyileştirme modeline ait performans süreci döngüsüne yer verilmiştir. Döngüye ait her bir aşama aşağıdaki bölümde ayrıca incelenecektir.

Planlama: Döngünün ilk ve en kritik aşaması planlama aşamasıdır. Bu aşamada planlanan işlerin; kimler tarafından, nerede, ne zaman, nasıl, ne kadar sürede ve neden yapılacağı gibi hedefler belirlenir. Planlama aşamasının doğru bir şekilde oluşturulması ve hedeflerin doğru belirlenmesi ile döngünün son aşaması olan Önlem Al aşamasında yapılacakları en az seviyeye indirecektir. Bu aşamada belirlenen hedefler gerçekçi ve gerçek verilere dayalı olması gerekmektedir (Beycan, 2007: 26). Gerçekçi olmayan hedeflerin başarısız olması durumunda motivasyon düşecek ve verimsiz bir performans ortaya çıkacaktır. Planlama aşamasının doğru oluşturulması ile birlikte Kontrol Et ve Önlem Al aşamalarında gerçekleştirilecek uygulamaların maliyeti çok daha az olacaktır.

Uygulama: Döngünün ikinci aşaması olan uygulama aşamasında, ilk aşamada yer alan planlanan faaliyetlerin belirlenen kişi, yöntem ve zamanlarda gerçekleştirildiği aşamadır. Uygulama aşamasında kullanılan yöntemler ile elde edilmiş veriler Kontrol Et aşamasının girdilerini oluşturacaktır.

Kontrol Etme: Kontrol etme aşamasında planlanan hedeflere ne ölçüde ulaşıldığı belirlenir. Bu aşamada olası sapmalar tespit edilir, kaydedilir ve ilgili kişilere bilgi verilir. Hedeflere ulaşıldığı tespit edilmesi durumunda uygulama faaliyetleri kontrol edilir ve standardize hale getirilir.

Önlem Alma: Bu aşamada, hedeflenen ile gerçekleşen performans arasındaki sapmaların nedeni belirlenir ve bu sapmaya neden olan faktörlerin giderilmesi için önlemler alınır. Hedeflerden sapmaların nedenlerinin ortaya konulduğu bu aşamada gerekli görülmesi durumunda yeni hedefler belirlenerek yeni bir döngü oluşturma kararı verilebilmektedir (Ilgın, 2013: 40).

2.3. BANKALARDA PERFORMANS DEĞERLEME YÖNTEMLERİ

Bankacılık açısından performans değerlemesinin önemi, finansal sistem açısından stratejik önemleri ve taşıdıkları riskler nedeniyle, ihtiyaçtan çok bir zorunluluk haline gelmiştir. Fon yatırarak veya pay senedi alarak yatırım yapmayı düşünen taraflar, yatırımlarını güvenli kurumlara yönlendirmek isterler. Ayrıca bankaların yönetimi ve bankaya rekabet avantajı sağlaması için finansal performans değerlemesine ihtiyaç duyulmaktadır (Ilgın, 2013: 40). Bankaların finansal performanslarını belirlemede çeşitli oranlar kullanılabilmektedir. Finansal performans analizlerinde kullanılan oranlar bankadan bankaya değişebilmektedir. Bunun nedeni ise her bankanın veya bankacılık sektörünün aynı özellikleri taşımamasıdır. Finansal piyasalarda işlem yapan taraflar, banka müşterileri, bankalara pay edinim veya farklı finansal araçlar ile yatırım yapacak kişiler, denetim otoriterleri ve bankanın etkin yönetimi açısından banka yöneticilerinin bankaların durumu hakkında bilgi sahibi olmak istemeleri, bankalarda performans değerleme ihtiyacını önemli ölçüde arttırmıştır.

Bankacılık sektörünün ve bankaların performans ölçümünde birçok yöntem kullanılmaktadır. Diğer sektör ve işletmelerden farklı olarak bankacılık sektöründe performans değerlemesi daha çok finansal tablolardaki verilerin kullanılarak oluşturulduğu finansal performans değerleme olarak yapılmaktadır. Bankalar, finansal piyasalardaki konumları nedeniyle sürekli denetlenmesi gereken kurumlardır. Serbestleşen piyasalar ile birlikte bankalar, yalnızca ulusal riskleri taşımamakta, bunun yanında küresel finansal piyasalardan da etkilenebilmektedir. Teknolojik ve küreselleşmenin etkisiyle finansal

piyasaların sınırları kalkarak, bankaları finansal piyasalar içerisinde çok daha önemli parçası haline getirmiştir. Tüm bu gelişmeler ile birlikte bankaların denetimi, ulusal ve uluslararası piyasaların sağlıklı işleyebilmeleri açısından hayati önem taşımaktadır.

Finansal sistem içerisinde önemli bir yere sahip olan bankaların denetimi ve gözetimi için denetim kurumları tarafından, geçmişten günümüze kadar çeşitli yöntemler geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Bunlardan en önemlisi olan Basel Bankacılık Denetim Komitesi uluslararası düzeyde denetim ve gözetim uygulamaları geliştirmektedir (Erdoğan, 2018: 56). 1988 yılında uluslararası bankacılık sisteminde rekabet ve istikrarın sağlanması amacıyla Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından Basel I kriterleri yayımlanmıştır. 2006 yılında yayımlanan Basel II kriterleri ile hem Basel I kriterlerinin eksik yönleri tamamlanmış hem de bankacılık sektöründe sermaye yeterliliği ile ilgili bir standart oluşturulmuştur. Bunun yanında, sermaye yeterliliğine ilişkin standardın her ülkenin kendi finansal piyasa koşullarına göre belirleyebilme imkânı sağlanmıştır (BDDK, 2005: 2).

Basel Komitesi tarafından yayımlanan Basel I ve Basel II'de bankaların denetimi ve gözetimi üzerinde durulmuş ve uluslararası düzeyde uygulanmak üzere bir sistem oluşturulmaya çalışılmıştır. Basel I ve Basel II'de gözetim ve denetim hakkında getirilen düzenlemeler zorunluluk oluşturmamakla birlikte, her ülkenin kendi içyapısına uygun en iyi standardın belirlenmesi ve uygulanması konusunda imkân tanımaktadır (Erdoğan, 2018: 56). Günümüzde bankaların denetimi ve gözetimi hakkında uygulamalar ülkeden ülkeye farklılık göstermekle beraber iki temel sistem ile uygulanmaktadır. Bunlar; Yerinde Denetim ve Uzaktan Gözetim'dir.

Denetim otoriterleri açısından yerinde denetim ve uzaktan gözetim, başarısız veya sorunlu olan bankaları tespit etmek ve tanımlamak için en uygun araçtır (Gilbert vd 2000:4). Yerinde denetim, denetim otoriterleri tarafından yetkilendirilen denetçilerin ilgili bankaya giderek gerekli olan bilgileri toplaması ve bankayı çalışma ortamında denetlemesi olarak uygulanmaktadır. Yerinde denetim ile bankaların mevcut finansal durumları hakkında kesin bilgiler elde edilirken; genellikle kamuya açıklanmayan, donuk krediler, donuk krediler için ayrılmış karşılıklar ve sermaye yeterliliği gibi bilgilere ulaşmak mümkündür (Çinko ve Avcı, 2008: 27). Bunun yanında yerinde denetim ile ilgili bankanın yönetim kalitesi ve tecrübeleri hakkında geniş bir bilgiye ulaşmak mümkündür.

Ancak, yerinde denetim sistemi yoğun bir çalışma ve yüksek maliyet ile gerçekleştirilebilmektedir (Gilbert vd 2000:4). Bunun yanında yerinde denetimin gerçekleştirilebilmesi, yeterli sayıda eğitimli insan ve yeterli bir bütçe gerektirmektedir. Ayrıca, yerinde denetim sistemi ile elde edilen bilgiler kısa dönemli bilgilerdir ve uzun dönem geçerliliğini koruyamamaktadır. Söz konusu sistemin sağladığı bilgiler ortalama 6 ay ile 12 ay arasında geçerliliğini korumaktadır (Cole ve Gunter, 1995: 15).

Yerinde denetim sisteminin kısa süreli geçerli olması, yüksek maliyet ve uzun sürelerde hazırlanabilmesi gibi olumsuzluklarının yanında, bankacılık sektörünün sürekli olarak denetim ve kontrol altında tutulabilmesi amacıyla uzaktan gözetim sistemi geliştirilmiştir. Uzaktan gözetim sistemi, bankalardan alınan finansal raporların çeşitli yöntemler ile incelenerek yorumlanmasına dayalı bir sistemdir (Çinko ve Avcı, 2008: 27).

Denetim otoriterleri uzaktan gözetim sisteminde iki analitik araç kullanmaktadır. Bunlar; denetim ekranları ve ekonometrik modellerdir. Denetim ekranları; banka bilançoları ve gelir tablolarından elde edilen oranlardan oluşmaktadır ve geçmiş dönem banka finansal yapısını ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. Ekonometrik modeller ise bankaların finansal durumları hakkındaki bilgileri ekonometrik yöntemler kullanarak tespit etmekte ve bankanın gelecekte başarılı veya başarısız olma olasılığı hakkında bilgi vermektedir. Ancak, bankaların gelecekte olası başarısını veya başarısızlığını ölçerken, denetim ekranları ve ekonometrik modellerin karşılaştırılarak birlikte yorumlanması, denetim otoriterlerini daha doğru sonuçlara ulaştıracaktır (Gilbert vd 2000:5).

Uygulama şekilleri ve kullanılan yöntemler itibariyle farklı özellikleri bulunan yerinde denetim sistemi ve uzaktan gözetim sistemi, denetim otoriterlerine farklı alanlarda üstünlükler sunmaktadır. Bu nedenle denetim otoriterlerinin etkili bir denetim ve gözetim uygulayabilmesi için her iki sistemi birlikte kullanmalarında fayda olacaktır (Cole ve Gunter, 1995: 16).

Küresel finans piyasalarında denetim otoriterleri tarafından erken uyarı sistemi niteliğinde kullanılan birçok uzaktan gözetim sistemleri mevcuttur. Her ülkenin kendi içyapısına göre değişmekle birlikte denetim otoriterleri tarafından genel olarak kullanılan bazı sistemler; ORAP, BOPEC, PATROL, GİRAFE, PEARLS, CAMEL ve CAMELS

olarak sayılabilir. Kullanılan uzaktan gözetim sistemleri temelde benzer özelliklere sahip olsa da ülke ihtiyaçlarına göre farklı uygulanmaktadır. Dünyada en yaygın kullanım alanına sahip ve çalışmanın konusunu oluşturan uzaktan gözetim sistemi CAMELS performans derecelendirme sistemi aşağıda diğer yöntemlerle birlikte daha detaylı bir şekilde incelenecektir.

2.3.1.CAMELS Derecelendirme Sistemi ve Bileşenleri

Finansal sistem içerisinde bankaların faaliyet alanlarının artması, yaşanan finansal krizler ve finans piyasalarının gelişimi, dünyada denetimin ve gözetimin önemini artırmış ve bu alanda yeni düzenleme ve uygulamaların gerekliliğini gündeme getirmiştir (Erdoğan, 2018: 63). ABD'de bankaların yerinde denetimi için yaygın olarak bilinen adı ile CAMELS dereceleme sistemi, orijinal adı ile Tekdüzen Finansal Sistemi kullanılmaya başlanmıştır (Çinko ve Avcı, 2008: 28). CAMELS ilk aşamada beş bileşenden oluşan bir dereceleme sistemi olarak uygulanmıştır. Bu bileşenler sırasıyla; Sermaye Yeterliliği (Capital Adequacy), Varlık Kalitesi (Asset Quality), Yönetim Yeterliliği (Management Adequacy), Gelirler (Earnings) ve Likiditedir (Liquidity). Ancak gelişen finansal piyasalar ve teknolojik yenilikler ile artan işlem çeşitliliği ve hacmi ile birlikte denetim otoriterleri; Piyasa Riskine Duyarlılık (Sensitivity to Market Risk) bileşenini de ekleyerek günümüzde kullanılan hali olan CAMELS derecelendirme sistemi adını almıştır.

Türkiye'de özellikle 2001 krizi ile birlikte bankaların denetim ve gözetiminin bir zorunluluk olduğu anlaşılmış ve denetim otoriterlerinin bu noktada önemli adımlar atmaları gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu sebeple Basel kriterleri hızlıca uygulamaya alınarak bankacılık sektöründe bazı düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Dünyada geniş kullanım alanına sahip olan CAMELS derecelendirme sistemi, Türkiye'de BDDK tarafından kullanılmaya başlanmıştır.

CAMELS derecelendirme sistemi, bankaların finansal durumunu, yasalara uygunluğunu, yönetim ve iç kontrol sistemlerin kalitesini değerlendirmektedir (Erdoğan, 2018: 63). Denetim otoriterleri CAMELS derecelendirme sisteminin uygulandığı bankanın olumlu veya olumsuz çıkan sonuçlarına göre başarılı veya başarısız olduğu yorumu yapmamaktadır. Denetim otoriterleri, CAMELS derecelendirme sistemini erken uyarı

sistemi olarak kullanmakta ve sorunlu olan bankaların finansal yapılarını güçlendirmek amacıyla gerekli önlemlerin alınmasını sağlamaktadır.

CAMELS derecelendirme sistemi, bankaların mali tablolarından elde edilen oranlar kullanılarak altı bileşenin oluşturulması ve analiz edilmesi yoluyla uygulanabilmektedir. CAMELS analizinde izlenen yollar uygulama bölümünde detaylı olarak anlatılacak olup, bu kısımda CAMELS dereceleri ve anlamları üzerinde durulacaktır. CAMELS analizinde çok sayıda finansal oran kullanılmakta ve analiz sonucunda değerlendirme 1 ile 5 arasında ölçeklendirme kullanılmaktadır. Her bir finansal oran kendi içerisinde en iyiden en kötüye (büyükten küçüğe) doğru sıralanmaktadır. Sıralama sonrasında her finansal oran için hesaplanan değerler en büyükten en küçüğe doğru beş gruba ayrılmaktadır. Bu ölçekte; 1 en iyi performansı (en büyük değerlere sahip banka) temsil ederken, 5 en kötü performansı (en küçük değerlere sahip banka) temsil etmektedir. Bu şekilde her bankanın, her bir CAMELS bileşenini oluşturan finansal oranlarına 1'den 5'e kadar değer verilmiştir. Son olarak ise CAMELS bileşenlerinin alacakları dereceler, ilgili bileşen altında yer alan oranların sıra değerlerinin aritmetik ortalaması alınarak hesaplanmaktadır (Çinko ve Avcı, 2008: 31-32).

Tablo 3: CAMELS Bileşenleri Ölçeği ve Yorumu

Ölçek	Ölçek Aralığı	Ölçek Analizi	Derecelendirme Analizi Yorumu
1	1.0-1.5	Güçlü	Her açıdan sağlam, denetleyici uyarısı gerektirmez.
2	1.5-2.5	Tatmin Edici	Temel olarak düzeltilebilir bazı zayıflıklar mevcut.
3	2.5-3.5	Makul (İzlemeye Alınmalı)	Dikkat edilmezse zayıflıklar atar, bu kategori takibe alınır.
4	3.5-4.5	Marjinal (Bazı Riskler İçerir)	Zayıflıklar giderilmedikçe bankanın gelecek dönemlerde varlığı riske girebilir. Yakın gözetim gerekir.
5	4.5-5.0	Yetersiz (Yüksek Derecede Risk İçerir)	Yakın zamanda yüksek risk içerir. Gözetim altına alınır, iflas risk mevcuttur.

Kaynak: Sahajwala ve Bergh, 2000: 47

Tablo 3'te gösterildiği gibi; aritmetik ortalama değeri 1-1.5 arası ise bileşen derecesi 1, 1.5-2.5 arasında ise bileşen derecesi 2, 2.5-3.5 arasında ise bileşen derecesi 3, 3.5-4.5 arasında ise bileşen derecesi 4 ve 4.5-5 arasında ise bileşen derecesi 5 verilerek her bir bileşenin derecesi bulunmuş olur.

CAMELS derecelendirme sistemi altı ana bileşenden oluşmaktadır. Bu bileşenler; Sermaye Yeterliliği (Capital Adequacy), Varlık Kalitesi (Asset Quality), Yönetim Yeterliliği (Management Adequacy), Gelirler (Earnings), Likiditedir (Liquidity) ve Piyasa Riskine Duyarlılık (Sensitivity to Market Risk) olarak sıralanmaktadır. CAMELS derecelendirme sistemi ile performansı ölçülecek olan bankada ilk olarak sermaye yeterliliğinin olması gereken düzeyde olup olmadığına bakılmaktadır. Kârlılık ve aktif kalitesi analizi ile bankaların maruz kalabileceği riskler değerlendirilir. Bankalar, hizmet amacıyla kurulan işletmeler olması nedeniyle yönetim kalitesi analizi de önem kazanmaktadır (Ilgın, 2013: 79). CAMELS derecelendirme sisteminde bileşenlerin analizinde kullanılan finansal oranlar aynı anda birden fazla bileşenin hesaplanmasında

kullanılabilmektedir. Buna örnek olarak; piyasa riskine karşı duyarlılık bileşeninde kullanılan oranlar, aktif kalitesi bileşeninde de kullanılması gösterilebilir.

2.3.1.1. Sermaye Yeterliliği

Sermaye yeterliliği, bankaların maruz kalabileceği riskler nedeniyle meydana gelebilecek zararlara karşı yeterli kaynağa sahip olup olmadığının ölçüsüdür. Sermaye yeterliliği, 5411 sayılı Bankacılık Kanununda; "Bu Kanunun uygulanmasında maruz kalınan riskler nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı yeterli öz kaynak bulundurulması" şeklinde tanımlanmıştır (TBB, 2011: 48). Bu oran Basel II kriterleri ve BDDK tarafından düzenlenen yönetmeliğe göre en az %8 oranında olmalıdır.

Sermaye yeterliliği oranının hesaplanmasında farklı yöntemler uygulanabilmektedir. Son yıllarda yaşanan küreselleşmenin de etkisiyle, özellikle maruz kalınan risklerin artmasıyla bankaların karşılaşabileceği risklerin hesaplanması konusunda matematik ve istatistiğe dayalı ölçüm tekniklerinin kullanılması gündeme gelmiştir. Bunun yanında finansal piyasa ve finansal araçlardaki gelişme, geçmişte olduğu gibi bugün için öngörülemeyen birçok risk ilerleyen zamanlarda bankaların karşısına çıkabilecektir (Ilgın, 2013: 58).

Sermaye yeterliliği oranı finans piyasası taraflarının performans değerlemede kullandıkları bir oran olmasının yanında, denetim otoriterlerinin de yasal bir çerçeve belirledikleri standart niteliğindedir.

Bankaların Sermaye Yeterliliği Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik'te BDDK tarafından Kanunda belirlenmiş olan Sermaye Yeterlilik Standart Oranının formülü şu şekilde oluşturulmaktadır (BDDK)

Sermaye Yeterliliği Standart Oranı=Öz Kaynak/(Kredi Riskine Esas Tutar + Piyasa Riskine Esas Tutar + Operasyonel Riske Esas Tutar)

Sermaye Yeterliliği Standart Oranı formülünde yer alan risklerin tanımı şu şekildedir (Ilgın, 2013: 58-59);

Kredi Riski: Bankaların verdiği kredilerin herhangi bir nedenle geri ödenmesinin çok güç ya da imkânsız olması ve krediye karşılık teminat gösterilen kıymetlerin değer

kaybederek borcun karşılanmaması sonucunda maruz kalabilecek zarar olasılığı olarak tanımlanmaktadır.

Kredi Riskine Esas Tutar: Bir önceki satırda belirtilmiş olan kredi riski nedeni ile maruz kalınabilecek zararlara karşılık bulundurulması gereken öz kaynak miktar tespitinde temel alınacak tutardır.

Operasyonel Risk: Başarısız veya yetersiz yönetim, iş süreçleri, sistem veya diğer nedenlerden kaynaklı ve yasal riskleri de barındıran zarar etme olasılığı olarak tanımlanmaktadır.

Operasyonel Riske Esas Tutar: Operasyonel risk nedeni ile maruz kalınabilecek zararlara karşılık bulundurulması gereken öz kaynak miktar tespitinde temel alınacak tutardır.

Piyasa Riski: Varlık ve yükümlülüklerin ticari amaçla kullanılması sırasında; döviz kurlarında, faiz oranlarında ve varlık fiyatlarında meydana gelebilecek değişmeler nedeni ile meydana çıkan riski ifade etmektedir. Bankalar için piyasa riski, bankaların varlık ve yükümlülüklerini kısa dönemde kâr elde edebilmek amacıyla alım satım için kullanması sırasında ortaya çıkmaktadır (Ertürk, 2010: 62).

Piyasa Riskine Esas Tutar: Piyasa riski nedeni ile maruz kalınabilecek zararlara karşılık bulundurulması gereken öz kaynak miktar tespitinde temel alınacak tutardır.

Sermaye Yeterliliği Standart Oranı dışında sermaye yeterlilik oranı hesaplama yöntemleri şu şekilde sıralanabilir (TBB, 2018: 6):

- Özkaynak / Toplam Varlıklar
- (Özkaynaklar - Duran Varlıklar) / Toplam Varlıklar
- Özkaynaklar / (Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar)
- Net Bilanço Pozisyonu / Özkaynaklar
- Bilanço İçi Döviz Pozisyonu / Özkaynaklar
- (Net Bilanço Pozisyonu + Net Nazım Hesap Pozisyonu) / Özkaynaklar

2.3.1.2. Varlık Kalitesi

Varlık kalitesi, bankalar açısından yüksek öneme sahip olmakla birlikte bu oran içerisindeki en önemli etken kredilerin kalitesidir. Varlık kalitesi, ödünç verilen, başka bir ifadeyle kredileri ile taraflara sağlanan fonların geri dönüşünü ifade eden bir göstergedir (Aktaş ve Kargın, 2007: 41). Bu oran, kredilerde ortaya çıkan olası ödeme zorluğu veya gecikmelerdeki olası riski ifade etmektedir.

Oran analizinde kullanılan bazı varlık kalitesi oranları aşağıdaki gibidir (TBB, Seçilmiş Rasyolar, 2018):

- Finansal Varlıklar(Net) / Toplam Varlıklar
- Toplam Krediler ve Alacaklar / Toplam Varlıklar
- Toplam Krediler ve Alacaklar / Toplam Mevduat
- Takipteki Krediler / Toplam Krediler ve Alacaklar
- Özel Karşılıklar / Takipteki Krediler
- Duran Varlıklar / Toplam Varlıklar
- Tüketici Kredileri / Toplam Kredi ve Alacaklar

2.3.1.3. Yönetim Kalitesi

Bankanın yönetsel kapasitesinin ifade eden yönetim kalitesi, bankanın ticari faaliyetleri sırasında meydana gelebilecek riskleri tespit etme, ölçme, takip etme ve kontrolünü sağlama açısından bankaların kabiliyetini ve bunların şahsi rollerini ifade etmektedir (Kandemir ve Arıcı, 2013: 65).

Bankanın etkin ve kaliteli yönetimi, hem ilgili bankanın varlığı ve sağlamlığı açısından hem de bankacılık sektörü yapısı açısından oldukça hayati bir öneme sahiptir. İyi yönetilen bir bankanın, yatırımcılarına ve finans piyasasındaki taraflara sağlayacağı faydalar artmış olacaktır. Böylelikle sektördeki varlığını korumuş olan bankaya ayrıca sektördeki rakiplerine karşı rekabet avantajı sağlayacaktır.

Finansal performans analizlerinde bankaların yönetim kalitesini ölçmek amacıyla kullanılan bazı oranları şu şekilde sıralanabilmektedir (TBB, Seçilmiş Rasyolar: 2018):

- Toplam Faaliyet Gelirleri / Toplam Varlıklar
- Faiz Dışı Gelirler (Net) / Diğer Faaliyet Giderleri
- Şube Başına Net Kâr
- Personel Gideri / Diğer Faaliyet Giderleri

2.3.1.4. Kârlılık

Kârlılık oranları, bankaların elde ettiği kârların yeterli olup olmadığını belirlemek amacıyla, bazı kâr ve gelir kalemlerinin (faiz geliri, net kâr tutarı, faiz dışı gelir gibi) varlıklara veya öz sermayeye oranlanması yoluyla elde edilmektedir (Aktaş ve Kargın, 2007: 41). Bankaların varlıklarını ve ticari faaliyetlerini sürdürebilmeleri için en önemli unsurdur.

Bankaların kârlılık oranları, gelir yaratma yeteneklerinin bir göstergesidir. İstikrarlı bir kârlılık oranı, bankaların yeni yatırımlar yapmasını, banka yatırımcı ve hissedarlarına kâr sağlamalarını ve sermayelerini koruyarak kredi ve piyasa zararlarını kapatmalarını sağlayacaktır (Ilgın, 2013: 64)

Bankaların kârlılık oranı analizinde kullanılan oranlar aşağıdaki gibidir (TBB, Seçilmiş Rasyolar: 2018):

- Net Dönem Kârı / Özkaynakalar
- Net Dönem Kârı / Toplam Varlıklar
- Vergi Öncesi Kâr / Toplam Varlıklar
- Net Dönem Kârı / Ödenmiş Sermaye

2.3.1.5. Likidite Yeterliliği

Likidite oranı, bankaların karşı karşıya kalabilecekleri en önemli risklerden biridir. Likidite, işletmelerin varlıklarını kısa vadede ve sorunsuz olarak, değer kaybına uğramadan nakde çevrilebilme kabiliyetidir. Genel olarak bankaların fon yönetimi uygulamaları;

bankaların likidite seviyesini, finansal yükümlülüklerini zamanında karşılayabilecek ve müşterilerin likiditeye ihtiyaç duymaları halinde bu yükümlülüğünü zamanında yerine getirebilecek düzeyde tutmaya yönelik olmalıdır (Kandemir ve Arıcı, 2013: 65).

Bankalar açısından nakit giriş çıkışlarının başarılı bir şekilde planlanmasıyla yeterli ve güçlü likidite yapısına sahip olmalarını sağlamakta ve kriz dönemlerinde bankaların yapısını koruyarak ticari faaliyetlerini sürdürmelerini sağlamaktadır.

Bankalarda oran analizi yardımıyla yapılan performans değerlemede iki tür sermaye yeterlilik oranından faydalanılmaktadır. Bunlar; Toplam Likidite Yeterlilik Oranı ve Yabancı Para Likidite Yeterlilik Oranı'dır. Toplam Likidite Yeterlilik Oranı, vadesine göre Türk parası cinsinde ve yabancı para cinsinden varlıklarının, Türk parası cinsinden ve yabancı para cinsinden yükümlülüklerine oranıdır. Yabancı Para Likidite Yeterlilik Oranı ise vadesine göre yabancı para cinsinden varlıklarının, yabancı para cinsinden yükümlülüklerine oranını ifade eder (Ilgın, 2013: 62).

Bankalarda likidite yeterliliği oranı ölçümünde ve performans değerlemesinde kullanılan Likidite Yeterlilik Oranları aşağıdaki gibidir (TBB, Seçilmiş Rasyolar, 2018):

- Likit Varlıklar / Toplam Varlıklar
- Likit Varlıklar / Kısa Vadeli Yükümlülükler
- TP Likit Varlıklar / Toplam Varlıklar
- YP Likit Varlıklar / YP Yükümlülükler
- Likit Varlıklar / (Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar)

2.3.1.6. Piyasa Riskine Duyarlılık

Piyasa riskine duyarlılık bileşeni, bankaların sermayesini ve kârlılığını olumsuz etkileyebilecek; faiz oranlarındaki, döviz kurlarındaki, mal ve pay senedi fiyatlarındaki değişikliklerin derecesini ve bankayı etkileme oranını ölçmek amacıyla kullanılmaktadır.

Günümüz küresel finans piyasaları çeşitli riskler ve bankaları negatif yönde etkileyebilecek olumsuz dalgalanmalar içermektedir. Son zamanda artan piyasa riskleri

neticesinde CAMEL performans dereceleme sistemine, piyasa riskine duyarlılık bileşeninin de eklenmesini gerekli hale getirmiştir. Böylelikle analiz yöntemi, birçok çalışma ve analizde kullanılan CAMELS performans değerleme sistemine dönüşmüştür.

Bankalarda piyasa riskine duyarlılık oranının ölçümünde ve performans değerlemesinde, Piyasa Riskine Duyarlılık bileşeninde kullanılan oranlar şu şekilde sıralanmaktadır (TBB, Seçilmiş Rasyolar, 2018):

- Finansal Varlıklar (Net) / Toplam Varlıklar
- Faiz Dışı Gelirler (Net) / Toplam Varlıklar
- Faiz Gelirleri / Toplam Varlıklar
- Yabancı Para Varlıklar / Yabancı Para Yükümlülükler

2.3.2.Parametrik Yöntemler

Parametrik yöntemler, maliyet ve üretim etkinliklerini regresyon yöntemleri kullanılarak tahmin edilmesine dayanan bir performans değerleme yöntemidir (Kale, 2009: 29). Bu yöntemde bir gözlem kümesi kullanılmaktadır. Gözlem kümesinde yer alan en etkili performans, etkinlik sınırının üstünde olduğu varsayımından yola çıkarak, bu çizgiye yakın değerler alan gözlemler etkin olarak değerlendirilir. Bu yöntemdeki amaç, bağımlı değişkendeki değişimin nedenini oluşturan etkenleri belirlemektir (Özgür, 2007: 120). Etkinlik sınırı çizgisinden sapma gösteren, yani farklı değerler alan gözlemler etkinsiz olarak değerlendirilir. Hatanın sıfır olduğu gözlemler ise tam etkin gözlemler olarak değerlendirilmektedir. Parametrik yöntemler: Stokastik Sınır Yaklaşımı, Serbest Dağılım Yaklaşımı ve Kalın Sınır Yaklaşımı olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır (İnan, 2000: 83).

2.3.2.1.Stokastik Sınır Yaklaşımı

Stokastik sınır yaklaşımı; maliyet, kâr ve üretim değişkenleri ile girdi, çıktı ve çevresel faktörler arasında bir ilişki kurarak hata payının analizde yer almasına olanak tanımaktadır (Ilgın, 2013: 69). Yapılan gözlemlerin etkinlik sınırından sapmaların ne kadarının rassal hatadan, ne kadarının etkinsiz gözlemden kaynaklandığını tespit etmeden analiz sonuçlarının güvenilir olmayacağı ifade edilmektedir.

2.3.2.2.Serbest Dağılım Yaklaşımı

Bu yaklaşımda, stokastik yaklaşımın zayıf yönlerini oluşturan hata ve etkinsiz gözlemin dağılımı üzerindeki varsayımlar giderilmiştir. Serbest dağılım yaklaşımının temel varsayımları; etkinliğin istikrarlı olması, rassal hatanın ortalamasının sıfır olarak dalgalanması ve etkinsiz gözlemlerin negatif olmayan herhangi bir dağılım göstermesidir (Ilgın, 2013: 69). Bu yaklaşım işletmelerin etkinsiz performanslarından çok en iyi uygulamadan ortalama olarak sapmasını göstermektedir.

2.3.2.3.Kalın Sınır Yaklaşımı

Kalın sınır yaklaşımında diğer yaklaşımlarda olan etkinsiz gözlem ve rassal hataların dağılımına ilişkin herhangi bir varsayım bulunmamaktadır. Bu yaklaşımın tek varsayımı; gözlemlenen ve beklenen değerler arasındaki farkların en küçük ve en büyük değerlerin rassal hatayı, diğer değerlerin ise etkinsiz gözlemleri oluşturduğu varsayımıdır (Ilgın, 2013: 70). Bu nedenle kalın sınır yaklaşımı, tek bir etkinliğin ölçülmesi yerine genel performansın ölçülmesinde kullanılması daha uygundur.

Parametrik yöntemlerde, yöntemlerin geçerliliği varsayımların geçerliliği tarafından kısıtlandığından ve birden fazla açıklayıcı değişken kullanırken tek bir açıklanan değişken kullanıldığından dolayı işletmelerin ve özellikle bankaların performans değerlemelerinde çok tercih edilmemektedir.

2.3.3.Parametrik Olmayan Yöntemler

Parametrik olmayan yöntemler, parametrik yöntemlerde olduğu gibi üretim ve maliyet etkinliklerini etkinlik sınırı kullanarak ölçmektedir. Parametrik olmayan yöntemler etkinlik sınırına olan uzaklığı belirli kısıtlar çerçevesinde ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu yöntemde çok sayıda açıklayıcı değişken ve açıklanan değişken olduğundan parametrik yöntemlere göre daha avantajlıdır (İnan, 2000: 85).

Parametrik olmayan yöntemde öncelikle girdi ve çıktılar belirlenerek her birinin etkinliği hesaplanmaktadır. Etkinlik sınırına göre yapılan analiz sonucunda, etkinlik sınırı üzerinde yer alan birimlerin yüksek performans sergiledikleri söylenebilecektir. Parametrik olmayan yöntemlerde en yaygın olarak kullanılanları; Veri Zarflama Analizi ve Serbest Atılabilir Zarf Yöntemi'dir.

2.3.3.1.Veri Zarflama Analizi

Karşılaştırılmaları zor olan çoklu girdi-çıktıları içeren karar verme birimlerinin performanslarını ölçmek için kullanılan matematiksel programlamaya dayalı olan Veri Zarflama Analizi, en iyi etkinlik sınırı olarak kabul edilmektedir (Ilgın, 2013: 71). Girdi ve çıktı temelli etkinlik analizi yapılabilen Veri Zarflama Analizi üç temel özelliğinden dolayı işletmeler için performans değerleme yapılırken tercih nedeni olmaktadır (Bakırcı, 2006: 120). Bunlar;

- Karar birimleri arasında en az girdi kullanarak en çok çıktı elde edebilen veya her birimin durumunu göreceli etkinlik notu halinde özet olarak verebilmektedir,
- Belirlenmiş olan etkinlik sınırı temel alınarak, etkin olmayan birimlerin etkinlik sınırına uzaklıkları ya da etkinsizlik düzeyleri belirlenir. Karar birimleri en iyi uygulamaları temel alarak kendi durumlarını iyileştirecek aksiyonlar geliştirebilirler,
- Soyut istatistiksel modeller, artık değer ve sınır katsayılarının analizinde alternatif yaklaşımların üstesinden gelebilecek güçtedir.

Veri Zarflama Analizi üretim teknolojilerine yoğunlaştığından, özellikle girdi ve çıktı fiyatlarının doğru ölçülemediği, kamu sektörü veya kamusal düzenlemelerin olduğu sektörlerle ilgili çalışmalarda kullanılmaktadır (Turgutlu vd, 2007: 85).

Veri Zarflama Analizi yapılırken girdi ve çıktıların belirlenmesi oldukça önemlidir. Çoklu girdi ve çıktı kullanılmasına olanak sağlayan Veri Zarflama Analizi, değişkenlerin seçimi ve veri hatalarına karşı oldukça hassastır. Bankaların performans değerlemesi için Veri Zarflama Analizi yöntemi kullanıldığında; sermaye, mevduatlar ve iş gücü girdi olarak belirlenirken; faiz gelirleri, faiz dışı gelirler ve krediler çıktı olarak belirlenebilmektedir.

2.3.3.2. Serbest Atılabilir Zarf Yöntemi

Serbest Atılabilir Zarf Yöntemi, etkinlik sınırı üzerindeki farklı noktalar arasında değişim olmayacağı varsayımından hareketle bu noktaları etkinlik sınırından çıkaran, Veri Zarflama Analizinin özel bir durumudur (Ilgın, 2013: 72).

2.3.4.Oran Analizi Yöntemi

Finansal oranlar; yönetim becerisi, işletmenin borçlarını ödeyebilme gücü, yasal düzenlemelerin finansal performans üzerindeki etkisini ölçmek gibi birçok amaç için kullanılmaktadır (Gündoğdu, 2018: 91). İşletmelerin finansal tablolarında yer alan kalemler arasındaki ilişkiler, tablolarda yer alan rakamlardan daha anlamlıdır. Bilanço içerisinde yer alan kalemlerden, gelir tablosu içerisinde yer alan kalemlerden veya bilanço ile gelir tablosu içerisinde yer alan kalemlerden herhangi iki kalemin birbirine bölümünden elde edilen oranlar finansal analizler için önemli araçlardır (Gündoğdu, 2018: 92).

Oran analizi genel olarak iki sayı arasındaki matematiksel ilişkiyi oran olarak ölçmede kullanılan bir performans değerleme yöntemidir. En yaygın kullanım alanı olan bankacılık sektöründe, bankaların finansal tablolarında bulunan verilerin kendi içinde veya diğer veriler ile arasındaki ilişkileri ölçmektedir (Yaşa, 2008: 11). Oran analizi kullanarak işletmelerin bulundukları finansal durumu açıklamaya veya diğer işletmeler arasındaki karşılaştırma olanağı tanımaktadır. Bankacılık sektöründe yaygın olarak kullanılan oran analizi yöntemi, bankaların geçmiş dönem finansal tablolarından elde edilen finansal oranlarla yine geçmiş dönemleri karşılaştırmada veya gelecek dönemi tahmin etmek açısından bankalara avantaj sağlamaktadır. Aynı zamanda bankalar bu yöntemi sektör içi performanslarını veya diğer bankalar ile olan farklılıkları tespit etmek amacıyla kullanabilmektedir (Pehlivan, 2015: 32).

Oran analizi tek bir girdi ve tek bir çıktı arasındaki oranlama sonucu oluşan oran farklılıklarını incelemek için kullanılmaktadır. Uygulamadaki ve yorumlamadaki kolaylık açısından diğer performans değerleme yöntemlerine göre daha çok tercih edilmektedir. Ancak tek bir orana veya birden fazla orana bakarak işletmelerin finansal durumu, faaliyet sonuçları hakkında net bir sonuca ulaşmak mümkün değildir. İşletmelerin farklı yönlerini ortaya koyan diğer tüm analizler ile birlikte ekonomik ve sektör gelişmeleri de dikkate alınarak analiz değerlendirmesi yapılmalıdır (Akgüç, 2012: 456).

Analizlerde kullanılacak olan oranlar analizi yapılacak işletmelere ve ulaşılmak istenen performans sonuçlarına göre değişiklik gösterebilmektedir. Bankaların finansal performans analizlerinde kullanılan oranlar TBB tarafından yıllık olarak yayınlanan raporlarda bulunmaktadır. Bu oranlar aşağıdaki gibidir (TBB, Seçilmiş Rasyolar);

- Sermaye Yeterliliği Oranları
- Aktif Kalitesi Oranları
- Likidite Oranları
- Gelir-Gider Yapısı Oranları
- Grup Payları
- Sektör Payları
- Şube Oranları
- Faaliyet Oranları

Görüldüğü gibi bankaların performans değerlemesinde kullanılabilecek farklı yöntemler geliştirilmiştir. Geliştirilen bu yöntemlerin farklı üstünlük ve zayıf yönleri bulunmaktadır. Burada önemli olan, analizi yapılacak sektör ve ulaşılmak istenen sonuçlara göre en uygun yöntemi seçebilmektir. Yapılan bu çalışmada oran analizlerinden CAMELS Performans Değerleme Metodu kullanılarak banka gruplarının performans değerlemesi yapılacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.TÜRKİYE'DE MEVDUAT BANKALARININ 2014-2018 DÖNEMİNE İLİŞKİN CAMELS PERFORMANS DERECELENDİRME YÖNTEMİ İLE PERFORMANS ANALİZİ

Çalışmanın üçüncü bölümü olan analiz kısmında Türkiye'deki ve dünyadaki finansal piyasalar ve finansal piyasaların en önemli birimi olan, çalışmanın da konusunu oluşturan bankalar için çeşitli performans analizleri yapılmaktadır. Bankaların finansal performanslarının ölçülmesi kısmında en yaygın kullanılan yöntem olan CAMELS Derecelendirme Sistemi yardımıyla 2014-2018 dönemi için örneklem dâhilinde olan bankalara ilişkin performans ölçümleri ve sonuçları bu bölümde incelenecektir.

3.1.ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu çalışmanın hazırlandığı yıl olan 2019 tarihi itibari ile Türkiye Bankalar Birliği (TBB) ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) resmi verilerine göre Türk bankacılık sektöründe 33 mevduat bankası, 13 kalkınma ve yatırım bankası ve 6 adet de katılım ile birlikte toplam 52 adet banka bulunmaktadır. 2019 Eylül ayı itibari ile toplam şube sayısı 11.373 olan bankaların çalışan sayısı ise 204.650 kişi olarak tespit edilmiştir (TBB ve TKBB, 2019). Bankaların şube sayıları 2018 aynı döneme göre yaklaşık %5 azalış olmasına karşın çalışan sayılarında yaklaşık %2'lik bir azalma gözlemlenmektedir. Başta ekonomilere fon sağlayarak tasarrufların yatırımlara dönüştürülmesi ve daha birçok alanda görevleri yerine getiren bankalar, istihdam açısından da Türk ekonomisine önemli katkıda bulunmaktadır.

1980'li yıllardan itibaren dünyada yaşanan finansal serbestleşme ile dünya finansal sistemleri önemli risklerle karşı karşıya kalmıştır. Serbestleşme ile birlikte bankaların üstlendiği riskler daha da artmış ve bankaların finansal sistem içerisindeki önemi bir kez daha anlaşılmıştır. Özellikle finansal serbestleşme sonrası günümüze kadar yaşanan finansal krizlerden en çok bankalar etkilenmiştir. Finans ve ülke ekonomileri üzerinde

böylesine etkili olan bir sektörün yaşayacağı olumsuzluklar önemli riskler taşımaktadır. Bu nedenle bankalar için yapılan performans ve risk analizleri, yasal düzenlemeler, iç ve dış kontroller büyük önem taşımaktadır. Türkiye ve küresel finans sistemlerinde günümüze kadar yaşanan olumsuz gelişmeler ve krizler, bankacılık sektörünün sürekli olarak denetim ve kontrol altında tutulmasını önemli kılmıştır. Bu konuda Türkiye de ve dünyada sürekli olarak gözetim, denetim ve yasal düzenlemeler yapılmaktadır.

Bankaların finansal durumlarının, uyguladıkları politikaların takibi, analizi ve denetlenmesi sağlam bir finansal sistem için büyük önem arz etmektedir. Yapılacak analiz ve değerlendirmeler sonucunda finansal piyasalarda yaşanabilecek olası bir kriz öngörüsü önlem ve erken tedbir almak için oldukça önemlidir. Yapılan denetim ve analizler ile meydana gelebilecek istenmeyen koşullara karşı finans piyasasını koruyacak olumlu adımlar atılabilecektir. Bu açıdan CAMELS derecelendirme yöntemi, bankaların performans ölçümünde yerinde ve uzaktan denetim açısından önemli bir araç olarak kullanılabilecektir.

Finansal sistemlerde; fon transferi, para yaratma ve ekonomik politikalar belirleme gibi görevleri olan bankaların finansal performanslarının analiz edildiği bu çalışmada, Türkiye'de faaliyet gösteren bankalarla ilgili performans ölçümü yapılacaktır. Bu çalışmanın amacı, 2014-2018 yılları arasında Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren kamu sermayeli ve özel sermayeli toplam 12 mevduat bankasının finansal performanslarının CAMELS derecelendirme yöntemi ile analiz etmektir. 2016 yılı ile başlayan ve 2018 yılında en yüksek seviyelerini gören döviz kuru ve faiz oranı risklerinin oluşması ve bankalara olan etkilerinin ölçülmesi amacı ile 2016 yılı temel yıl alınarak, iki yıl öncesi ve iki yıl sonrasını kapsayan, toplam beş yıllık dönem analize dâhil edilmiştir.

3.2.ÇALIŞMANIN KISITLARI

Çalışmada yapılan analize sadece Türkiye'de faaliyet gösteren 3 kamu sermayeli ve 9 özel sermayeli mevduat bankaları dâhil edilmiştir. Çalışmaya yabancı sermayeli özel bankaların dâhil edilmeme nedeni, aktif büyüklük açısından kamu ve özel sermayeli bankalardan küçük olmalarıdır. Ölçek açısından kamu sermayeli mevduat bankaları ile özel sermayeli mevduat bankaları benzer özellikler göstermektedir. Bu gruptaki bankaların birçoğu büyük ölçekli bankalar sınıfına girmektedir. Diğer yandan yabancı sermayeli özel

mevduat bankaları grubunda orta ölçekli ve küçük ölçekli bankalar bulunmaktadır (KPMG, 2018: 13). Daha doğru bir karşılaştırma yapmak açısından kamu sermayeli ve özel sermayeli bankaların analize dâhil edilmesine karar verilmiştir. Analiz sonucu Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların tamamını kapsayıcı sonuçlar doğurmayacaktır. Sonuçlar, analize dâhil olan kamu sermayeli ve özel sermayeli mevduat bankalarının ilgili yıllara ilişkin olarak durumları konusunda bilgi verici olacaktır. Bunun yanında, analiz sonuçları incelenen dönemler açısından bilgi verecek olup çıkan sonuçların gelecek dönemlerde tekrar edebileceği konusunda bir yargıya varılamayacaktır.

3.3.LİTERATÜR İNCELEMESİ

CAMELS performans analizi ile ilgili ulusal ve uluslararası alanda yapılan tez ve makale çalışmaları incelenmiştir. CAMELS analizi ile yapılan performans analizlerinin detayları ve sonuçları bu bölümde incelenecektir.

Gilbert vd. (1999) yaptıkları çalışmada, bankaların başarısız olmalarında CAMEL modelinin etkisini incelemişlerdir. Bankaların performans değerlemesinde bir model kullanmak yerine bankaların başarısızlık modeli ve CAMEL performans değerleme modelinin birlikte kullanılmasının daha iyi olabileceğinden hareket etmişlerdir. Son dönemlerde başarısız olasılığı yüksek bankaların gelecek dönemlerde gösterecekleri performansın belirlenmesin başarısızlık modeli ve CAMELS performans değerleme yönteminin birlikte kullanılmasının bankaların değerlendirilmesinde önemli bir yöntem olabileceği sonucuna ulaşmışlardır.

Fettahoğlu ve Çağlar (2005) yaptıkları çalışmada, 2001-2004 yılları arasında Türkiye'de faaliyet gösteren mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının finansal performansları CAMELS performans değerleme modeli ile analiz edilmiştir. Analizde banka grupları içerisinde en iyi performansa sahip olan gruplar Yatırım ve Kalkınma Bankaları Grubu ile Yabancı Sermayeli Bankalar Grubu sonucuna ulaşılmıştır. İnceleme dönemi boyunca, sektör ortalaması 100 baz puan seviyesindeyken, Yatırım ve Kalkınma Bankaları Grubunun performans endeksi 107 – 109 puan, Yabancı Sermayeli Bankalar Grubunun performans endeksi ise 102 – 103 puan seviyelerindedir. Kamu Bankaları (TMSF dahil) Grubu'nun performansının dalgalı bir seyir izlediği, 2002 yılında düşen endeksin, 2002 yılından itibaren yükselişe geçtiği görülmektedir.

Beycan (2007) yaptığı analizde, Türkiye'de faaliyet gösteren kamu sermayeli bankaların 2002-2006 yıllarında performanslarını CAMELS performans değerleme yöntemi ile analiz etmiştir. Yapılan analizde kamu bankalarının performansında iyileşme olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Analizin yapıldığı ilgili dönemlerde sadece piyasa riskine duyarlılık bileşeninde iyileşme olmadığı ancak diğer bileşenler açısından performansın iyileştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Arıçelik (2007) yaptığı çalışmada, 2002-2009 yıllarında Türkiye'de faaliyet gösteren 13 bankanın finansal performansını CAMELS performans değerleme yöntemi ile analiz etmiştir. Yapılan analizin kapsadığı dönemlerde; aktif kalite, yönetim kalitesi ve likidite bileşenleri iyi performans gözlemlenirken, piyasa riskine duyarlılık bileşeninde ise olumlu bir performans gözlemlenmemiştir.

Balasundaram (2008) yaptığı çalışmada, CAMELS performans değerleme yöntemini kullanarak 1999-2006 yıllarında Bangladeş'te faaliyet gösteren 48 bankanın finansal performanslarını ölçerek karşılaştırmalı bir analiz yapmıştır. Yapılan çalışma sonucunda; 3 bankanın performansının iyi düzeyde olduğu, 31 bankanın performansının tatmin edici düzeyde olduğu, 7 bankanın performansının normal düzeyde olduğu, 5 bankanın performansının uç düzeyde olduğu ve 2 bankanın performansının kötü düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ilgın (2013) yaptığı çalışmada, 2002-2012 yılları arasında Türkiye'de faaliyet gösteren mevduat banka gruplarını kendi aralarında ve mevduat bankaları genelinde CAMELS performans değerleme analizi ile karşılaştırma yapmıştır. Çalışmada analiz edilen dönemlerde en iyi performansı yabancı sermayeli mevduat bankaları göstermiştir. Özel sermayeli mevduat bankaları ise en kötü performansı sergileyen banka grubu olmuştur. Kamu sermayeli mevduat bankaları kârlılık açısından iyi, aktif kalite, yönetim kalitesi ve likidite oranlarında ise kötü performans sergileyen banka grubu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yönetim kalitesi ve piyasa riskine karşı duyarlılık bakımından iyi, sermaye yeterlilik bakımından kötü performans sergileyen banka grubunun özel sermayeli mevduat bankaları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yabancı sermayeli mevduat banka grubu ise aktif kalite, likidite bileşenlerinde iyi performans gösterirken, kârlılık ve piyasa riskine duyarlılık bileşenlerinde kötü performans gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Abdullayev (2013) yaptığı çalışmada 2005-2008 yılları arasında TMSF yönetimi dışındaki kamu, yabancı ve özel sermayeli bankları CAMELS performans değerleme analizi yöntemi ile incelemiştir. Çalışma sonucunda yapılan performans sıralaması; kamu sermayeli bankalar en iyi performansı gösterirken, özel sermayeli bankalar ikinci ve yabancı sermayeli bankalar üçüncü çıkmıştır. İncelemeye dâhil olan bankaların ilgili yıllarda likidite durumları düşük olarak gözlemlenmiştir.

Ecer (2013) yaptığı çalışmada, Türkiye'de faaliyet gösteren 11 özel sermayeli bankanın 2008-2011 yıllarında arasında performanslarını CAMELS performans değerleme yöntemi ile analiz etmiştir. Analiz, CAMELS bileşenlerinden sadece aktif kalite, kârlılık, likidite ve sermaye yeterliliği bileşenleri ile 12 finansal oran eklenerek edilerek yapılmıştır. Yapılan analizin sonucunda en iyi performansa sahip banka Garanti Bankası olmuştur. En kötü performansı ise Turkish Bank'ın gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan analiz sonucunda bankaların kârlılığı ile iyi performans göstermeleri arasında pozitif bir ilişki kurulmuş ve özel sermayeli bankalarının iyi performans göstermesinde aktif kalitenin önemli bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Rozzani ve Rahman (2013) yaptıkları çalışmada, CAMELS performans değerleme yöntemi kullanarak 2008-2009 yıllarında Malezya'da faaliyet gösteren geleneksel ve İslami bankaların performanslarını analiz etmişlerdir. Yapılan çalışmada 19 geleneksel banka ve 16 katılım bankası yer almıştır. Yapılan çalışmada geleneksel ve katılım bankalarının birbirine yakın, benzer performans sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada yer alan iki banka grubunun da likidite ve kârlılık bileşenlerinin düşük çıktığı tespit edilmiştir.

Gupta (2014) yaptığı çalışmada, 2009-2013 yıllarında Hindistan'da faaliyet gösteren kamu bankalarının performanslarının CAMEL performans değerleme yöntemi ile incelemiştir. Yapılan analiz sonucunda kamu bankalarının performanslarının birbirinden farklı, benzer özellik taşımadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında, performans olarak en düşük olan bankanın istenilen performans düzeyine ulaşabilmesi için performans açısından oldukça önemli değişimler yapması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Gündoğdu (2017) yapığı çalışmada, aktif büyüklüğüne göre sıraladığı Türkiye'de faaliyet gösteren en büyük 10 bankanın 2005-2015 yılları arasındaki finansal performanslarını CAMELS performans değerleme yöntemi ile incelemiştir. Yapılan çalışmada, 2005 yılında bankaların ciddi zararlar ettiği ve 2016 yılında iyileşmelerin görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan analizde; Akbank, Halkbank, Garanti Bankası, İş Bankası, Vakıfbank ve Ziraat Bankası ilgili dönemlerde iyi performans göstermişken, Denizbank, Finansbank, TEB ve Yapı Kredi Bankası kötü performans gösterdiği sonucu çıkmıştır. 2008 krizinden sonra en iyi performans gösteren bankanın Ziraat Bankası olduğu sonucu çıkmıştır.

Ahmedov ve Memmedov (2017) yaptıkları çalışmada, 2010-2014 yılları arasında Azerbaycan'da faaliyet gösteren ve verilerine ulaşılabilen 10 yabancı sermayeli ticari bankanın performanslarını CAMELS performans değerleme yöntemi ile incelemişlerdir. Yapılan çalışmanın sonucunda, yabancı sermayeli bankaların performans değerleri, sermaye yeterliliği ve kârlılık bileşenleri dışında pozitif çıkmıştır. Analiz edilen bankaların aktif kalitesi, piyasa riskine duyarlılığı, likiditesi, ve yönetim kalitesi bileşenleri açısından yüksek performans sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Erdoğan (2018) yaptığı çalışmada, 2009-2016 yılları arasında Borsa İstanbul'da işlem gören 11 mevduat bankasının performansını grup ve bankalar bazında CAMELS performans değerleme modeli ile incelemiştir. Analiz sonucuna göre, kamu sermayeli mevduat bankaları; sermaye yeterliliği, yönetim kalitesi, kârlılık ve piyasa riskine duyarlılık bileşenlerinde öne çıkarken, özel sermayeli mevduat bankaları aktif kalitesi bileşeni açısından, yabancı sermayeli mevduat bankaları ise likidite bileşeni açısından daha iyi performans sergilediği sonucuna ulaşılmıştır. Banka bazında bakıldığında ise Akbank en iyi performansa sahip banka iken ICBC Turkey Bank en düşük performans sergileyen banka olmuştur.

3.4.ÇALIŞMANIN VERİ SETİ VE YÖNTEMİ

CAMELS Performans Derecelendirme Yöntemi kullanılarak 2014-2018 yılları arasında kamu sermayeli ve özel sermayeli toplam 12 bankanın incelendiği bu çalışmada kullanılan oranlar, Türkiye Bankalar Birliği'nin her yıl yayınlamış olduğu, kamuya açık veriler olan "Seçilmiş Rasyolar 2014-2018" istatistiki raporlarından elde edilmiştir. Tekstil

Bankası 2015 yılından itibaren ICBC (Industrial and Commercial Bank of China) tarafından satın alınarak yabancı sermayeli mevduat bankası statüsüne geçtiği için analize dâhil edilmemiştir. Adabank 2004 yılından 2017 yılına kadar TMSF bünyesinde olması ve tek şube ile faaliyetini sürdürmesi nedeni ile analizden çıkarılmıştır. Garanti Bankası ise 2017 yılından itibaren çoğunluk payının BBVA (Banco Bilbao Vizcaya Argentaria) tarafından satın alınmasıyla birlikte yabancı sermayeli mevduat bankası statüsü almıştır ancak analizin yapıldığı yılların büyük bölümünde sahip olduğu sermaye yapısı bakımından özel sermayeli mevduat bankaları arasına dâhil edilmiştir. Çalışmada yapılan analize dâhil olan bankalar Tablo 4'te ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo 4: Analize Dâhil Edilen Bankalar

Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları	**Özel Sermayeli Mevduat Bankaları**
T.C. Ziraat Bankası	Akbank T.A.Ş.
Türkiye Halk Bankası T.A.O.	Anadolubank A.Ş.
Türkiye Vakıflar Bankası	Fibabanka A.Ş.
	Şekerbank T.A.Ş
	Turkish Bank A.Ş.
	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.
	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.
	Türkiye İş Bankası A.Ş.
	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

Kaynak: TBB, Bankalarımız 2018 İstatistiki Raporlar, www.tbb.org.tr 16.12.2019

CAMELS analizinde kullanılacak oranlar oluşturulurken, bileşenler ve oran ağırlıkları; bilanço ve gelir tabloları, geçmiş yıllarda yapılan araştırmalar ve yazarların öznel değerlendirmelerinden yararlanılmıştır. Yapılan analizde 24 adet finansal oran kullanılarak 6 farklı CAMELS bileşeni oluşturulmuştur. Bu bileşenler için; Sahajwala ve Bergh (2000: 49), Kandemir ve Arıcı (2013: 71-72), Ilgın (2013: 89-90) ve Erdoğan (2018: 97)'ın çalışmalarında ele aldıkları gibi piyasa riskine duyarlılık %15, yönetim kalitesi %10, varlık kalitesi, likidite ve sermaye yeterliliğine %20 ağırlık verilerek oranlar elde edilmiştir. Alt finansal oran bileşenlerine, ilişki yönünün olumlu veya olumsuz

olmasına göre pozitif (+) veya negatif (-) ilişki işaretleri belirlenmiştir. Örneğin; toplam krediler/toplam varlıklar oranının artması varlık kalitesini düşürücü bir etki yaratacağından negatif (-), ortalama aktif kârlılık oranının artması kârlılık oranını artıracağından pozitif (+) işareti ile belirtilmiştir. CAMELS analizinde kullanılan bileşenler ve oranları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: CAMELS Bileşenleri

CAMELS BİLEŞENLERİ VE ORANLAR	Kısaltma	İlişkinin Yönü	Oranlara Verilen Ağırlık	Bileşenlere Verilen Ağırlık
Sermaye Yeterliliği	**C**			**20%**
1.Sermaye Yeterliliği Oranı	C1	(+)	30%	
2.Özkaynaklar/Toplam Varlıklar	C2	(+)	30%	
3.(Özkaynaklar-Duran Varlıklar)/Toplam Varlıklar	C3	(+)	20%	
4.Bilanço İçi Döviz Pozisyonu/Öz kaynaklar	C4	(-)	20%	
Varlık Kalitesi	**A**			**20%**
1.Duran Varlıklar/Toplam Varlıklar	A1	(-)	20%	
2.Toplam Krediler /Toplam Mevduat	A2	(+)	20%	
3.Donuk Alacaklar(Brüt)/Toplam Krediler	A3	(-)	30%	
4.Toplam Krediler /Toplam Varlıklar	A4	(-)	30%	
Yönetim Kalitesi	**M**			**10%**
1.Faiz Gelirleri/Toplam Varlıklar	M1	(+)	25%	
2.Faiz Dışı Gelirler(Net)/Diğer Faaliyet Giderleri	M2	(+)	25%	
3.Şube Başına Net Kâr	M3	(+)	25%	
4.Personel Gideri/Diğer Faaliyet Giderleri	M4	(-)	25%	
Kârlılık	**E**			**15%**
1.Toplam Gelirler/Toplam Giderler	E1	(+)	20%	
2.Vergi Öncesi Kâr/Toplam Varlıklar	E2	(+)	20%	
3.Ortalama Özkaynak Kârlılığı	E3	(+)	30%	
4.Ortalama Aktif Kârlılığı	E4	(+)	30%	
Likidite	**L**			**20%**
1.Likit Varlıklar/Toplam Varlıklar	L1	(+)	25%	
2.YP Likit Varlıklar/YP Yükümlülükler	L2	(+)	25%	
3.Likit Varlıklar/Kısa Vadeli Yükümlülükler	L3	(+)	25%	
4.Likit Varlıklar/Mevduat+Mevduat Dışı Kaynaklar	L4	(+)	25%	
Piyasa Riskine Karşı Duyarlılık	**S**			**15%**
1.Finansal Varlıklar(Net)/Toplam Varlıklar	S1	(-)	25%	
2.Faiz Dışı Gelirler(Net)/Toplam Varlıklar	S2	(+)	25%	
3.Faiz Gelirleri/Toplam Varlıklar	S3	(+)	25%	
4.YP Varlıklar/YP Yükümlülükler	S4	(+)	25%	

Kaynak: Sahajwala ve Bergh, 2000: 49, Kandemir ve Arıcı, 2013: 71-72 Ilgın, 2013 Erdoğan, 2018: 97,

Çalışma, 2014-2018 yılları arasında kamu sermayeli ve özel sermayeli bankalara uygulanan CAMELS analizi aşağıdaki aşamalar izlenerek oluşturulmuştur:

1. **Aşama-Verilerin Oluşturulması:** Analiz yapılacak toplam 12 bankanın 2014-2018 yılları arasında 24 adet finansal oran yardımıyla CAMELS bileşenlerinin veri seti toplanmıştır.
2. **Aşama-Referans Değerleri:** 12 bankanın 5 yıllık dönem için 24 finansal oran analiz edilmiştir. Diğer bir ifade ile her yıl için oranların aritmetik ortalaması hesaplanmıştır.
3. **Aşama-Banka Değerleri:** Bankaların ilgili yıllara ait finansal oranları hesaplanmıştır. (TBB'nin her yıl yayınlamış olduğu finansal rasyolarından elde edilmiştir.)
4. **Aşama-Endeks Değerleri:** Bankaların her yıl için elde edilmiş banka değerlerinin, ilgili yılın referans değerine bölerek 100 ile çarpılması yoluyla elde edilmiştir.
5. **Aşama-Sapma Değerleri:** Analizde kullanılan finansal oranların bileşenleri etkileme yönlerine göre; (-) ise 100'den endeks değer çıkarılmış, (+) ise endeks değerden 100 çıkarılmıştır.
6. **Aşama-Sapma Değerlerinin Ağırlıklandırılması:** 12 bankanın bulunan sapma değerlerinin, oranlara verilen ağırlık değerleri ile çarpılarak elde edilmiştir.
7. **Aşama-Ağırlık Sapma Değerleri:** 6. Aşamada hesaplanan ağırlıklı sapma değerlerinin bileşenler bazında toplanması ile elde edilmiştir.
8. **Aşama-Toplam Ağırlıklı Sapma Değerlerinin Bileşenler Bazında Ağırlıklandırılması:** 7. Aşamada bulunan verilen ağırlık verileri ile çarpılarak elde edilmiştir.
9. **Aşama-CAMELS Değerleri:** Sekizinci aşamada bulunan verilerin bileşen bazında ağırlık değerleri ile toplanmasıyla elde edilmiştir.
10. **Aşama-Bileşik CAMELS Notunun Verilmesi:** Hesaplanan CAMELS bileşenlerine 1 ile 5 arasında not verilerek sıralanması.

Bu çalışmada 10. Aşamada belirtilen CAMELS notunun verilmesi ve sıralaması yapılmayacaktır. Bunun nedeni, çalışmada kullanılan verilerin nicel ve kamuya açık olması, nitel verilerin bulunmamasıdır. CAMELS notu verilmeyerek tek bir notu

yorumlamak yerine analiz sonucunda ortaya çıkacak CAMELS bileşik değerlerinin incelenerek daha detaylı ve doğru bir sonuç ortaya koyacak olmasıdır.

3.5.ÇALIŞMANIN BULGULARI

Bu çalışmada elde edilen sonuçlar banka grupları arasında değerlendirilecektir. Analiz sonucunda ulaşılacak değerler pozitif veya negatif değerler alabilecektir. Yapılan hesaplamalar sonucunda pozitif bir değer çıkmış ise bu olumlu değerlendirilecek olup bankaların veya banka gruplarının sektöre göre daha iyi bir performans ortaya koyduğu sonucuna ulaşılabilecektir. Negatif bir değer çıkması durumunda ise bankaların veya banka gruplarının sektöre göre daha kötü bir performans ortaya koyduğu sonucuna ulaşılabilecektir. 2014-2018 yıllarına ait referans değerler ekte yer alan Tablo 19'da gösterilmiştir. Ekte yer alan Tablo 20'de gösterilen verilerin nasıl hesaplandığı örneklerle daha ayrıntılı ve aşamalı olarak ifade edilecektir. Referans değerleri oluşturulduktan sonra bileşik CAMELS değerlerinin oluşturulması ve hesaplanması ekte yer alan Tablo 20'de gösterilmiştir. Ekte yer alan Tablo 20'de 2014 yılına ait kamu sermayeli mevduat bankalarının bileşik CAMELS değerleri görülmektedir. Daha sonra grup bazında bileşik CAMELS değerlerinin oluşturulduğu tablolar ekte yer alan Tablo 21-22-23-24 ve 25'te yer verilmiştir.

CAMELS perfomrans değerleme modeli aşamaları sırasıyla şunlardır:

1. **Aşama:** Referans değer hesaplamasında tüm bankaların ilgili yıldaki finansal oranları toplanıp toplam banka sayısı olan 12'ye bölünmüştür. Bu oran her yıl için ayrı ayrı olarak hesaplanmıştır. Örneğin; C1 (Sermaye Yeterliliği) oranı için 2014 yılı oranlarından tüm bankaların sermaye yeterliliği oranları toplanıp 12'ye bölünmüştür. Yapılan işlem sonucunda 2014 yılı C1 oranı 15,10 olarak hesaplanmıştır.
2. **Aşama:** Çalışma banka grupları bazında değerlendirildiği için banka değerleri ait olduğu gruplar bazında hesaplanmıştır. Kamu sermayeli mevduat bankalarının grup değerleri hesaplanırken ilgili yılın ilgili finansal oranları toplanıp banka sayısı olan 3'e bölünmüştür. Aynı şekilde özel sermayeli mevduat bankalarında ilgili yılın ilgili finansal oranları toplanıp banka sayısı olan 9'a bölünmüştür. Örneğin; C1 oranı için 2014 yılı kamu sermayeli mevduat bankaları olan Ziraat

Bankası, Halk Bankası ve Vakıfbank'ın finansal oranları toplanıp 3'e bölünmüş ve 15,26 oranı elde edilmiştir.

3. **Aşama:** Bu aşamada banka grup değerlerinin aynı yılın referans değerine bölünüp 100 ile çarpılmasıyla endeks değerlere ulaşılabilmektedir. Örneğin; 2014 yılı C1 endeks değerinin bulunması için grup değer olan 15,26 ile ilgili yılın referans değeri 15,10 ile bölünür ve 100 ile çarpılır ((15,26/15,10)*100). Yapılan işlem sonucunda kamu sermayeli mevduat bankalarının 2014 yılı için C1 endeks değeri 101,1 olarak bulunmuştur.
4. **Aşama:** 3. aşamada endeks değerlerin bulunmasından sonra sapma değerlerin hesaplanması aşamasına geçilir. Sapma değerler oranları bileşenleri etkileme yönüne göre hesaplanabilmektedir. İlişki yönü pozitif (+) ise bulunan endeks değerden 100 çıkarılır, ilişki yönü negatif (-) ise, 100'den endeks değer çıkarılır. Örneğin; 2014 yılı C1 oranı için ilişki yönü pozitif olduğundan endeks değer olan 101,1'den 100 çıkarılarak kamu sermayeli mevduat bankalarının 2014 yılı C1 oranı sapma değeri 1,1 olarak bulunuştur. 2014 yılı C4 (Bilanço İçi Döviz Pozisyonu/Öz kaynaklar) oranı için ise ilişki yönü negatif olduğundan, 100'den endeks değer olan 33,8 çıkarılarak kamu sermayeli mevduat bankalarının 2014 yılı C4 oranı sapma değeri 66,2 bulunmuştur.
5. **Aşama:** Bir önceki aşamada bulunan sapma değerler finansal oranlara verilen ağırlık oranları ile çarpılarak ağırlıklı sapma değerlere ulaşılacaktır. Örneğin; 2014 yılı C1 oranının sapma değeri 1,1 olarak bulunmuştu. Bileşik CAMELS değerlerinde C1 oranın ağırlığı %30 olarak belirlendiğinden sapma değer bu oran ile çarpılarak (1,1*0,3) 2014 yılı kamu sermayeli mevduat bankalarının C1 ağırlıklı sapma değeri 0,33 olarak bulunmuştur.
6. **Aşama:** Bir önceki aşamada bulunan ağırlıklı sapma değerler her bileşen için alt bileşenlerinin toplanmasıyla bileşenin ağırlıklı sapma değerleri bulunmuştur. Örneğin; bileşik CAMELS değerlerinden C bileşeni için C1 (0,33), C2 (-1,53), C3 (-0,46) ve C4 (13,24) oranları toplanmış ve 11,58 olarak bulunmuştur. Bu işlem her bileşen için tekrarlanmıştır.
7. **Aşama:** Toplanan ağırlıklı sapma değerler ilgili bileşene verilen ağırlık oranı ile çarpılarak grup bazında ağırlıklandırılmıştır. Örneğin; 2014 yılı C bileşeninin grup

bazında ağırlıklandırılması, bir önceki aşamada bulunan 11,58 ile C bileşenin ağırlık oranı olan %20 ile çarpılarak (11,58*0,2) 2,32 değeri elde edilmiştir.

8. **Aşama:** Her bir bileşen için bulunan grup bazında ağırlıklandırılmış oranlar toplanarak bileşik CAMELS değerine ulaşılmıştır. Örneğin; 2014 yılı kamu sermayeli mevduat bankalarının CAMELS bileşik değeri için C (2,32), A (-0,68), M (0,95), E (2,31), L (0,51) ve S (-1,38) oranları toplanmış ve 4,03 değerine ulaşılmıştır.

Yıllara göre banka gruplarının hesaplanan bileşik CAMELS değerleri ekte yer alan Tablo 21-22-23-24 ve 25'te sırasıyla verilmiştir. Tablo 6'da ise grup ve bileşen bazında CAMELS değerleri bir arada verilmiştir.

Her bir yıl için ayrı ayrı incelenmiş olan banka grupları CAMELS analizinin 2014-2018 yılları arasında aldığı değerler Tablo 6'da birlikte verilmiştir ve 2014-2018 yıllarında hesaplanan finansal oranları sonraki bölümlerde ayrıntılı olarak her bir finansal oran bazında analiz ve değerlendirme yapılacaktır.

Tablo 6: 2014-2018 Yılları CAMELS Bileşik Değerleri

	2014	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**Ortalama CAMELS Değerleri**
KSMB	**4,03**	**7,30**	**5,82**	**8,06**	**-4,51**	**4,14**
C	2,31	1,98	2,87	1,82	0,54	1,90
A	-0,67	0,45	0,48	1,28	3,39	0,99
M	0,96	1,33	0,54	1,43	-0,43	0,77
E	2,30	3,90	2,73	3,46	-0,01	2,48
L	0,52	0,01	0,23	0,08	-7,01	-1,23
S	-1,38	-0,36	-1,02	-0,01	-1,00	-0,75
ÖSMB	**-1,32**	**-2,43**	**-1,94**	**-2,69**	**1,50**	**-1,38**
C	-0,77	-0,66	-0,96	-0,61	-0,18	-0,64
A	0,23	-0,14	-0,16	-0,43	-1,13	-0,33
M	-0,33	-0,45	-0,18	-0,48	0,14	-0,26
E	-0,75	-1,29	-0,91	-1,15	0,00	-0,82
L	-0,17	0,00	-0,08	-0,03	2,34	0,41
S	0,46	0,11	0,34	0,00	0,33	0,25

Tablo 6'da banka gruplarının yıllara göre değişen CAMELS bileşik değerleri verilmiştir. Bu verilere göre kamu sermayeli mevduat bankalarının 2014 yılından 2017 yılına kadar özel sermayeli mevduat bankalarına göre daha iyi performans gösterdiği söylenebilir. 2018 yılında ise özel sermayeli mevduat bankaları kamu bankalarına göre performanslarını iyileştirdikleri gözlemlenmektedir. Aşağıda yıllara göre banka grupları içi veya banka grupları arasında yaşanan bu değişimlerin hangi finansal oranlardan kaynaklandığını daha ayrıntılı bir şekilde yorumlanmaktadır:

Analizdeki hesaplamalar sonucunda elde edilen CAMELS bileşik değerlerini gruplandırarak banka gruplarının yıllara göre değişen performans verilerinin hangi finansal oranlardan kaynaklandığı incelenmektedir:

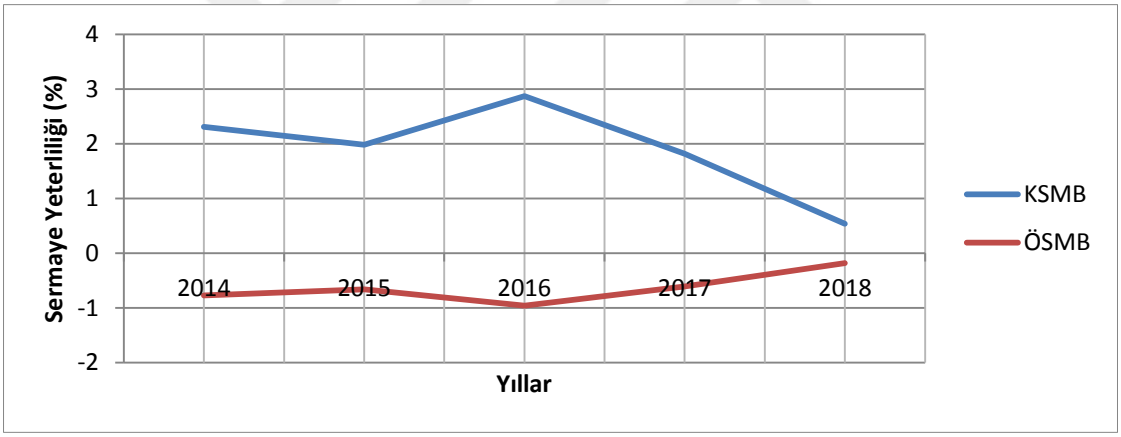
❖ ***Sermaye Yeterliliği Bileşeninin Değerlendirilmesi***

Tablo 7'de ve Grafik 2'de banka gruplarının yıllara göre sermaye yeterliliği bileşeni gösterilmektedir. Tablo 8'de ise bileşeni oluşturan oranların sektör değerlerine ve yıllık banka grupları değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 7: Yıllar İtibariyle C-Sermaye Yeterliliği Bileşeni

Yıl	Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları	Özel Sermayeli Mevduat Bankaları
2014	2,31	-0,77
2015	1,98	-0,66
2016	2,87	-0,96
2017	1,82	-0,61
2018	0,54	-0,18
Ort.	1,90	-0,64

Grafik 2: Yıllar İtibariyle C-Sermaye Yeterliliği Bileşeninin Grafiği

Sermaye yeterliliği, olumsuz ekonomik veya beklenmedik finansal piyasa olumsuzluklarında bankaların piyasa risklerine karşı finansal yapılarını koruma ve riskleri elimine edebilme güçlerini yansıtmaktadır. Sermaye yeterliliği oranının yüksek olması bankalar açısından olumlu bir durumdur. Bu nedenle bankaların sermaye yeterlilik oranlarının yüksek olması piyasa risklerine karşı fazladan bir güvence oluşturmaktadır. Bankalar yapı ve işleyişleri bakımından yüksek borçlanabilen kuruluşlardır, bu nedenle yüksek risk taşımaktadırlar. Sermaye yeterliliği oranı ise ek bir sermaye garantisi göstergesidir.

İncelenen bileşen açısından ilgili yıllar arasında en iyi performansı kamu sermayeli mevduat bankaları göstermiştir. 2014-2018 yılları arasında kamu sermayeli mevduat bankaları sürekli pozitif değer alırken 2016 yılında en yüksek değerine ulaşmış ancak 2018 yılında önemli ölçüde bir düşüş yaşamıştır. İlgili yıllar itibari ile özel sermayeli mevduat bankaları negatif değer alarak 5 yıl boyunca kamu sermayeli mevduat bankalarının altında bir performans sergilemiştir. Şekil 5'e bakıldığında kamu sermayeli mevduat bankaları 5 yıllık dönemde dalgalı bir seyir izlemiş, buna karşın özel sermayeli mevduat bankaları ilgili yıllar için daha az dalgalı bir görüntü vermiştir. Kamu sermayeli mevduat bankaları sermaye yeterliliği oranının en yüksek değerini 2016 yılında alırken bu yıldan itibaren düşüşe geçerek 2018 yılında en düşük değerine ulaşmıştır. Özel sermayeli mevduat bankaları ilgili yıllar arasında daha istikrarlı bir görünümde olup en düşük değerini çok az farkla 2016 yılında alırken bu yıldan itibaren yükselişe geçerek 2018 yılında kamu sermayeli mevduat bankalarına yaklaşmıştır. Sermaye yeterliliği bileşeninde en önemli oran olan C1 (sermaye yeterliliği) oranı incelenen yıllar açısından her iki banka grubunda da Basel II'de belirlenen asgari oran olan %8'in üzerindedir. 5 yıl boyunca ortalama olarak %14 seviyesinde seyreden sermaye yeterlilik oranı, 2014 yılı haricinde özel sermayeli mevduat bankaları daha iyi bir performans sergilemiştir. Sermaye yeterliliği oranının yüksek olması finansal piyasalar ve denetim otoriteleri tarafından olumlu olmasına karşın, banka sermayedarları için sorun olabilmektedir. Riski önemli ölçüde elimine eden yüksek sermaye yeterliliği oranı, risk-getiri orantısı açısından banka ortakları için daha az risk daha az getiri anlamını taşımaktadır. Piyasa risklerinden korunmaya çalışan bankaların sermayeleri ihtiyaçlarında daha fazla olabilmektedir. Bu nedenle bankalar açısından, genel piyasa yapısı ve ekonomik durumlar gözetilerek oluşturulan sermaye yeterlilik oranı yasal sermaye yeterlilik oranları yerine tercih edilebilir.

Tablo 8: Grup Bazında Sermaye Yeterlilik Oranları

	2014	2015	2016	2017	2018
C1					
Sektör Ort.	16,4	15,6	15,5	16,8	17,4
KSMB	15,3	14,5	13,9	15,0	15,2
ÖSMB	15,0	15,0	14,6	15,9	17,5
C2					
Sektör Ort.	11,8	11,3	11,1	11,1	11,1
KSMB	10,5	10,0	9,7	9,2	9,0
ÖSMB	11,2	11,4	11,1	10,9	11,5
C3					
Sektör Ort.	8,8	8,0	7,9	7,8	7,9
KSMB	7,6	7,0	6,7	6,7	6,6
ÖSMB	7,9	7,6	7,3	7,0	7,4
C4					
Sektör Ort.	57,1	57,6	47,0	71,2	54,9
KSMB	18,7	15,0	1,1	22,5	23,6
ÖSMB	67,5	71,6	69,9	109,3	79,1

Yapılan analizde C bileşeni dört alt finansal orandan oluşmuştur. Bu oranlardan C1 (sermaye yeterliliği) ve C2 (Özkaynaklar/Toplam aktifler) finansal oranlarının %30 oranında ağırlıkları ve pozitif etkileri vardır. C3 ((Özkaynaklar-Duran Aktifler)/Toplam Aktifler) ve C4 (Bilanço İçi Döviz Pozisyonu/Özkaynaklar) finansal oranlara ise %20 olarak ağırlık verilmiştir. Bileşene C3 pozitif ve C4 negatif olarak etki etmektedir. İlgili yıllar itibari ile C4 oranı açısından ortalama olarak kamu sermayeli mevduat bankaları daha yüksek oranlara sahiptir. C1, C2 ve C3 oranlarının ise ilgili yıllarda küçük bir farkla özel sermayeli mevduat bankalarının önde olduğu görülmektedir. Tablo 8'de yer alan C2 oranı bankaların aktiflerinin ne kadarını öz kaynak kullanarak karşıladığını göstermektedir. Bu oran CAMELS değeri açısından 5 yıl boyunca kamu sermayeli mevduat bankalarında negatif değer alırken, özel sermayeli bankalarda pozitif değerler almıştır. Varlıkların öz kaynak kullanarak karşılama oranını veren C3 oranı C2 oranında olduğu gibi özel sermayeli mevduat bankalarının pozitif değerler alarak daha iyi performans sergiledikleri sonucuna ulaşılabilmektedir. C4 oranına bakıldığında kamu sermayeli mevduat bankalarının 5 yıllık ortalaması %16,2 iken özel sermayeli mevduat bankalarının ortalama oranı ise %79 gibi yüksek bir oran çıkmıştır. Bu oran bankaların öz kaynakları içerisindeki döviz pozisyonunu gösterdiğinden, oranı yüksek olan bankaların daha fazla yabancı para

varlığına sahip olduklarını göstermektedir. Bankalarda yabancı para varlık oranlarının yüksek olması ise döviz kuru riski bulundurdukları anlamına gelmektedir. Yüksek çıkan oran, bankaların olası döviz kuru dalgalanmalarından daha fazla etkileneceği için olumsuz bir durumdur. Bu oran kamu sermayeli mevduat bankalarında 2016 yılında en aza inmiş ancak sonrasında 2018 yılına kadar artmıştır. Özel sermayeli mevduat bankaları ise en yüksek değeri 2015 yılında alırken en düşük değeri 2018 yılında almıştır. Sonuç olarak, incelenen yıllar itibari ile özel sermayeli mevduat bankalarının kamu sermayeli mevduat bankalarına göre oldukça yüksek döviz kuru riski taşıdıkları sonucuna ulaşılabilir.

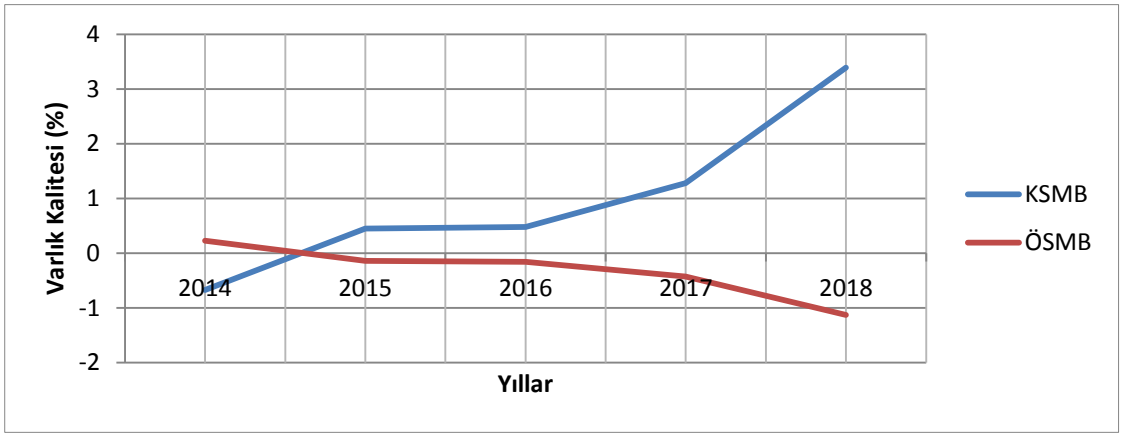
❖ ***Varlık Kalitesi Bileşeninin Değerlendirilmesi***

Tablo 9 ve Grafik 3 CAMELS bileşenlerinden varlık kalitesi oranlarını ve grafiğini göstermektedir. Tablo 10'da ise bileşeni oluşturan oranların sektör değerlerine ve yıllık banka grupları değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 9: Yıllar İtibariyle A-Varlık Kalitesi Bileşeni

Yıl	Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları	Özel Sermayeli Mevduat Bankaları
2014	-0,67	0,23
2015	0,45	-0,14
2016	0,48	-0,16
2017	1,28	-0,43
2018	3,39	-1,13
Ort.	0,99	-0,33

Grafik 3: Yıllar İtibariyle A-Aktif Kalitesi Bileşeni Grafiği

Varlık kalitesi, bankaların finansal gücünü ve varlıklarının taşıdığı risk oranını gösteren bankalar açısından oldukça önemli bir orandır. Aynı zamanda varlık kalitesi, mevcut durumun ve gelecek dönemlerde bankaların finansal kapasite ölçümünde önemli bir veri oluşturmaktadır. Bankaların yapısı gereği varlıkları arasında yüksek orana sahip krediler ve taşıdıkları yüksek riskten dolayı varlık kalitesini ölçen kıstaslar aslında kredi kalitesini ölçme amacını taşımaktadır. Bankaların kârlılığı açısından kredi risklerini belli bir düzeyde tutmaları yüksek önem taşımaktadır.

Değerlendirilen yıllara bakıldığında, genel anlamda kamu sermayeli mevduat bankalarının daha iyi performans sergiledikleri sonucuna ulaşılmaktadır. 2014 yılında özel sermayeli mevduat bankaları daha iyi varlık kalitesine sahipken 2015 yılından itibaren kamu sermayeli mevduat bankalarının gerisinde kalmışlardır. Özel sermayeli mevduat bankaları tek pozitif değerini 2014 yılında alırken, bu yıldan itibaren düşüşe geçerek en düşük değeri 2018 yılında almıştır. Kamu sermayeli mevduat bankaları ise tam tersine, tek negatif değerini 2014 yılında almış ve bu yıldan itibaren yükselerek en yüksek değerine 2018 yılında ulaşmıştır.

Tablo 10: Grup Bazında Sermaye Yeterlilik Oranları

	2014	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
A1					
Sektör Ort.	4,3	4,8	4,9	4,9	3,2
KSMB	4,4	4,5	4,7	4,3	2,4
ÖSMB	4,6	5,2	5,2	5,3	4,0
A2					
Sektör Ort.	114,4	116,6	117,3	120,9	116,1
KSMB	101,6	105,5	109,7	111,9	112,1
ÖSMB	110,2	110,4	108,3	109,5	99,3
A3					
Sektör Ort.	2,7	3,0	3,2	2,9	4,1
KSMB	3,1	2,9	3,1	2,9	3,4
ÖSMB	2,6	2,9	3,2	3,3	5,5
A4					
Sektör Ort.	64,1	65,2	66,1	66,9	64,7
KSMB	62,9	65,6	67,6	67,8	67,4
ÖSMB	67,1	67,1	68,5	68,8	63,7

Tablo 10'da varlık kalitesi bileşeninin oluşturulmasında dört farklı finansal orandan faydalanılmıştır. Bunlar; A1 (Duran Varlık/Toplam Varlık), A2 (Toplam Krediler Ve Alacaklar/Toplam Mevduat), A3 (Takipteki Krediler(Brüt)/Toplam Krediler Ve Alacaklar) ve A4 (Toplam Krediler Ve Alacaklar/Toplam Varlıklar) olarak belirlenmiştir. A1 ve A2 oranı bileşeni ağırlık olarak %20 etkilerken A3 ve A4 oranı %30 oranında etkilemektedir. A1, A3 ve A4 oranları bileşeni negatif etkilerken, A2 oranı pozitif yönde etkilemektedir.

A1 oranı toplam varlıklar içerisindeki duran varlıkların oranını göstermektedir. İlgili yıllar içerisinde bu oran kamu sermayeli mevduat bankalarında özel sermayeli mevduat bankalarına göre daha düşük çıkmaktadır. Sektör ortalamasına bakıldığında ise 2014 yılı haricinde kamu sermayeli mevduat bankaları daha düşük seyretmiş ve bu durum performansa olumlu katkı sağlamıştır. Özel sermayeli mevduat bankalarına bakıldığında ise A1 oranının beş yıllık süreçte kamu sermayeli mevduat bankalarından ve sektör ortalamasından sürekli yüksek seyrettiği görülmektedir. Duran varlıkların toplam varlıklar içerisindeki oranı arttıkça bankaların aktif kalitesi bozulduğundan analizi yapılan dönemlerde kamu sermayeli mevduat bankaları daha iyi performans sergilemişlerdir. Toplam krediler ve alacakların, toplam mevduata oranını gösteren A2 oranı ilgili yıllarda her iki banka grubunda da sektör ortalamasının altında bir seyir izlemiştir. 2014 ve 2015 yıllarında özel sermayeli mevduat bankaları daha iyi performans gösterirken devam eden yıllarda altında kalmıştır. Bileşen değerini pozitif etkileyen bu oran kamu sermayeli mevduat bankaları açısından olumlu bir sonuç doğurmuştur. Özel sermayeli mevduat bankaları A3 oranında 2014 ve 2015 yıllarında sektör ve kamu sermayeli mevduat bankalarından daha düşü seyrederken 2016 yılında sektör ortalamasında bir oran çıkmış ve devam eden yıllarda bozulma başlamıştır. Kamu sermayeli mevduat bankaları ise 2014 yılında sektör ortalamasını da geçerek olumsuz bir performans sergilemiş ancak 2016 yılından itibaren bu oranda düzelme gözlemlenmiştir. Toplam kredilerin içerisindeki takipteki kredi oranının analiz edildiği bu oran, yükseldikçe bankalar açısından olumsuz bir sonuç doğurmaktadır. İncelenen yıllarda 2014 ve 2015 yıllarında özel sermayeli mevduat bankaları daha iyi; 2017 ve 2018 yıllarında kamu sermayeli mevduat bankaları daha iyi performans sergilemişlerdir. Toplam varlık içerisindeki toplam kredilerin oranını gösteren A4 oranı, her iki banka grubunda da ilgili yıllarda sektör ortalamasının üzerinde bir değer

aldığı sonucu çıkmaktadır. Bu oran arttıkça bankaların performansı açısından olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

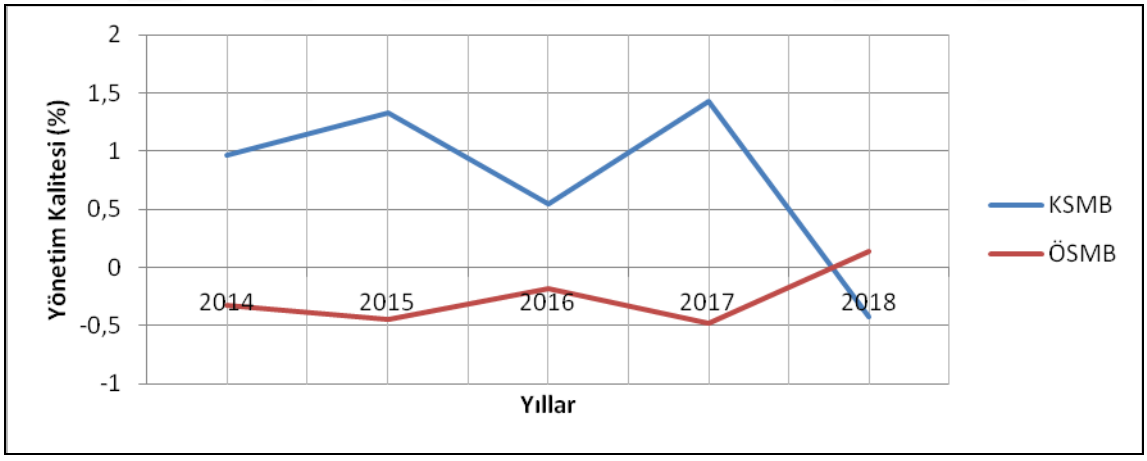
❖ ***Yönetim Kalitesi Bileşeninin Değerlendirilmesi***

Tablo 11'de ve Grafik 4'te CAMELS bileşenlerinden yönetim kalitesi oranlarını ve grafiğini göstermektedir. Tablo 12'de ise bileşeni oluşturan oranların sektör değerlerine ve yıllık banka grupları değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 11: Yıllar İtibariyle M-Yönetim Kalitesi Bileşeni

Yıl	Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları	Özel Sermayeli Mevduat Bankaları
2014	0,96	-0,33
2015	1,33	-0,45
2016	0,54	-0,18
2017	1,43	-0,48
2018	-0,43	0,14
Ort.	0,77	-0,26

Grafik 4: Yıllar İtibariyle M-Yönetim Kalitesi Bileşeni Grafiği

Bankalarda, finansal oranlar aracılığıyla yönetim kalitesi performansı ölçülebildiği gibi çalışanların eğitim seviyesi ve yönetimdeki uzmanlık açısından da değerlendirilebilmektedir. Bu sebeple yönetim kalitesi bileşeni diğer bileşenlere göre ölçümü ve bunun sonucunda değerlendirilmesi daha zor bir bileşendir. Bu bölümde

finansal verilerden faydalanarak yönetim kalitesinin değerlendirilmesi ve yorumlanması yapılacaktır.

Yönetim kalitesi bileşeni hesaplanırken dört farklı finansal orandan faydalanılmıştır. Bunlar: M1 (Toplam Faaliyet Gelirleri/Toplam Varlıklar), M2 (Faiz Dışı Gelirler(Net)/Diğer Faaliyet Giderleri), M3 (Şube Başına Net Kâr) ve M4 (Personel Gideri/Diğer Faaliyet Giderleri)'tür. Bu oranlardan M1, M2 ve M3 bileşeni pozitif yönde etkilerken, M4 oranı negatif yönde etkilemektedir. Bileşen ağırlıkları ise dört oran için de %25 olarak belirlenmiştir.

İncelenen yıllar itibariyle genel olarak kamu sermayeli mevduat bankalarının yönetim kalitesi performansı ön plana çıkmaktadır. 2014 yılından 2017 yılına kadar dalgalı seyir izleyen kamu sermayeli mevduat bankaları 2017 yılından itibaren yönetim kalitesi bileşeni açısından hızlı bir düşüşe geçmiştir. Kamu sermayeli mevduat bankalarına göre daha düşük ancak daha durağan bir performans izleyen özel sermayeli mevduat bankaları, yönetim kalitesi açısından 2018 yılında kamu sermayeli mevduat bankalarının önüne geçerek daha iyi bir performans sergilemiştir.

Tablo 12: Grup Bazında Yönetim Kalitesi Oranları

	2014	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
M1					
Sektör Ort.	7,1	7,1	7,3	7,8	9,7
KSMB	7,3	7,3	7,6	7,9	9,9
ÖSMB	7,7	7,8	8,0	8,4	11,7
M2					
Sektör Ort.	57,7	47,4	61,0	48,8	91,0
KSMB	62,0	55,8	62,8	61,8	84,7
ÖSMB	53,7	41,9	58,2	41,9	110,7
M3 (Milyon TL)					
Sektör Ort.	2	2	3	4	5
KSMB	2,3	2,5	3,1	4,1	3,8
ÖSMB	1,7	1,8	2,6	3,2	3,7
M4					
Sektör Ort.	42,4	40,4	42,9	42,8	41,7
KSMB	42,0	40,5	42,5	40,7	39,4
ÖSMB	46,7	44,5	45,8	46,8	45,8

Tablo 12'de yönetim kalitesi bileşenini oluşturan M1 oranı, toplam faaliyet gelirinin toplam varlıklara oranını göstermekte olup ilgili yıllarda hem kamu sermayeli mevduat bankalarının hem de özel sermayeli mevduat bankalarının sektör ortalaması üzerinde bir performans sergilediği görülmektedir. Bunun yanında, ilgili yıllarda özel sermayeli mevduat bankalarının kamu sermayeli mevduat bankalarına göre daha iyi performans gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Bileşeni pozitif etkileyen bu oranın yüksek çıkması banka performansı açısından önemlidir. Bileşeni oluşturan bir diğer oran olan M2, faiz dışı gelirlerin (net) diğer giderlere olan oranını göstermektedir. Bu oranın yüksek çıkması bankalar açısından olumlu olarak değerlendirilecektir. Bu orana bakıldığında 2017 yılana kadar kamu sermayeli mevduat bankaları özel sermayeli mevduat bankaları ve sektör ortalamasına göre daha iyi bir performans sergilerken, 2018 yılında hem sektör ortalamasının oldukça altına düşmüş hem de özel sermayeli mevduat bankalarının altında bir performans sergilemiştir. Ancak beş yıllık sürece bakıldığında kamu sermayeli mevduat bankalarının daha iyi performansa sahip olduğu söylenebilir. Şube başına net kâr rakamlarını gösteren M3 oranı, kamu sermayeli mevduat bankaları açısından 2014 yılından 2017 yılına kadar özel sermayeli mevduat bankaları ve sektör ortalamaları üzerinde seyrederken 2018 yılında sektör ortalamasının altına düşmüştür. Şube başına net kâr rakamlarına bakıldığında, kamu sermayeli mevduat bankaları 4,1 milyon TL ile en yüksek değerini 2017 yılında almıştır. Özel sermayeli mevduat bankaları ise 3,7 milyon TL ile en yüksek performansını 2018 yılında göstermiştir. Sektör ortalamasına bakıldığında ise 2018 yılında en yüksek değeri olan 5 milyon TL'ye ulaşmıştır. Personel giderlerinin diğer faaliyet giderlerine olan oranını gösteren M4 oranı yükseldikçe bu durum bankalar açısından olumsuz değerlendirilmektedir. Bu oran kamu sermayeli mevduat bankalarında beş yıllık dönemde sektör ortalamasına yakın seyrederken, özel sermayeli mevduat bankalarında ise kamu sermayeli mevduat bankalarından ve sektör ortalamasından yüksek seyretmiştir. M4 oranı için yüksek oranlar olumsuz olarak yorumlandığından bu oran açısından beş yıllık dönemde kamu sermayeli mevduat bankalarının performansının daha iyi olduğu söylenebilir.

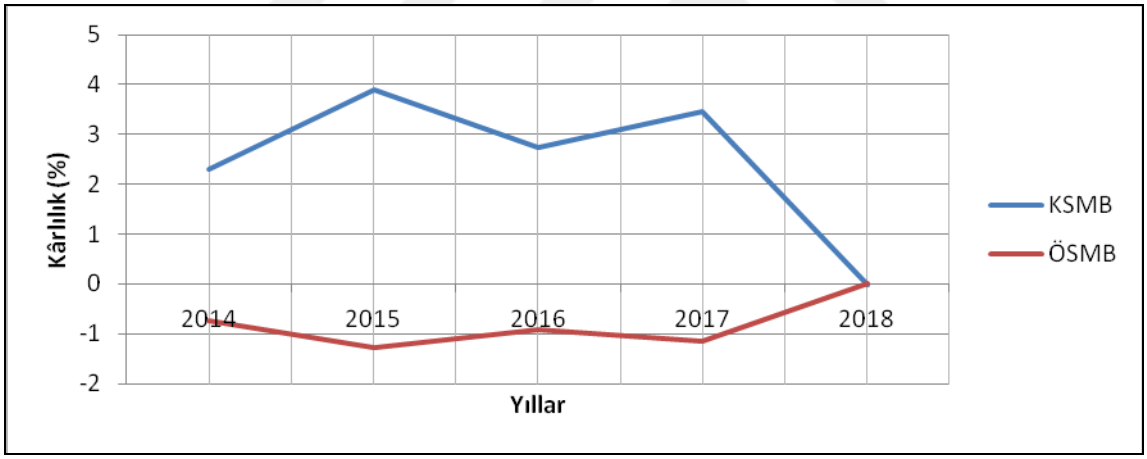
❖ ***Kârlılık Bileşeninin Değerlendirilmesi***

Tablo 13'de ve Grafik 5'de CAMELS bileşenlerinden kârlılık oranlarını ve grafiğini göstermektedir. Tablo 14'te ise bileşeni oluşturan oranların sektör değerlerine ve yıllık banka grupları değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 13: Yıllar İtibariyle E-Kârlılık Bileşeni

Yıl	Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları	Özel Sermayeli Mevduat Bankaları
2014	2,30	-0,75
2015	3,90	-1,29
2016	2,73	-0,91
2017	3,46	-1,15
2018	-0,01	0,00
Ort.	2,48	-0,82

Grafik 5: Yıllar İtibariyle E-Kârlılık Bileşeni Grafiği

Tüm işletmelerde olduğu gibi bankalar da kâr amacıyla faaliyetlerini sürdürmektedirler. Varlıklarını sürdürebilmek ve finansal performanslarını artırmak amacıyla kâr sağlamak durumundadırlar.

İlgili yıllar itibariyle analiz edilen banka grupları arasında farklılık bulunmaktadır. İncelenen beş yıllık zaman diliminde kamu sermayeli mevduat bankaları özel sermayeli mevduat bankalarına göre daha iyi bir performans sergilemiştir. 2014 yılından 2017 yılına kadar dalgalı bir kârlılık yüzdesine sahip olan kamu sermayeli mevduat bankaları 2017

yılından itibaren önemli bir düşüş yaşamıştır. 2014-2017 yılları arasında özel sermayeli mevduat bankalarında kârlılık performansı kamu sermayeli mevduat bankalarına göre daha az farklarla dalgalanma yaşasa da 2017 yılından sonra kârlılık performanslarını artırarak 2018 yılında kamu sermayeli mevduat bankalarını yakalamışlardır.

E (kârlılık)bileşenini etkileyen dört adet finansal oran bulunmaktadır. Bunlar; E1 (Toplam Gelirler/Toplam Giderler), E2 (Vergi Öncesi Kâr/Toplam Varlıklar), E3 (Net Dönem Kârı(Zararı)/Özkaynaklar) ve E4 (Net Dönem Kârı(Zararı)/Toplam Varlıklar)'tür. E1 ve E2 oranları bileşeni %20 etkilerken, E3 ve E4 oranları %30 oranında etkilemektedir. Tüm oranların bileşeni etkileme yönü ise pozitiftir.

Tablo 14: Grup Bazında Kârlılık Oranları

	2014	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
E1					
Sektör Ort.	142,2	138,1	146,8	144,7	155,5
KSMB	143,2	139,3	148,4	142,7	140,2
ÖSMB	136,3	132,5	138,8	134,9	155,3
E2					
Sektör Ort.	1,6	1,4	1,8	1,9	1,7
KSMB	1,7	1,7	1,8	1,9	1,4
ÖSMB	1,4	1,1	1,4	1,4	1,6
E3					
Sektör Ort.	12,0	10,8	13,5	14,9	13,8
KSMB	14,8	14,1	15,5	17,4	13,5
ÖSMB	11,1	9,3	11,0	11,2	11,4
E4					
Sektör Ort.	1,4	1,2	1,5	1,7	1,5
KSMB	1,5	1,5	1,5	1,6	1,3
ÖSMB	1,2	1,0	1,2	1,2	1,3

Tablo 14'te bileşenleri oluşturan dört adet orana ve bu oranları ilgili yıllar içerisinde banka grupları değerlerine ve sektör değerlerine yer verilmiştir. Buna göre E1 oranı kamu sermayeli mevduat bankalarında 2014-2016 yılları arasında sektör ve kamu sermayeli mevduat bankalarının üzerinde değerler alırken 2017 yılında sektör değerinin altında ve 2018 yılında hem sektör hem de özel sermayeli mevduat bankalarının altında bir değer almıştır. Vergi öncesi kârın toplam varlıklara oranını gösteren E2 oranı ise ilgili yılların ortalamasına bakıldığında yine kamu sermayeli mevduat bankalarının öne çıktığı

görülmektedir. 2014 ve 2015 yıllarında sektör ve özel sermayeli mevduat bankalarından iyi performans gösteren kamu sermayeli mevduat bankları, 2016 ve 2017 yıllarında sektör ortalamasına paralel bir performans sergilemiş ve 2018 yılında bir miktar bozulma yaşayarak sektör ve özel sermayeli mevduat bankalarının altına gerilemiştir. Net dönem kârının veya zararının, öz kaynaklara oranını gösteren E3 oranı, 2014-2017 yılları arasında kamu sermayeli mevduat bankaları sektör ve özel sermayeli mevduat bankalarının üzerinde performans sergilemiştir. 2018 yılında ise önemli bir düşüş göstermiş ve sektör ortalamasının altına gerilemiştir. Özel sermayeli mevduat bankaları, beş yıllık dönemde hem sektör hem de kamu sermayeli mevduat bankalarının altında performans sergilemişlerdir. Özel sermayeli mevduat bankalarını en kötü performansını %9,3 ile 2015 yılında, en iyi performansını ise %11,4 ile 2018 yılında gerçekleştirmiştir. E4 oranında diğer oranlarda olduğu gibi kamu sermayeli mevduat bankaları 2016 yılına kadar sektör ortalaması üzerinde performans sergilerken, bu yıldan itibaren düşüş yaşayarak 2018 yılında sektör ortalamasının altına gerilemiştir. Özel sermayeli mevduat bankaları ise 2017 yılına kadar düşük performans sergilerken 2018 yılında kamu sermayeli mevduat bankaları ile aynı oranda performans sergilemiş ancak sektör ortalaması olan %1,5 in üzerine çıkamamıştır.

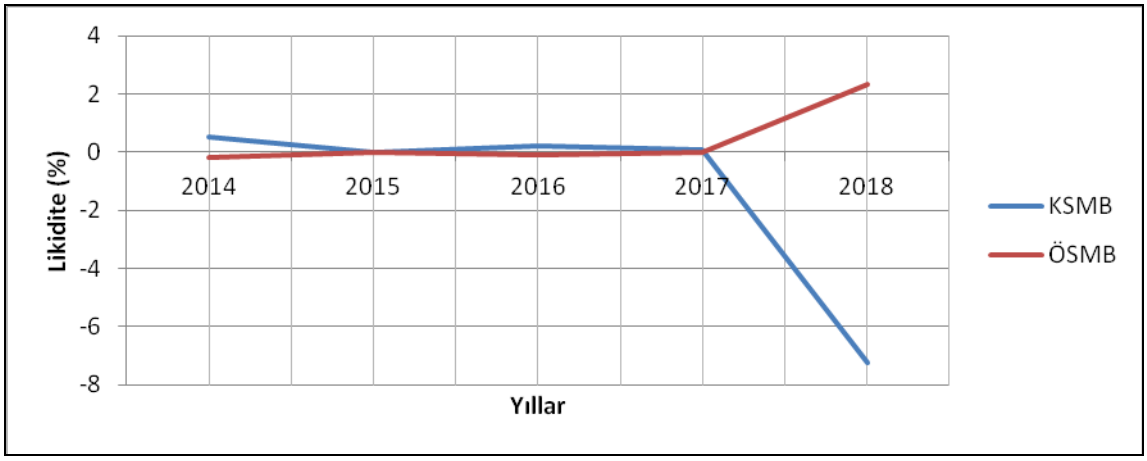
❖ ***Likidite Bileşeninin Değerlendirilmesi***

Tablo 15'te ve Grafik 6'da CAMELS bileşenlerinden likidite oranlarını ve grafiğini göstermektedir. Tablo 16'da ise bileşeni oluşturan oranların sektör değerlerine ve yıllık banka grupları değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 15: Yıllar İtibariyle L-Likidite Bileşeni

Yıl	Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları	Özel Sermayeli Mevduat Bankaları
2014	0,52	-0,17
2015	0,01	0,00
2016	0,23	-0,08
2017	0,08	-0,03
2018	-7,01	2,34
Ort.	-1,23	0,41

Grafik 6: Yıllar İtibariyle L-Likidite Bileşeni Grafiği

Likidite, bankaların finansal yapıları için oldukça önemli bir etkendir. Bankaların güçlü likidite yapıları, olası finansal risklere karşı koruma ve bankalara varlıklarını sürdürebilme imkânı vermektedir. Likidite riski ile karşı karşıya olan bankalar, borçlarını zamanında ödeyemez duruma gelebilmekte ve finansal krizlerde veya kötü ekonomik koşullarda önemli risklerle karşı karşıya kalabilmektedir. Likidite riskinin asgari düzeyde tutulması, bankalar açısından finansal performans artırıcı bir etkendir. Tüm bunların yanında, likidite riski ile getiri arasındaki ters yönlü ilişki nedeniyle likidite dengesinin iyi bir şekilde yönetilebilmesi gerekmektedir. Yüksek likidite düşük getiriye, düşük likidite ise iflas etmeye neden olabilmektedir.

İncelenen beş yıllık dönemde kamu sermaye mevduat bankalar ile özel sermayeli mevduat bankaları birbirine yakın bir performans sergilemiştir. Özellikle 2015 ve 2017 yıllarında birbirine oldukça yakın değerler alan iki banka grubu genel olarak pozitif performans sergilemiştir. 2017 yılında özel sermayeli mevduat bankaları önemli bir performans göstererek kamu sermayeli mevduat bankalarını geçmiş, kamu sermayeli mevduat bankaları ise performansında önemli derecede bir kayıp yaşamıştır. Sonuç olarak, analiz yapılan beş yıllık döneme bakıldığında, özel sermayeli bankalar özellikle 2018 yılında gösterdikleri olumlu performans ile kamu sermayeli mevduat bankalarına göre daha iyi performans göstermişlerdir.

Analizde, likidite bileşenini oluşturan dört adet oran bulunmaktadır. Bunlar; L1 (Likit Varlıklar/Toplam Varlıklar), L2 (Yp Likit Varlıklar/Yp Yükümlülükler), L3 (Likit

Varlıklar/Kısa Vadeli Yükümlülükler) ve L4 (Likit Varlıklar/(Mevduat+Mevduat Dışı Kaynaklar))'tür. Belirlenen bu dört oranın ağırlığı bileşene %25 olarak eşit oranda dağılmış ve oranlarının tümü bileşeni pozitif yönde etkilemektedir.

Tablo 16: Grup Bazında Likidite Oranları

	2014	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
L1					
Sektör Ort.	27,6	26,3	25,1	24,3	13,7
KSMB	26,9	25,2	23,9	23,6	10,2
ÖSMB	25,1	25,4	23,9	23,8	17,1
L2					
Sektör Ort.	33,5	33,5	31,0	29,1	22,4
KSMB	42,7	41,4	38,2	35,8	22,4
ÖSMB	33,6	34,9	33,2	31,5	29,5
L3					
Sektör Ort.	52,9	50,6	47,4	44,8	26,8
KSMB	46,7	44,4	41,1	40,2	18,0
ÖSMB	59,3	50,4	43,2	42,2	41,8
L4					
Sektör Ort.	34,1	32,3	30,9	30,0	17,3
KSMB	31,8	29,7	28,1	27,9	12,2
ÖSMB	30,7	31,0	29,1	29,3	21,8

Tablo 16'ya bakıldığında likit varlıkların toplam varlıklara oranını gösteren L1 oranı 2014-2017 yılları arasında her iki banka grubu arasında yakın değerler almış ancak bu dönemlerde her iki banka grubu da sektör ortalaması altında kalmıştır. 2014 yılında en yüksek performans değerlerini alan sektör ve bankalar 2018 yılında ciddi bir düşüş yaşamıştır. 2018 yılında en çok performansı düşen banka grubu kamu sermayeli mevduat bankaları olmuştur. 2017 yılına göre %50'den fazla düşüş yaşayan performans sektör ortalaması ve özel sermayeli banka grubunun çok altında kalmıştır. Bu dönemde özel sermayeli mevduat banka grubu da düşüş yaşamış ancak kamu sermayeli mevduat bankalarının üzerinde bir performans sergilemiştir. Yabancı para likit varlıkların yabancı para yükümlülüklere oranını gösteren L2 oranı ilgili dönemlerde her iki banka grubunda da sektör ortalamasının üzerinde bir performans sergilediği görülmektedir. 2017 yılına kadar kamu sermayeli mevduat bankaları daha iyi bir performansa sahipken, 2018 yılında önemli bir kayıp yaşayarak özel sermayeli mevduat bankalarının altında performans sergilemiştir. L3 oranına baktığımızda ilgili dönemler itibariyle özel sermayeli mevduat bankalarının

daha üstün performans sergiledikleri görülmektedir. 2014 yılında %59,3 ile en yüksek değerini almış ve sektör ortalamasının da üzerinde performans sergilemiştir. En düşük değerini 2018 yılında almasına karşın, sektörün ve kamu sermayeli mevduat bankalarının çok üzerinde bir performans sergilemiştir. Son olarak L4 oranına bakıldığında 2014 yılı dışında özel sermayeli mevduat bankalarının daha üstün performans sergiledikleri gözlemlenmektedir. 2014-2017 yılları arasında dönemler itibariyle birbirine yakın performans sergileyen özel sermayeli mevduat bankalarının performansı 2018 yılında sektör ile birlikte düşmüş ancak sektör ortalaması ve kamu sermayeli mevduat bankalarının üzerinde bir performans sergilemiştir. Kamu sermayeli mevduat bankaları en yüksek performansını %31,8 ile 2014 yılında gerçekleştirirken, 2018 gösterdiği %12,2 performans ile önemli bir düşüş yaşamıştır. Analizi yapılan dönemlere genel olarak bakıldığından özel sermayeli mevduat bankalarının daha iyi performans sergiledikleri sonucu çıkmaktadır.

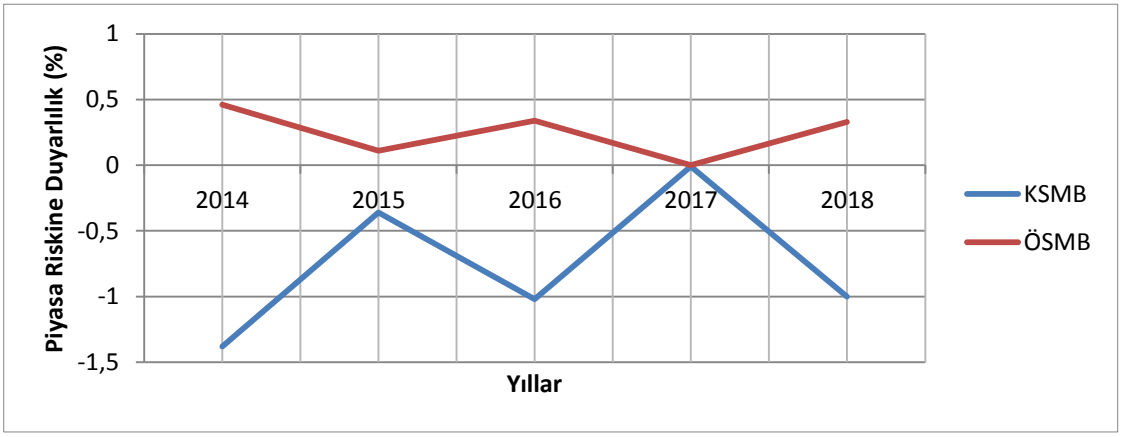
❖ ***Piyasa Riskine Karşı Duyarlılık Bileşeninin Değerlendirilmesi***

Tablo 17 ve Grafik 7, CAMELS bileşenlerinden piyasa riskine karşı duyarlılık oranlarını ve grafiğini göstermektedir. Tablo 18'de ise bileşeni oluşturan oranların sektör değerlerine ve yıllık banka grupları değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 17: Yıllar İtibariyle S-Piyasa Riskine Duyarlılık Bileşeni

Yıl	Kamu Sermayeli Mevduat Bankaları	Özel Sermayeli Mevduat Bankaları
2014	-1,38	0,46
2015	-0,36	0,11
2016	-1,02	0,34
2017	-0,01	0,00
2018	-1,00	0,33
Ort.	-0,75	0,25

Grafik 7: Yıllar İtibariyle S-Piyasa Riskine Duyarlılık Bileşeni Grafiği

Piyasa riskine karşı duyarlılık, bankaların taşımış oldukları risklerin yanında, finansal piyasaların meydana getirdiği olumsuz ekonomik koşulların sebep olduğu zarar veya beklenenden daha düşük gerçekleşen kârlılık olarak açıklanabilmektedir. Finansal piyasalarda yaşanan; faiz, kur dalgalanmaları, pay senetlerinde yaşanan fiyat değişimleri gibi değişkenler piyasa risklerine örnek olarak gösterilebilir.

Analizin yapıldığı beş yıllık döneme bakıldığında özel sermayeli mevduat bankalarının daha iyi performans sergiledikleri görülmektedir. Piyasa riskine karşı daha duyarlı olan kamu sermayeli mevduat bankalarını en düşük performans değerini 2014 yılında almıştır. 2017 yılında kamu ve özel sermayeli mevduat bankalarının piyasa riskine karşı duyarlılık oranları, sıfıra yakın olup birbiri ile benzer oranlarda performans sergilemişlerdir. 2018 yılına bakıldığında, kamu sermayeli mevduat bankalarının duyarlılıkları artarken özel sermayeli mevduat bankalarının bu konudaki performansları yükselmiştir. İncelenen beş yıllık döneme bakıldığında özel sermayeli mevduat bankalarının piyasa riskine karşı duyarlılık bileşeninde daha iyi performans gösterdiği söylenebilir.

Yapılan analizde, piyasa riskine karşı duyarlılık bileşenine dört adet oran dahil edilerek hesaplama yapılmıştır. Bunlar; S1 (Finansal Varlıklar(Net)/Toplam Varlıklar), S2 (Faiz Dışı Gelirler(Net)/Toplam Varlıklar), S3 (Faiz Gelirleri/Toplam Varlıklar) ve S4 (Yabancı Para Varlıklar/Yabancı Para Yükümlülükler)'tür. Belirlenen bu dört oranın

ağırlığı bileşene %25 olarak eşit oranda dağılmıştır. Bu oranlardan S1 bileşeni negatif yönde etkilerken, diğer oranlar pozitif yönde etkilemişlerdir.

Tablo 18: Grup Bazında Piyasa Riskine Duyarlılık Oranları

	2014	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
S1					
Sektör Ort.	17,3	16,0	15,2	14,5	29,9
KSMB	19,4	16,8	15,6	14,9	28,2
ÖSMB	13,1	13,1	11,9	11,3	29,9
S2					
Sektör Ort.	1,3	1,0	1,2	0,9	0,9
KSMB	1,2	1,0	1,0	1,0	0,8
ÖSMB	1,4	1,0	1,3	0,9	1,3
S3					
Sektör Ort.	7,1	7,1	7,3	7,8	9,7
KSMB	7,3	7,3	7,6	7,9	9,9
ÖSMB	7,7	7,8	8,0	8,4	11,7
S4					
Sektör Ort.	84,0	85,7	88,6	83,1	87,7
KSMB	94,6	96,1	100,6	94,3	94,6
ÖSMB	82,3	81,7	82,2	75,0	84,1

Tablo 18'de net finansal varlıkların toplam varlıklara oranını gösteren S1 oranı, incelenen yıllara bakıldığında özel sermayeli mevduat bankalarının daha iyi bir performans sergilediği görülmektedir. S1 oranının artması bankalar açısından olumsuz bir performans göstergesi olması sebebiyle bu oranın düşük tutulmasında yarar vardır. 2018 yılı dışında kalan dönemlerde özel sermayeli mevduat bankaları sektör ve kamu sermayeli mevduat bankalarından daha düşük çıkan oranlar ile iyi performans sergilemiştir. 2018 yılında ise her iki banka grubunun yükselmesi yanında sektör ortalaması da yükselmiştir. Ancak bu dönemde kamu sermayeli mevduat bankalarının çok az bir farkla daha iyi performans göstermiştir. S2 oranına baktığımızda genel itibariyle özel sermayeli mevduat bankaları daha iyi performans sergilemişlerdir. 2017 yılında kamu sermayeli mevduat bankalarının çok az altında, sektör ortalaması ile aynı seviyede bir performansa sahiptir. Kamu sermayeli mevduat bankaları ise incelenen yıllarda sektör ortalaması ile yakın bir performans izlemiştir. Faiz gelirlerinin, toplam varlıklara olan oranını gösteren S3 oranı, ilgili yıllarda özel sermayeli mevduat bankaları açısından daha iyi geçmiştir. Bankalar

açısından önemli bir gösterge olan bu oranın yüksek çıkması bankaların finansal performanslarını pozitif yönde etkilemektedir. Özel sermayeli mevduat bankaları beş yıllık dönemde sektör ve kamu sermayeli mevduat bankalarından daha yüksek bir performans göstermiştir. Kamu sermayeli mevduat bankaları sektör ortalamasına yakın bir performans göstermiş ve en yüksek değerini 2018 yılında almıştır. Yabancı para varlıkların, yabancı para yükümlülüklere oranının gösteren S4 oranı, bankalar için döviz kuru riskine karşı önemli bir göstergedir. Bu oranın yüksek çıkması, ilgili bankanın veya banka gruplarının piyasada oluşabilecek döviz kuru riskine karşı koruyabilecektir. İncelenen dönemler itibariyle kamu sermayeli mevduat bankalarının daha iyi bir performans sergiledikleri görülmektedir. Sektör ve özel sermayeli mevduat bankalarına göre daha iyi performans gösteren kamu sermayeli mevduat bankaları, en yüksek değerini %100,6 ile 2016 yılında almıştır. Özel sermayeli mevduat bankaları ise analiz edilen beş yıllık dönemde, sektör ortalamasının bir miktar altında performans göstermiştir. Özel sermayeli mevduat bankaları en iyi performansını kur ataklarının yoğunlaştığı 2018 yılında göstermiştir. İlgili yılda, piyasada oluşabilecek döviz kuru riskine karşı daha korumacı bir politika izledikleri sonucuna ulaşılabilir.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Finansal piyasalarda fon arz eden ve fon talep eden taraflar için en önemli aracı kurumlar olan bankaların yapıları gereği taşımış oldukları yüksek riskler nedeniyle, gerek kamu otoriterleri gerekse özel olarak kurulmuş bazı denetim firmalarınca yakın takip ve denetim altında bulundurulması gerekmektedir. Daha önce ulusal düzeyde olan finansal piyasalar, küreselleşme ve serbestleşmenin etkisiyle daha fazla riske maruz kalabilmektedir. Finansal piyasaların taşıdıkları riskin artması, direkt olarak bankacılık sektörünü etkileyeceğinden, bankalar açısından denetim ve performans analizlerinin önemi daha da artmıştır. Bankaların taşımış oldukları riskleri en aza indirmeyi amaçlayan, geçmişten günümüze kadar bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler uluslararası boyutta olduğu gibi yurtiçinde de bazı düzenlemeler yapılması zorunluluk haline gelmiştir. Uluslararası alanda bunun en önemli örneği Basel kriterleridir. Basel kriterleri ile birlikte bankaların asgari sermaye yeterlilik oranı gibi bazı mali sorumluluklar getirmiştir. Belirlenen bu sorumluluklar ile birlikte oluşabilecek olası ekonomik krizlere karşı bankacılık sektörünün korunması amaçlanmıştır.

Bankacılık sektöründe oluşabilecek başarılar veya başarısızlıklar direkt veya dolaylı bir şekilde ülke ekonomisini ve reel sektörü etkileyebilmektedir. Bu nedenle, bankaların finansal yapılarının doğru ve zamanında analiz edilmesi, gerekli hukuki ve ekonomik altyapı açısından düzenlemeler ile birlikte denetimin zamanında ve eksiksiz olarak yapılması hayati önem taşımaktadır. Bu şekilde kontrol altında tutulan bankacılık sektörü, olası küresel veya ulusal krizlerden daha az etkilenerek finansal yapılarını koruyabilecek ve oluşabilecek krizlerin reel sektörlere etkisi kısıtlanmış olacaktır. Denetim ve performans değerlendirme amacıyla günümüzde yaygın olarak kullanılan kuruluşlar olan uluslararası derecelendirme kuruluşlarının bankalar bazında ve sektör bazında yayımladığı raporlar ve değerlendirmeler de bankacılık sektörü açısından büyük önem arz etmektedir. Derecelendirme kuruluşlarının değerlendirmeleri ile değerlendirilen bankaya özgü riskler, bankaların olumlu veya olumsuz finansal durumları hakkında banka yatırımcıları ve diğer bütün finansal sistem tarafları için önemli bilgiler içermektedir. Tüm bunların yanında bankaların kendi içinde yaptıkları finansal analizlerde bulunmaktadır. Bunlardan biri de

Amerika'da ortaya çıkan, uzaktan denetim amacı taşıyan CAMELS Derecelendirme Sistemi'dir. Birçok ülkede kabul edilen bu yöntem ile banka performanslar, belirlenmiş olan bazı finansal oranlar yardımıyla değerlendirilebilmektedir. CAMELS analizinde kullanılan; sermaye yeterliliği oranı, varlık kalitesi oranı, yönetim kalitesi oranı, kârlılık oranı, likidite oranı ve piyasa riskine karşı duyarlılık oranı gibi altı ana orandan faydalanılmaktadır. Başta Amerika olmak üzere, dünyada birçok ülkede kullanılan bu analiz yöntemi Türkiye'de BDDK tarafından, bankaların finansal performanslarını ölçmek ve değerlendirmek amacıyla yapılmakta olup analiz sonucunda ulaşılan sonuçlara kamuoyu ulaşamamaktadır.

Dünyada ve Türkiye'de yaşanan krizler finansal piyasaların en önemli kurumları olan bankaların performanslarının ölçülmesi, finansal oranlarının sürekli olarak izlenmesi ve denetim altında tutulmasını daha önemli hale getirmiştir. Yaşanan krizlerde ilk ve en fazla bankalar etkilenmiş ve bankalardan sonra da reel sektörlere sıçramıştır. Yaşanabilecek krizlere karşı önlem amacıyla bankaların performans durumları ve mali yapıları, yapılan bu gibi performans değerleme analizleri ile önceden öngörülüp, krizlerin etkisini olabildiğince en az seviyede tutulması bankalar açısından oldukça önemlidir. Yapılan bu analizde, 2014-2018 yılları arasında yaşanan döviz kuru ve faiz dalgalanmalarına karşı kamu sermayeli mevduat banka grubu ve özel sermayeli mevduat banka grubu incelenmiş ve oluşan piyasa risklerine karşı sergiledikleri performans ve finansal oranlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Analiz sonucunda çıkan oranlar açısından iki banka grubu kendi arasında ve sektör ortalaması verilerine bakarak yorumlanmaya çalışılmıştır.

Yapılan analiz sonucunda incelenen yıllar itibariyle banka gruplarına uygulanan bileşik CAMELS performans değerleme sonuçlarına göre 2014 yılından 2017 yılına kadar kamu sermayeli mevduat bankaları daha iyi performans sergilemiş ancak 2018 yılında kamu sermayeli mevduat bankalarının performanslarında bozulma yaşanmıştır. Özel sermayeli mevduat bankalarına bakıldığında, 2018 yılı öncesinde kamu sermayeli mevduat bankalarına göre daha düşük performans sergilemiş ancak 2018 yılında daha yüksek bir performans ortaya koymuşlardır. Sonuç olarak, incelenen beş yıllık dönemin ortalaması alındığında kamu sermayeli mevduat bankalarının ortalama bileşik CAMELS performans

değeri 4,14 iken özel sermayeli mevduat bankalarının ortalama değeri ise -1,38 olarak çıkmıştır. Bu neticede ilgili yıllarda kamu sermayeli mevduat bankalarının daha üstün performans sergiledikleri sonucuna ulaşılabilmektedir. Öne çıkan veya daha düşük performans gösteren banka gruplarının, hangi bileşenden veya bileşenleri oluşturan hangi finansal oran veya oranlardan kaynaklandığı yıllara göre ayrıca incelenmiş ve karşılaştırma yapılmıştır. İncelenen dönemde; sermaye yeterliliği, varlık kalitesi, yönetim kalitesi ve kârlılık bileşenlerinde kamu sermayeli mevduat bankaları daha iyi performans gösterirken, likidite ve piyasa riskine karşı duyarlılık bileşenlerinde özel sermayeli mevduat bankaları daha iyi performans göstermiştir.

CAMELS bileşenlerinden sermaye yeterliliği bileşeninde en iyi performansı kamu sermayeli mevduat bankaları göstermiştir. Analizi yapılan beş yıllık süreçte sermaye yeterliliği oranı açısından, hem kamu mevduat bankaları hem de özel sermayeli mevduat bankaları Basel kriterlerinde belirlenen oranın altına düşmemiştir. Kamu sermayeli mevduat bankalarının beş yıllık sermaye yeterliliği oranı ortalaması %14,77 gerçekleşirken, bu oran özel sermayeli mevduat bankalarında %15,62 olarak gerçekleşmiştir. Beş yıllık dönemde sermaye yeterlilik oranında Basel II kriterlerinde belirtilen %8'in altına düşülmemiştir. Her iki banka grubu da oluşabilecek krize karşı önlemini almış ve bankalar açısından önemli bir oran olan sermaye yeterliliği oranını yüksek tutmuşlardır. Krize karşı önlem olarak sermaye yeterlilik oranlarını güvenli seviyelerde tutmaya çalışan bankalar, atıl kalan sermayeden gelebilecek getiriden ödün vermiş olsa da bankaların ekonomik sağlamlığı açısından önemlidir. Ancak genel piyasa yapısı ve ekonomik durumlar gözetilerek oluşturulan sermaye yeterlilik oranı yasal sermaye yeterlilik oranları yerine tercih edilebilir.

Varlık kalitesine bakıldığında, değerlendirilen yıllarda genel olarak kamu sermayeli mevduat bankalarının daha iyi performans sergiledikleri sonucuna ulaşılmaktadır. 2014 yılında özel sermayeli mevduat bankaları daha iyi varlık kalitesine sahipken 2015 yılından itibaren kamu sermayeli mevduat bankalarının gerisinde kalmışlardır. Özel sermayeli mevduat bankaları tek pozitif değerini 2014 yılında alırken, bu yıldan itibaren düşüşe geçerek, en düşük değeri 2018 yılında almıştır. Kamu sermayeli mevduat bankaları ise tam tersine, tek negatif değerini 2014 yılında almış ve bu yıldan itibaren yükselerek en yüksek

değerine 2018 yılında ulaşmıştır. Varlık kalitesi bileşenini oluşturan en önemli oranlardan birisi de toplam krediler içerisindeki takipteki kredi payını gösteren orandır. Bu oran açısından analiz edilen yıllara bakıldığında kamu sermayeli mevduat bankalarının daha iyi performans sergiledikleri görülmektedir. Sadece 2014 ve 2015 iyi performans gösteren özel sermayeli mevduat bankaları diğer yıllarda kamu sermayeli mevduat bankalarının gerisinde kalmıştır. Özellikle 2018 yılında yaşanan kur dalgalanmaları ve faizlerdeki yükseliş özel sermayeli mevduat bankalarını daha fazla etkilemiştir. Varlık kalitesi, bankaların finansal gücünü ve varlıklarının taşıdığı risk oranını gösteren bankalar açısından oldukça önemli bir orandır. Aynı zamanda varlık kalitesi, mevcut durumun ve gelecek dönemlerde bankaların finansal kapasite ölçümünde önemli bir veri oluşturmaktadır. Bankaların yapısı gereği varlıkları arasında yüksek orana sahip krediler ve taşıdıkları yüksek riskten dolayı varlık kalitesini ölçen kıstaslar aslında kredi kalitesini ölçme amacını taşımaktadır. Bankaların karlılığı açısından kredi risklerini belli bir düzeyde tutmaları yüksek önem taşımaktadır.

Bankalarda, finansal oranlar aracılığıyla yönetim kalitesi performansı ölçülebildiği gibi çalışanların eğitim seviyesi ve yönetimdeki uzmanlık açısından da değerlendirilebilmektedir. Bu sebeple yönetim kalitesi bileşeni diğer bileşenlere göre ölçümü ve bunun sonucunda değerlendirilmesi daha zor bir bileşendir. İncelenen yıllar itibariyle genel olarak kamu sermayeli mevduat bankalarının yönetim kalitesi performansı ön plana çıkmaktadır. 2014 yılından 2017 yılına kadar dalgalı seyir izleyen kamu sermayeli mevduat bankaları 2017 yılından itibaren hızlı bir düşüşe geçmiştir. Kamu sermayeli mevduat bankalarına göre daha düşük ancak daha durağan bir performans izleyen özel sermayeli mevduat bankaları, yönetim kalitesi açısından 2018 yılında kamu sermayeli mevduat bankalarının önüne geçerek daha iyi bir performans sergilemiştir.

Bankalar varlıklarını sürdürebilmek ve finansal performanslarını artırmak amacıyla kâr sağlamak durumundadırlar. İlgili yıllar itibariyle analiz edilen banka grupları arasında fark bulunmaktadır. İncelenen beş yıllık zaman diliminde kamu sermayeli mevduat bankaları özel sermayeli mevduat bankalarına göre daha iyi bir performans sergilemiştir. 2014 yılından 2017 yılına kadar dalgalı bir kâr performansına sahip olan kamu sermayeli mevduat bankaları 2017 yılından itibaren önemli bir düşüş yaşamıştır. 2014-2017 yılları

arasında özel sermayeli mevduat bankalarında kârlılık performansı kamu sermayeli mevduat bankalarına göre daha az farklarla dalgalanma yaşasa da 2017 yılından sonra kârlılık performanslarını artırarak 2018 yılında kamu sermayeli mevduat bankalarını yakalamışlardır. Kârlılık açısından kamu sermayeli mevduat bankalarının daha iyi performans göstermesi; aktif ve öz kaynak kârlılığının yüksek olması ve diğer faaliyet gelirlerinin özel sermayeli mevduat bankalarına göre daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Likidite, bankaların finansal yapıları için oldukça önemli bir etkendir. Bankaların güçlü likidite yapıları, olası finansal risklere karşı koruma ve bankalara varlıklarını sürdürebilme imkânı vermektedir. Likidite riski ile karşı karşıya kalan bankalar, borçlarını zamanında ödeyemez duruma gelebilmekte ve finansal krizlerde veya kötü ekonomik koşullarda önemli risklerle karşı karşıya kalabilmektedir. Likidite riskinin asgari düzeyde tutulması, bankalar açısından finansal performans artırıcı bir etkendir. Tüm bunların yanında, likidite riski ile getiri arasındaki ters yönlü ilişki nedeniyle likidite dengesinin iyi bir şekilde yönetilebilmesi gerekmektedir. Yüksek likidite düşük getiriye, düşük likidite ise iflas etmeye neden olabilmektedir. İncelenen beş yıllık dönemde kamu sermaye mevduat bankalar ile özel sermayeli mevduat bankaları birbirine yakın bir performans sergilemiştir. Özellikle 2015 ve 2017 yıllarında birbirine oldukça yakın değerler alan iki banka grubu genel olarak pozitif performans sergilemiştir. 2017 yılında özel sermayeli mevduat bankaları önemli bir performans göstererek kamu sermayeli mevduat bankalarını geçmiş, kamu sermayeli mevduat bankaları ise performansında önemli derecede bir kayıp yaşamıştır. Sonuç olarak, analiz yapılan beş yıllık dönemde, özel sermayeli bankalar özellikle 2018 yılında gösterdikleri olumlu performans ile kamu sermayeli mevduat bankalarına göre daha iyi performans göstermişlerdir.

Piyasa riskine karşı duyarlılık, bankaların taşımış oldukları risklerin yanında, finansal piyasaların meydana getirdiği olumsuz ekonomik koşulların sebep olduğu zarar veya beklenenden daha düşük gerçekleşen kârlılık olarak açıklanabilmektedir. Finansal piyasalarda yaşanan; faiz, kur dalgalanmaları, pay senetlerinde yaşanan fiyat değişimleri gibi değişkenler piyasa risklerine örnek olarak gösterilebilir. Analizin yapıldığı beş yıllık döneme bakıldığında özel sermayeli mevduat bankalarının daha iyi performans

sergiledikleri görülmektedir. Piyasa riskine karşı daha duyarlı olan kamu sermayeli mevduat bankalarını en düşük değerini 2014 yılında almıştır. 2017 yılında kamu ve özel sermayeli mevduat bankalarının piyasa riskine karşı duyarlılık oranları sıfıra yakın birbiri ile benzer oranlarda performans sergilemişlerdir. 2018 yılına bakıldığında, kamu sermayeli mevduat bankalarının duyarlılıkları artarken özel sermayeli mevduat bankalarının bu konudaki performansları yükselmiştir. İncelenen beş yıllık döneme bakıldığında özel sermayeli mevduat bankalarının piyasa riskine karşı duyarlılık bileşeninde daha iyi performans gösterdiği söylenebilir.

Türkiye'de 2018 yılında yaşanan ani döviz kuru yükselişleri ve buna bağlı olarak artan faizler ile birlikte bankacılık sektörü olumsuz etkilenmiştir. 2018 yılana girildiğinde faiz oranı %9,25 (TCMB gecelik borç verme faiz oranı) ve USD döviz kuru 3,77 seviyelerindeydi (TCMB). Mart ayından itibaren yükselmeye başlayan döviz kuru 14 Ağustos günü 6,89 seviyesini görerek tarihi bir rekor kırdı. Yaşanan bu ani kur artışlarını önlemek ve düşürmek amacıyla TCMB, faiz oranlarını artırmış (yıl içerisinde %25,50 seviyesine yükselmiştir) ve BDDK swap işlemlerine kısıtlama getirmiştir. BDDK'nın getirmiş olduğu sınırlama ile bankaların yurtdışı yerleşikler ile yaptığı bir tarafı döviz diğer tarafı TL olan para swaplarında, bankaların en son hesapladıkları yasal öz kaynaklarının %50'sini geçemeyecek olup (bu oran BDDK tarafından 15 Ağustos tarihinde %25'e düşürülmüştür), söz konusu limit aşımı giderilinceye kadar yeni bir işlem yapılamayacak ve vadesi gelen işlemler ise yenilenemeyecektir. Yapılan bu değişiklik ile faiz oranları ve döviz kurlarındaki dalgalanmalar sonucunda ortaya çıkan faiz ve kur riskini en aza indirmek amaçlanmıştır. Swap işlemlerine getirilen kısıtlama ile dövize olan talep düşürülerek TL'nin bir miktar değer kazanması sağlanmıştır. Swap işlemlerine getirilen kısıtlama, döviz kurlarını düşürmüş, TL'nin değer kazanmasını sağlamıştır ancak tahvil faizlerini yükselten bir etki yaratmıştır. Alınan önlemin kısa vadede döviz kurlarını düşürmesi gibi olumlu bir etkisi olsa da, uzun vadede tahvil faizlerini artırdığından olumsuz bir etkisi söz konusu olabilecektir. Getirilen kısıtlama ile bankaların TL likidite oranları düşmüş ve performanslarını olumsuz etkilemiştir. Likidite oranlarındaki düşüş, incelenen dönemler içinde en çok kamu sermayeli mevduat bankalarını etkilemiştir. 2014 ile 2017 yılları arasında kamu sermayeli mevduat bankalarının likidite bileşeni düşük ancak pozitif değerler almıştır. BDDK tarafından, bankaların 2018 yılı kârlarını dağıtımı

konusunda tavsiye niteliğinde bazı kararlar alındı. TBB tarafından 16 Kasım 2018 tarihinde bankalara gönderilen yazı ve BDDK tarafından yayınlanan tavsiye niteliğinde karar ile çekirdek sermaye yeterlilik oranı %12'nin (Basel II'ye göre çekirdek sermaye yeterlilik asgari oranı %4,5'tir) altında olan bankaların kâr payı dağıtmaması tavsiye edilmiştir. Böylelikle dağıtılmayan kârların banka bünyesinde kalması ile bankaların sermaye yeterliliği ve likidite oranları açısından güçlendirilmesi amaçlanmıştır. 2018 yılında kamu sermayeli mevduat bankalarının likidite bileşeni önemli oranda düşmüş ve özel sermayeli mevduat bankalarının gerisinde kalmışlardır. Kamu sermayeli mevduat bankalarının devletin yönetiminde bankalar olması ve bozulan ekonomiyi düzeltmek amacıyla öncelikli olarak bu bankaların kullanılması nedeni ile finansal piyasalarda yapılan değişiklikler ve kısıtlamalardan en çok bu banka grubunun etkilendiği söylenebilir.

Kamu sermayeli mevduat bankalarının devlet yönetiminde olması sebebiyle, olumsuz finansal piyasa koşullarından etkilenmeleri halinde uğradıkları zararlar devlet tarafından karşılanabilmektedir. Analizde incelenen dönemler itibariyle kamu sermayeli mevduat bankalarında önemli miktarlarda görev zararları oluşmuştur. Görev zararını kısaca tanımlamak gerekirse; kamu kuruluşları tarafından üretilen mal ve hizmetlerin fiyatlarının maliyetleri altında kalması sonucu uğradıkları zararlardır. Bu kapsamda görev zararını oluşturan tek faktör maliyetin altında satış veya verilen hizmet değildir. Bunun yanında, verilen hizmetin veya satılan malın piyasa fiyatının altında kalması sonucu kaybedilen kârın da eklenmesiyle ortaya çıkmaktadır. Kamu sermayeli mevduat bankalarının ilgili yıllarda oluşan görev zararları; 2014 yılında 1,6 milyar TL, 2015 yılında 2 milyar TL, 2016 yılında 2,6 milyar TL, 2017 yılında 3,2 milyar TL ve son olarak 2018 yılında 3,6 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Kamu bankalarının görev zararları 2014 yılından itibaren sürekli artarak ilerlemiş ve 2018 yılında en yüksek değerine ulaşmıştır. Devletin, ekonomiyi canlandırmak ve bozulan finansal piyasaları kamu bankaları aracılığıyla düzenlemeye çalışması, kamu bankalarının zarar etmesine ve oluşan zararı gidermek için bankalara aktarılan kaynak nedeniyle devlet bütçesi açık vermektedir. Bu açığın giderilmesinden için ise devlet yüksek tutarlarda borçlanmaktadır.

Görüldüğü üzere, finansal piyasalarda herhangi bir dalgalanma birçok finansal aracı tetikleyerek ülke ekonomisini olumsuz etkileyebilmektedir. Finansal sistem içerisindeki en

önemli halkalardan birisi olan bankalar ise ilk etkilenen kurumlar olmaktadır. Bu nedenle bankaların yakından takip edilmesi, denetim altında tutulması ve sürekli olarak performans değerlemesi yapılması büyük önem taşımaktadır. CAMELS modeliyle analiz edilen bankaların performansları; formüle dayalı, objektif ve finansal verileri dâhil edilerek hesaplanmaktadır. Analiz sonrasında elde edilen değerler; yatırımcılara, banka yöneticilerine, analistlere ve finansal piyasaların tüm taraflarına bankaların finansal performansları hakkında objektif bir değerlendirme imkânı sunmaktadır. Geçmiş ve güncel dönemlerin finansal performans analizinin yapıldığı CAMELS performans değerleme yöntemi, erken uyarı sistemi niteliğinde gelecek dönemler açısından bir fikir verebilmekte ve tedbir alınmasını sağlayabilmektedir. Reel sektörü de direkt olarak etkileyen bankacılık sektöründe oluşabilecek bir krizin önceden tespit edilmesi ve önlem alınması ülke ekonomisi ve finansal piyasalar açısından hayati önem taşımaktadır. Finansal piyasalar için bu kadar önemli bankaların finansal performans ölçümünü sadece kamu otoriterlerinin değil, bankaların kendi bünyelerinde de analiz edip sonuçları değerlendirebilmesi, sürekli olarak uygulanması, sektör ve banka açısından doğru bir karar olacaktır.

KAYNAKÇA

1. Kitaplar

AKGÜÇ, Öztin (1998). Finansal Yönetim. İstanbul: Avcıol Basım.

AYDIN, Nurhan; Mehhmet Başar Ve Metin Coşkun (2010). Finansal Yönetim. Ankara: Detay Yayıncılık.

BAKIRCI, Fehim (2006). Üretimde Etkinlik ve Verimlilik Ölçümü Veri

CANDAN, Hasan (2009). Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

COŞKUN, M. Necat, Hakan Naim ARDOR, A. Hakan ÇERMİKLİ vd (2012). Türkiye'de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği.

COŞKUN, Metin (2010). Para Ve Sermaye Piyasaları. Ankara: Detay Yayınları.

ERTÜRK, Mümin (2011). İnsan Kaynakları Yönetimi. İstanbul: Beta Yayınları.

GÜNDOĞDU, Aysel (2018). Finansal Yönetim Temel Teoriler ve Açıklamalı Örnekler. İstanbul: Seçkin Yayınları.

İNCEKARA, Ahmet (2011). Bankacılık Ve Finansal Kurumlar. İstanbul: İktisadi Araştırmalar Vakfı Yayınları.

KAZGAN, Gülten (2012). Türkiye Ekonomisinde Krizler. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

KİNDLEBERGER, Charles P. ve Robert Z. ALİBER (2012). Çılgınlık, Panik ve Çöküş Finansal Krizler Tarihi. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

ÖÇAL, Tezer, Ömer Faruk Çolak, Selahattin Togay Vd (1997). Para Banka Teori Ve Politika. Ankara: Gazi Kitapevi.

PARASIZ, İlker (2000). Modern Bankacılık Teori ve Uygulama. İstanbul: Banksis Yayınları.

SEVİLENGÜL, Orhan (2009). Genel Muhasebe. Ankara:Gazi Kitabevi Yayınları.

TAKAN, Mehmet, Melek Acar Boyacıoğlu (2015). Bankacılık Teori, Uygulama Ve Yöntem. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

2. <u>Makaleler, Bildiriler, Diğer Basılı Yayınlar</u>

ABDULLAYEV, Mezahir (2013). "Türk Bankaclık Sektöründe Dezenflasyon Sürecinde Camels Analizi." Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 37 s. 97-112.

AFŞAR, Aslı (2007). "Finansal Gelişme ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki." Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı(36), 188-198.

AHMEDOV, Turan Ve Elsever Memmedov (2017). "Azerbaycan Bankacılık Sektörünün Camels Analizi: Yabancı Sermayeli 10 Banka." İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi, (4),97-109.

AKGÜÇ, Öztin (2007). "Türkiye'de Yabancı Bankalar." Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı(36), 6-17.

AKTAŞ, Hüseyin ve Mahmut KARGIN (2007). "Türk Bankacılık Sektöründeki Yabancı ve Ulusal Bankaların Finansal Oranlar Açısından Karşılaştırılması" Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 31-47.

ARIÇELİK, Gülçin (2010). Ticari bankalarda performans ölçümü: Camels analizine dayalı bir inceleme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

ATAN, Murat (2007). Risk Yönetimi ve Türk Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama/Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

BALAK, Deniz ve Dilek SEYMEN (1996). "Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Gümrük Birliği'nin Türk Bankacılık Sistemi Üzerindeki Muhtemel Etkileri." TBB Yayınları, Sayı(201), 49-51.

BALASUNDARAM, Nimalathasan (2008). "A Comparative Study of Financial Performance of Banking Sector in Bangladesh - An Application of CAMELS Rating System." Annals of University of Bucharest, Economic and Administrative Series, Number 2 (2008) pp. 141-152.

BEYCAN, Mehmet (2007). Bankalarda Performans Değerlemesi ve Bir Uygulama/Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

BUMİN, Mete (2009). "Türk Bankacılık Sektörünün Karlılık Analizi: 2002-2008." Maliye Finans Yazıları, Sayı(84), 39-60.

CİCOĞLU, Şükrü ve Celal Gökhan ÇİL (2018). "Türkiye'de Uygulanan Basel Kriterleri ve Basel III Kriterlerinin Türk Finans Sistemine Etkileri." Politik Ekonomik Kuram, Cilt 3, 83-104.

ÇİNKO, Murat ve Emin AVCI (2008). "Camels Dereceleme Sistemi ve Türk Ticari Bankacılık Sektöründe Başarısızlık Tahmini." BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi, Cilt.2, Sayı(2), 25-48.

DEMİRAL, Mehmet (2008). Türkiye'de Sıcak Para Hareketleri ve Ekonomik Krizlere Etkisi (1990-2006 Dönemi)/Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

ECER, Fatih (2013). "Türkiye'deki Özel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: 2008-2011 Dönemi." AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Güz 2013, Cilt:13, Yıl:13, Sayı:2, 13:171-189.

EMİR, Mustafa ve Gülay ÇİZGİCİ AKYÜZ (2018). "Türkiye'deki Mevduat Bankalarının Finansal Performans Değerlendirmesi: CAMELS Yaklaşımı." Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 15 Trabzon.

FETTAHOĞLU, Abdurrahman ve Çağlar KILIÇ (2005). "Türk Bankacılık Sektörünüm CAMELS Analizi ile Değerlendirilmesi." 9.Ulusal Finans Sempozyumu, Kapadokya.

GİLBERT, R. Alton, Andrew P. MEYER ve Mark D. VAUGHAN (2000). "The Role of a Camel Downgrade Model in Bank Surveillance." Federal Reserve Bank Of St. Louis, Working Papers Series.

GUPTA, Ruchi CA. (2014). "An Analysis of Indian Public Sector Banks Using Camel Approach." IOSR Journal of Business and Management. Volume 16, 94-102.

GÜNEY, S. & Ilgın, K. S. (2015). "Türk Mevduat Bankalarında CAMELS Modelinin İncelenmesi ve Örnek Bir Uygulama." Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17 (3), 303-331.

IGAN, Deniz, Hala MOUSSAWİ, Alexander F. TİEMAN vd (2019). "The Long Shadow of the Global Financial Crisis: Public Interventions in the Financial Sector." IMF Working Paper, 19/164.

ILGIN, Kübra Saka (2013). Finansal Krizlerin Bankaların Performanslarıa Etkisi: Türk Mevduat Bankalarında CAMELS Modelinin İncelenmesi ve Örnek Bir Uygulama/Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.

İNAN, E. Alpan, (2000). "Banka Etkinliğinin Ölçülmesi ve Düşük Enflasyon Sürecinde Bankacılıkta Etkinlik." Bankacılar Dergisi, Sayı.34 82-96.

KANDEMİR, Tuğrul ve Demirel ARICI (2013). "Mevduat Bankalarında CAMELS Performans Değerleme Modeli Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma (2001-2010)" Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 61-87.

KARAÇOR, Zeynep (2006) "Öğrenen Ekonomi Türkiye: Kasım 2000- Şubat 2001 Krizinin Öğrettikleri." Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı(16), 379-391.

KARAKAŞ, Bülent ve Rengin AK (2003). "Ticari Bankaların Finansal Performanslarının Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri ile İncelenmesi: Borsa İstanbul'da İşlem Gören Bankalar Üzerine Bir Uygulama." İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 1766-1776.

KING, Thomas B., Daniel A. NUXOLL ve Timothy J YEAGER (2006). "Are the Causes of Bank Distress Changing? Can the Researchers Keep Up?." The Federal Reserve Bank of St. Louis Review, Vol.88, No.(1), 57-80.

KÖKSAL, C. Deniz (2001). Veri Zarflama Analizi İle Bankacılıkta Göreceli Verimlilik Ölçümü/Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

KÜÇÜKBIÇAKÇI, Ramazan (2004). "Banka Yeniden Yapılandırma Programları ve Ekonomik Sonuçları." TCMB Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara.

ÖZER, Mehmet Akif (2009). "Performans Yönetimi Uygulamalarında Performansın Ölçümü ve Değerlendirilmesi." Sayıştay Dergisi, Sayı(73), 1-29.

ÖZGÜR, Ersan, (2007). Katılım Bankalarının Finansal Etkinliği ve Mevduat Bankaları ile Rekabet Edebilirliği/Doktora Tezi. Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

ROZZANİ, Nabilah ve Rashidah Abdul Rahman (2013). "Camels and Performance Evaluation of Banks in Malaysia: Conventional Versus Islamic." Journal of Islamic Finance and Business Research Vol. 2. No. 1. Pp. 36 – 45.

SAHAJWALA, Ranjana ve Paul Van den BERGH (2000). "Supervisory Risk Assessment and Early Warning Systems." Basel Committee on Banking Supervision Working Papers.

TİMMİNS, Hannah (2018). "The Global Financial System and Developing Countries." Institute of Development Studies.

TURGUTLU, Evrim Recep KÖK ve Adnan KASMAN (2007). "Türk Sigorta Şirketlerinde Etkinlik: Deterministik ve Şans Kısıtlı Veri Zarflama Analizi." İktisat, İşletme ve Finans Dergisi, 85-102.

URAL, Mert (1999). "Bankacılık Sistemimizde Verimlilik'." Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı(2), 147-157.

ÜNSAL, Aydın ve Sibel DUMAN (2005). "Türkiye'deki Bankaların Performanslarının Temel Bileşenler Yaklaşımı İle Karşılaştırmalı Analizi'." VII. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu, 1-20.

ÜNSAL, Hilmi (2002). "Görev Zararlarının İncelenmesi Ve Değerlendirilmesi." Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 229-244.

3. Elektronik Kaynaklar

KPMG (2018). Bankacılık Sektörel Bakış. https://home.kpmg/tr/tr/home/gorusler/2018/01/sektorel-bakis-2018-bankacilik.html/17.12.2019.

Türkiye Bankalar Birliği. (t.y.). Erişim: 10.11.2019, https://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/Aktif_Buyukluklerine_Gore_Banka_Siralamasi/3762

Türkiye Bankalar Birliği. (t.y.). Erişim: 12.11.2019, https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp

World Bank. (t.y.). Erişim: 15.12.2019, http://siteresources.worldbank.org/EXTABOUTUS/Resources/Financialstability.pdf.

Türkiye Katılım Bankaları Birliği. (t.y.). Erişim: 16.12.2019, http://www.tkbb.org.tr/banka-genel-bilgileri

Türkiye Bankalar Birliği. (t.y.). Erişim: 16.12.2019, https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/banka-bilgileri/bankalar/64

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası. (t.y.). Erişim tarihi: 11.12.2019, https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Temel+Faaliyetler/Para+Politikasi/Merkez+Bankasi+Faiz+Oranlari/faiz-oranlari

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası. (t.y.). Erişim tarihi: 12.12.2019, https://www.tcmb.gov.tr/kurlar/kurlar_tr.html

EKLER

Tablo 19: 2014-2018 Yılları İçin Hesaplanan Referans Değerler

Bileşenler Ve Oranlar	2014	2015	2016	2017	2018
C					
C1	15,10	14,84	14,43	15,69	16,96
C2	11,06	11,07	10,72	10,51	10,86
C3	7,81	4,73	7,20	6,91	7,20
C4	55,32	57,42	52,69	87,60	65,21
A					
A1	4,54	5,05	5,08	5,08	3,66
A2	108,01	109,20	108,65	110,07	102,47
A3	2,75	2,94	3,17	3,19	5,00
A4	66,03	66,70	68,32	68,51	64,63
M					
M1	7,59	7,67	7,88	8,29	11,25
M2	55,77	45,37	59,32	46,87	104,20
M3	1,84	1,93	2,69	3,42	3,71
M4	45,52	43,53	44,99	45,29	44,20
E					
E1	138,06	134,21	141,23	136,83	151,54
E2	1,52	1,27	1,53	1,54	1,52
E3	12,01	10,48	12,14	12,74	11,94
E4	1,29	1,13	1,30	1,34	1,29
L					
L1	25,54	25,36	23,91	23,76	15,34
L2	35,90	36,54	34,42	32,56	27,76
L3	56,18	48,94	42,66	41,72	35,89
L4	30,96	30,70	28,88	28,93	19,41
S					
S1	14,67	14,04	12,84	12,23	29,46
S2	1,31	1,03	1,27	0,88	1,15
S3	7,59	7,67	7,88	8,29	11,25
S4	85,35	85,31	86,79	79,85	86,74

Tablo 20: 2014 Yılı Kamu Sermayeli Bankalar CAMELS Değerleri

Bileşenler ve Oranlar	İlişkinin Yönü	Ağırlık Değerleri	Referans Değerler	Grup Değerleri	Endeks Değerleri	Sapma Değerleri	Ağırlıklı Sapma Değerler	Grup Bazında Ağırlıklandırma	Birleşik CAMELS Değeri
C		**20%**					**11,58**	**2,32**	
C1	(+)	30%	15,1	15,26	101,1	1,1	0,33		
C2	(+)	30%	11,06	10,5	94,9	-5,1	-1,53		
C3	(+)	20%	7,81	7,63	97,7	-2,3	-0,46		
C4	(-)	20%	55,32	18,69	33,8	66,2	13,24		
A		**20%**					**-3,41**	**-0,68**	
A1	(-)	20%	4,54	4,44	97,8	2,2	0,44		
A2	(+)	20%	108,0	101,6	94,1	-5,9	-1,18		
A3	(-)	30%	2,75	3,12	113,5	-13,5	-4,05		
A4	(-)	30%	66,03	62,96	95,4	4,6	1,38		
M		**10%**					**9,5**	**0,95**	
M1	(+)	25%	7,59	7,3	96,2	-3,8	-0,95		
M2	(+)	25%	55,77	62	111,2	11,2	2,8		
M3	(+)	25%	1,84	2,26	122,8	22,8	5,7		
M4	(-)	25%	45,51	41,95	92,2	7,8	1,95		
E		**15%**					**15,43**	**2,31**	**4,03**
E1	(+)	20%	138,1	143,2	103,7	3,7	0,74		
E2	(+)	20%	1,52	1,75	115,1	15,1	3,02		
E3	(+)	30%	12,01	14,82	123,4	23,4	7,02		
E4	(+)	30%	1,29	1,49	115,5	15,5	4,65		
L		**20%**					**2,55**	**0,51**	
L1	(+)	25%	25,54	26,94	105,5	5,5	1,38		
L2	(+)	25%	35,9	42,7	118,9	18,9	4,73		
L3	(+)	25%	56,18	46,7	83,1	-16,9	-4,23		
L4	(+)	25%	30,96	31,81	102,7	2,7	0,68		
S		**15%**					**-9,18**	**-1,38**	
S1	(-)	25%	14,67	19,41	132,3	-32,3	-8,08		
S2	(+)	25%	1,31	1,16	88,6	-11,4	-2,85		
S3	(+)	25%	7,59	7,3	96,2	-3,8	-0,95		
S4	(+)	25%	85,35	94,59	110,8	10,8	2,7		

Tablo 21: Bankaların 2014 Yılı CAMELS Bileşik Değerleri

Bileşenler Ve Oranlar	İlişkinin Yönü	Ağırlık Değerleri	2014 Yılı Referans Değerleri	2014 Yılı Grup Bazında Banka Değeri		2014 Yılı Endeks Değerleri		2014 Yılı Sapma Değerleri		CAMELS Değerleri	
				KSMB	ÖSMB	KSMB	ÖSMB	KSMB	ÖSMB	KSMB	ÖSMB
C		**20%**								**2,31**	**-0,77**
C1	(+)	30%	15,10	15,26	15,05	101,04	99,65	1,04	-0,35	0,31	-0,11
C2	(+)	30%	11,06	10,50	11,25	94,93	101,72	-5,07	1,72	-1,52	0,52
C3	(+)	20%	7,81	7,63	7,88	97,65	100,85	-2,35	0,85	-0,47	0,17
C4	(-)	20%	55,32	18,69	67,53	33,79	122,08	66,21	-22,08	13,24	-4,42
A		**20%**								**-0,67**	**0,23**
A1	(-)	20%	4,54	4,44	4,57	97,82	100,68	2,18	-0,68	0,44	-0,14
A2	(+)	20%	108,01	101,57	110,16	94,04	101,99	-5,96	1,99	-1,19	0,40
A3	(-)	30%	2,75	3,12	2,63	113,36	95,56	-13,36	4,44	-4,01	1,33
A4	(-)	30%	66,03	62,96	67,05	95,35	101,54	4,65	-1,54	1,40	-0,46
M		**10%**								**0,96**	**-0,33**
M1	(+)	25%	7,59	7,30	7,69	96,14	101,28	-3,86	1,28	-0,97	0,32
M2	(+)	25%	55,77	61,98	53,70	111,13	96,29	11,13	-3,71	2,78	-0,93
M3	(+)	25%	1,84	2,26	1,69	123,09	92,05	23,09	-7,95	5,77	-1,99
M4	(-)	25%	45,52	41,95	46,71	92,16	102,62	7,84	-2,62	1,96	-0,66
E		**15%**								**2,30**	**-0,75**
E1	(+)	20%	138,06	143,23	136,33	103,75	98,75	3,75	-1,25	0,75	-0,25
E2	(+)	20%	1,52	1,75	1,45	114,94	95,24	14,94	-4,76	2,99	-0,95
E3	(+)	30%	12,01	14,82	11,08	123,38	92,25	23,38	-7,75	7,01	-2,33
E4	(+)	30%	1,29	1,49	1,23	115,30	95,18	15,3	-4,82	4,59	-1,45
L		**20%**								**0,52**	**-0,17**
L1	(+)	25%	25,54	26,94	25,07	105,49	98,17	5,49	-1,83	1,37	-0,46
L2	(+)	25%	35,90	42,70	33,64	118,94	93,70	18,94	-6,3	4,74	-1,58
L3	(+)	25%	56,18	46,70	59,34	83,13	105,63	-16,87	5,63	-4,22	1,41
L4	(+)	25%	30,96	31,81	30,67	102,76	99,08	2,76	-0,92	0,69	-0,23
S		**15%**								**-1,38**	**0,46**
S1	(-)	25%	14,67	19,41	13,08	132,34	89,18	-32,34	10,82	-8,09	2,71
S2	(+)	25%	1,31	1,16	1,36	88,55	103,82	-11,45	3,82	-2,86	0,96
S3	(+)	25%	7,59	7,30	7,69	96,14	101,28	-3,86	1,28	-0,97	0,32
S4	(+)	25%	85,31	94,59	82,26	110,83	96,38	10,83	-3,62	2,71	-0,91
TOPLAM BİLEŞİK CAMELS DEĞERLERİ										**4,03**	**-1,32**

Tablo 22: Bankaların 2015 Yılı CAMELS Bileşik Değerleri

Bileşenler Ve Oranlar	İlişkinin Yönü	Ağırlık Değerleri	2015 Yılı Referans Değerleri	2015 Yılı Grup Bazında Banka Değeri		2015 Yılı Endeks Değerleri		2015 Yılı Sapma Değerleri		CAMELS Değerleri	
				KSMB	ÖSMB	KSMB	ÖSMB	KSMB	ÖSMB	KSMB	ÖSMB
C		**20%**								**1,98**	**-0,66**
C1	(+)	30%	14,84	14,48	14,97	97,55	100,85	-2,45	0,85	-0,74	0,26
C2	(+)	30%	11,07	9,98	11,43	90,16	103,26	-9,84	3,26	-2,95	0,98
C3	(+)	20%	7,43	6,98	7,58	93,95	102,02	-6,05	2,02	-1,21	0,40
C4	(-)	20%	57,42	14,99	71,57	26,11	124,64	73,89	-24,64	14,78	-4,93
A		**20%**								**0,45**	**-0,14**
A1	(-)	20%	5,05	4,52	5,23	89,48	103,54	10,52	-3,54	2,10	-0,71
A2	(+)	20%	109,20	105,52	110,42	96,63	101,12	-3,37	1,12	-0,67	0,22
A3	(-)	30%	2,94	2,91	2,95	98,88	100,23	1,12	-0,23	0,34	-0,07
A4	(-)	30%	66,70	65,62	67,07	98,37	100,55	1,63	-0,55	0,49	-0,17
M		**10%**								**1,33**	**-0,45**
M1	(+)	25%	7,67	7,34	7,78	95,67	101,41	-4,33	1,41	-1,08	0,35
M2	(+)	25%	45,37	55,83	41,88	123,06	92,31	23,06	-7,69	5,77	-1,92
M3	(+)	25%	1,93	2,46	1,75	127,52	90,71	27,52	-9,29	6,88	-2,32
M4	(-)	25%	43,53	40,49	44,55	93,01	102,34	6,99	-2,34	1,75	-0,59
E		**15%**								**3,90**	**-1,29**
E1	(+)	20%	134,21	139,33	132,50	103,82	98,73	3,82	-1,27	0,76	-0,25
E2	(+)	20%	1,27	1,68	1,13	132,37	89,03	32,37	-10,97	6,47	-2,19
E3	(+)	30%	10,48	14,10	9,28	134,53	88,54	34,53	-11,46	10,36	-3,44
E4	(+)	30%	1,13	1,45	1,03	128,04	90,95	28,04	-9,05	8,41	-2,72
L		**20%**								**0,01**	**0,00**
L1	(+)	25%	25,36	25,25	25,40	99,56	100,15	-0,44	0,15	-0,11	0,04
L2	(+)	25%	36,54	41,36	34,93	113,19	95,60	13,19	-4,4	3,30	-1,10
L3	(+)	25%	48,94	44,39	50,45	90,71	103,09	-9,29	3,09	-2,32	0,77
L4	(+)	25%	30,70	29,70	31,04	96,73	101,10	-3,27	1,1	-0,82	0,28
S		**15%**								**-0,36**	**0,11**
S1	(-)	25%	14,04	16,76	13,14	119,36	93,58	-19,36	6,42	-4,84	1,61
S2	(+)	25%	1,03	1,04	1,02	101,37	99,42	1,37	-0,58	0,34	-0,15
S3	(+)	25%	7,67	7,34	7,78	95,67	101,41	-4,33	1,41	-1,08	0,35
S4	(+)	25%	85,31	96,05	81,72	112,60	95,80	12,6	-4,2	3,15	-1,05
TOPLAM BİLEŞİK CAMELS DEĞERLERİ										**7,30**	**-2,43**

Tablo 23: Bankaların 2016 Yılı CAMELS Bileşik Değerleri

Bileşenler Ve Oranlar	İlişkinin Yönü	Ağırlık Değerleri	2016 Yılı Referans Değerleri	2016 Yılı Grup Bazında Banka Değeri		2016 Yılı Endeks Değerleri		2016 Yılı Sapma Değerleri		CAMELS Değerleri	
				KSMB	ÖSMB	KSMB	ÖSMB	KSMB	ÖSMB	KSMB	ÖSMB
C		**20%**								**2,87**	**-0,96**
C1	(+)	30%	14,43	13,93	14,59	96,54	101,15	-3,46	1,15	-1,04	0,35
C2	(+)	30%	10,72	9,66	11,07	90,17	103,28	-9,83	3,28	-2,95	0,98
C3	(+)	20%	7,20	6,75	7,35	93,77	102,08	-6,23	2,08	-1,25	0,42
C4	(-)	20%	52,69	1,12	69,89	2,12	132,63	97,88	-32,63	19,58	-6,53
A		**20%**								**0,48**	**-0,16**
A1	(-)	20%	5,08	4,69	5,21	92,36	102,55	7,64	-2,55	1,53	-0,51
A2	(+)	20%	108,65	109,66	108,31	100,93	99,69	0,93	-0,31	0,19	-0,06
A3	(-)	30%	3,17	3,13	3,19	98,74	100,42	1,26	-0,42	0,38	-0,13
A4	(-)	30%	68,32	67,65	68,54	99,02	100,33	0,98	-0,33	0,29	-0,10
M		**10%**								**0,54**	**-0,18**
M1	(+)	25%	7,88	7,58	7,98	96,21	101,26	-3,79	1,26	-0,95	0,32
M2	(+)	25%	59,32	62,77	58,18	105,81	98,06	5,81	-1,94	1,45	-0,49
M3	(+)	25%	2,69	3,07	2,57	113,99	95,34	13,99	-4,66	3,50	-1,17
M4	(-)	25%	44,99	42,52	45,81	94,51	101,83	5,49	-1,83	1,37	-0,46
E		**15%**								**2,73**	**-0,91**
E1	(+)	20%	141,23	148,43	138,83	105,10	98,30	5,1	-1,7	1,02	-0,34
E2	(+)	20%	1,53	1,81	1,43	118,68	93,77	18,68	-6,23	3,74	-1,25
E3	(+)	30%	12,14	15,46	11,03	127,37	90,88	27,37	-9,12	8,21	-2,74
E4	(+)	30%	1,30	1,53	1,22	117,40	94,20	17,4	-5,8	5,22	-1,74
L		**20%**								**0,23**	**-0,08**
L1	(+)	25%	23,91	23,89	23,91	99,93	100,02	-0,07	0,02	-0,02	0,01
L2	(+)	25%	34,42	38,24	33,15	111,08	96,31	11,08	-3,69	2,77	-0,92
L3	(+)	25%	42,66	41,11	43,18	96,36	101,21	-3,64	1,21	-0,91	0,30
L4	(+)	25%	28,88	28,09	29,15	97,26	100,91	-2,74	0,91	-0,69	0,23
S		**15%**								**-1,02**	**0,34**
S1	(-)	25%	12,84	15,60	11,91	121,55	92,82	-21,55	7,18	-5,39	1,80
S2	(+)	25%	1,27	1,04	1,34	82,12	105,96	-17,88	5,96	-4,47	1,49
S3	(+)	25%	7,88	7,58	7,98	96,21	101,26	-3,79	1,26	-0,95	0,32
S4	(+)	25%	86,79	100,59	82,20	115,90	94,70	15,9	-5,3	3,98	-1,33
TOPLAM BİLEŞİK CAMELS DEĞERLERİ										**5,82**	**-1,94**

Tablo 24: Bankaların 2017 Yılı CAMELS Bileşik Değerleri

Bileşenler Ve Oranlar	İlişkinin Yönü	Ağırlık Değerleri	2017 Yılı Referans Değerleri	2017 Yılı Grup Bazında Banka Değeri		2017 Yılı Endeks Değerleri		2017 Yılı Sapma Değerleri		CAMELS Değerleri	
				KSMB	ÖSMB	KSMB	ÖSMB	KSMB	ÖSMB	KSMB	ÖSMB
C		**20%**								**1,82**	**-0,61**
C1	(+)	30%	15,69	14,97	15,94	95,37	101,54	-4,63	1,54	-1,39	0,46
C2	(+)	30%	10,51	9,24	10,94	87,93	104,02	-12,07	4,02	-3,62	1,21
C3	(+)	20%	6,91	6,66	7,00	96,35	101,22	-3,65	1,22	-0,73	0,24
C4	(-)	20%	87,60	22,53	109,29	25,72	124,76	74,28	-24,76	14,86	-4,95
A		**20%**								**1,28**	**-0,43**
A1	(-)	20%	5,08	4,27	5,35	84,05	105,32	15,95	-5,32	3,19	-1,06
A2	(+)	20%	110,07	111,91	109,46	101,67	99,44	1,67	-0,56	0,33	-0,11
A3	(-)	30%	3,19	2,92	3,28	91,48	102,84	8,52	-2,84	2,56	-0,85
A4	(-)	30%	68,51	67,77	68,76	98,91	100,36	1,09	-0,36	0,33	-0,11
M		**10%**								**1,43**	**-0,48**
M1	(+)	25%	8,29	7,88	8,42	95,14	101,62	-4,86	1,62	-1,22	0,41
M2	(+)	25%	46,87	61,80	41,90	131,85	89,38	31,85	-10,62	7,96	-2,66
M3	(+)	25%	3,42	4,11	3,19	120,04	93,32	20,04	-6,68	5,01	-1,67
M4	(-)	25%	45,29	40,66	46,83	89,77	103,41	10,23	-3,41	2,56	-0,85
E		**15%**								**3,46**	**-1,15**
E1	(+)	20%	136,83	142,74	134,86	104,32	98,56	4,32	-1,44	0,86	-0,29
E2	(+)	20%	1,54	1,88	1,43	122,15	92,62	22,15	-7,38	4,43	-1,48
E3	(+)	30%	12,74	17,36	11,21	136,20	87,93	36,2	-12,07	10,86	-3,62
E4	(+)	30%	1,34	1,64	1,23	122,99	92,34	22,99	-7,66	6,90	-2,30
L		**20%**								**0,08**	**-0,03**
L1	(+)	25%	23,76	23,56	23,82	99,16	100,28	-0,84	0,28	-0,21	0,07
L2	(+)	25%	32,56	35,75	31,50	109,80	96,73	9,8	-3,27	2,45	-0,82
L3	(+)	25%	41,72	40,17	42,23	96,29	101,24	-3,71	1,24	-0,93	0,31
L4	(+)	25%	28,93	27,87	29,28	96,35	101,22	-3,65	1,22	-0,91	0,31
S		**15%**								**-0,01**	**0,00**
S1	(-)	25%	12,23	14,88	11,34	121,71	92,76	-21,71	7,24	-5,43	1,81
S2	(+)	25%	0,88	0,96	0,86	108,20	97,27	8,2	-2,73	2,05	-0,68
S3	(+)	25%	8,29	7,88	8,42	95,14	101,62	-4,86	1,62	-1,22	0,41
S4	(+)	25%	79,85	94,28	75,03	118,08	93,97	18,08	-6,03	4,52	-1,51
TOPLAM BİLEŞİK CAMELS DEĞERLERİ										**8,06**	**-2,69**

Tablo 25: Bankaların 2018 Yılı CAMELS Bileşik Değerleri

Bileşenler Ve Oranlar	İlişkinin Yönü	Ağırlık Değerleri	2018 Yılı Referans Değerleri	2018 Yılı Grup Bazında Banka Değeri		2018 Yılı Endeks Değerleri		2018 Yılı Sapma Değerleri		CAMELS Değerleri	
				KSMB	ÖSMB	KSMB	ÖSMB	KSMB	ÖSMB	KSMB	ÖSMB
C		**20%**								**0,54**	**-0,18**
C1	(+)	30%	16,96	15,20	17,54	89,64	103,45	-10,36	3,45	-3,11	1,04
C2	(+)	30%	10,86	8,97	11,49	82,61	105,80	-17,39	5,8	-5,22	1,74
C3	(+)	20%	7,20	6,58	7,40	91,40	102,87	-8,6	2,87	-1,72	0,57
C4	(-)	20%	65,21	23,62	79,07	36,22	121,26	63,78	-21,26	12,76	-4,25
A		**20%**								**3,39**	**-1,13**
A1	(-)	20%	3,66	2,39	4,09	65,35	111,55	34,65	-11,55	6,93	-2,31
A2	(+)	20%	102,47	112,08	99,26	109,38	96,87	9,38	-3,13	1,88	-0,63
A3	(-)	30%	5,00	3,43	5,53	68,53	110,49	31,47	-10,49	9,44	-3,15
A4	(-)	30%	64,63	67,38	63,71	104,26	98,58	-4,26	1,42	-1,28	0,43
M		**10%**								**-0,43**	**0,14**
M1	(+)	25%	11,25	9,94	11,68	88,37	103,88	-11,63	3,88	-2,91	0,97
M2	(+)	25%	104,20	84,68	110,70	81,27	106,24	-18,73	6,24	-4,68	1,56
M3	(+)	25%	3,71	3,80	3,68	102,40	99,20	2,4	-0,8	0,60	-0,20
M4	(-)	25%	44,20	39,36	45,81	89,05	103,65	10,95	-3,65	2,74	-0,91
E		**15%**								**-0,01**	**0,00**
E1	(+)	20%	151,54	140,19	155,33	92,51	102,50	-7,49	2,5	-1,50	0,50
E2	(+)	20%	1,52	1,38	1,56	91,07	102,98	-8,93	2,98	-1,79	0,60
E3	(+)	30%	11,94	13,54	11,41	113,37	95,54	13,37	-4,46	4,01	-1,34
E4	(+)	30%	1,29	1,25	1,30	97,28	100,91	-2,72	0,91	-0,82	0,27
L		**20%**								**-7,01**	**2,34**
L1	(+)	25%	15,34	10,15	17,08	66,15	111,28	-33,85	11,28	-8,46	2,82
L2	(+)	25%	27,76	22,41	29,54	80,72	106,43	-19,28	6,43	-4,82	1,61
L3	(+)	25%	35,89	18,03	41,85	50,23	116,59	-49,77	16,59	-12,44	4,15
L4	(+)	25%	19,41	12,18	21,82	62,73	112,42	-37,27	12,42	-9,32	3,11
S		**15%**								**-1,00**	**0,33**
S1	(-)	25%	29,46	28,23	29,88	95,80	101,40	4,2	-1,4	1,05	-0,35
S2	(+)	25%	1,15	0,83	1,26	71,76	109,41	-28,24	9,41	-7,06	2,35
S3	(+)	25%	11,25	9,94	11,68	88,37	103,88	-11,63	3,88	-2,91	0,97
S4	(+)	25%	86,74	94,59	84,12	109,05	96,98	9,05	-3,02	2,26	-0,76
TOPLAM BİLEŞİK CAMELS DEĞERLERİ										**-4,51**	**1,50**

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Ozan Faruk ŞAHBAZ

Doğum Yeri ve Tarihi : Gaziantep/1993

Yabancı Dili : İngilizce

İletişim (e-posta) : sahbazozan@gmail.com.tr

Eğitim Durumu (Kurum ve Yılı)

Lise : Özel İdare Anadolu Lisesi 2007-2011 (Gaziantep)

Lisans : Kocaeli Üniversitesi İİBF-İşletme Bölümü 2012-2016

Yüksek Lisans : Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü-Muhasebe ve Finansman Yüksek Lisans Programı 2016-2020

Çalıştığı Kurum ve Yılı : Botech Mühendislik-Şantiye Sorumlusu 2016-2017

Türkiye İş Bankası A.Ş.-Memur 2018-Devam Ediyor.

Yayınları : İşletmelerin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetleri İle Ar-Ge Yatırımları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi/Doç.Dr. Sibel FETTAHOĞLU (Bildiri)